

Agrárgazdasági Kutató Intézet
Research Institute of Agricultural Economics
H-1093 Budapest, Zsil utca 3-5.
www.aki.gov.hu

Iktatószám: _____

AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉSBEN TANULÓK JELLEMZŐI

Budapest, 2019

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
Problémafelvetés.....	3
Módszer.....	3
Eredmények.....	4
Javaslatok.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
1. Szakirodalmi háttér.....	8
1.1. A szakképzésbe belépő tanulók pályaválasztásának háttérében álló okok, a pályaaorientációs tevékenységek szerepe.....	8
1.2. A tanulói lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás.....	9
2. Az agrárszakképzésben zajló folyamatok.....	11
2.1. Az agrárszakképzés intézményi háttére.....	11
2.2. Tanulói háttér.....	12
2.3. Szakmák és szakmacsoportok szerinti jellemzők.....	14
2.4. Az iskolarendszertől kilépők.....	16
2.5. Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és a tanulók jellemzői.....	21
2.6. Az agrárszakképzés trendjei a kertészeti ágazatban.....	24
3. Az agrárszakképzés és a munkaerőpiac összefüggései az élelmiszergazdaságban.....	29
4. Tanulói felmérések eredményei.....	31
4.1. Az általános iskolások pályaaorientációs felmérése.....	31
4.1.1. A felmérés keretei.....	31
4.1.2. A tanulók jellemzői.....	31
4.1.3. A felmérésben szereplő tanulók érdeklődési köre, tehetsége.....	36
4.1.4. Továbbtanulással, jövőbeli munkával kapcsolatos tervek.....	37
4.1.5. A pályaaorientációval kapcsolatos információk.....	37
4.1.6. Tanulói profilok jellemzői a szakmaválasztás szerint.....	38
4.2. Az agrár-szakképzésben tanuló diákok felmérése.....	40
4.2.1. A felmérés keretei.....	40
4.2.2. A felmérésben résztvevő tanulók jellemzői.....	41
4.2.3. Az iskolaválasztás szempontjai.....	44
4.2.4. Pályaaorientációs eszközök szerepe.....	48
4.2.5. Digitális kompetenciák és eszközhasználat.....	48
4.2.6. Középiszkolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek.....	51
4.2.7. A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők.....	55
5. Összegzés és javaslatok.....	61
Forrásjegyzék.....	62
Mellékletek.....	66

Megrendelő

Szervezet

Agrárminisztérium
Agrárszakképzésért Felelős Helyettes
Államtitkárság

Résztvevők

Szerzők

Hamza Eszter
hamza.eszter@aki.naik.hu

Rácz Katalin
racz.katalin@aki.naik.hu

Szabó Dorottya
szabo.dorottya@aki.naik.hu

Vásáry Viktória
vasary.viktoria@aki.naik.hu

Közreműködők

Király Gábor
kiraly.gabor@aki.naik.hu

Varga Eszter
varga.eszter@aki.naik.hu

Vezetői összefoglaló

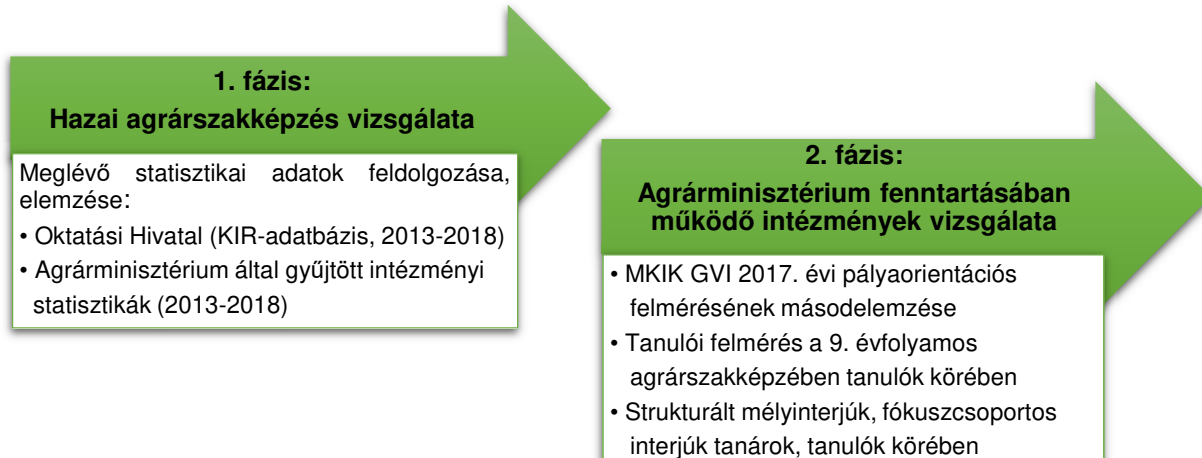
Problémafelvetés

A hazai agrárszakképzésben az 1248/2015. (IV. 23.) számú Kormányhatározat alapján a Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Konceptió célozza az agrár- és élelmiszergazdasági ágazat sajátosságait figyelembe vevő szakképzési rendszer kialakítását, kiemelt hangsúlyt fektetve a pályaorientációs eszközrendszer megújítására és az ezzel szorosan összefüggő iskolai lemorzsolódás mértékének csökkentésére. Ez különösen aktuális feladat, hiszen az agrárszakmák alacsony presztízse és a kedvezőtlen tanulói összetétel napjainkban is komoly problémaként jelentkezik az agrárszakképzésben. Az Agrárminisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet közötti együttműködés keretében elvégzett kutatás célja a nappali rendszerű agrár-szakképzésbe belépő tanulók szociodemográfiai háttérének, pályaválasztási motivációinak, tanulmányi, foglalkozási életpályával kapcsolatos terveinek átfogó vizsgálata volt. Jelen tanulmány eredményei szervesen kapcsolódnak ahhoz a 2016-2017-ben, az Agrárminisztérium felkérésére végzett kutatáshoz, melynek célkitűzése az élelmiszergazdaság humántőke-háttérével kapcsolatban felmerülő főbb problémák, kihívások azonosítása, bemutatása, valamint javaslatok megfogalmazása volt a munkaerő-utánpótlás folyamatosságának megteremtése érdekében (Hamza-Rácz-Szabó, 2018). Az akkori kutatás fókuszában az élelmiszergazdaságban működő vállalkozások álltak, amelyek munkaerővel és a szakképzésből kikerülő pályakezdekekkel kapcsolatos elvárásait azonosítottuk, jelen kutatás pedig a munkaerőpiaci utánpótlást biztosító szakképzésben tanulók háttérét, pályaválasztási motivációit vizsgálja annak érdekében, hogy az eredmények hozzájáruljanak a pályaorientációs eszközrendszer fejlesztéséhez, valamint a tanulói lemorzsolódás csökkentését és a pályán maradás ösztönzését elősegítő központi és intézményi szintű megoldások kialakításához, fejlesztéséhez.

Módszer

A vizsgálat első fázisában szakirodalmi források alapján áttekintettük, hogy milyen motivációk állnak a szakképzésben tanulók pályaválasztási döntéseinek háttérében, mi jellemző a korai iskola elhagyásra, majd a hazai agrár-szakképzés főbb trendjeinek felvázolására került sor, beleértve az agrárszakképzésben résztvevő tanulók szociodemográfiai háttérének meglévő statisztikai adatokon alapuló helyzetértékelését (1. ábra). Ennek során a szakképzési adatokat nyilvántartó Oktatási Hivatal által biztosított tanulói adatokat dolgoztuk fel, valamint felhasználtuk az Agrárminisztérium, mint intézményfenntartó által gyűjtött intézményi statisztikákat. Az elkészült helyzetelemzés a 2013-2018 közötti időszak vonatkozásában ad részletes áttekintést az agrárszakképző intézményekben elindított képzésekről, az adott képzési formákra belépők és a végzettséget szerzők (azaz eredményes szakmai vizsgát tevők) létszámáról, összetételéről, szakmák, illetve szakmacsoportok szerinti bontásban.

1. ábra: A kutatás felépítése, adatháttere és módszerei

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatócsoport, 2019

A kutatás második fázisában feldolgoztuk a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2017. évi, 7. osztályos általános iskolai tanulókat érintő pályaaorientációs felmérésének agrárágazat szempontjából releváns adatait, majd pedig az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények 9. évfolyamos tanulói körében – a fenntartóval és a megrendelővel egyeztetett szempontok alapján – elvégzett online kérdőíves felmérés eredményeit elemeztük. A kérdőíves felmérés eredményeinek validálását a szakképző intézmények vezetőivel, pedagógusaival és tanulóival készített mélyinterjúk és fókuszcsoportos interjúk (6 darab) segítették elő. A meglévő statisztikákat, valamint az agrárszakképzésben tanulókat érintő felmérés adatait a leíró statisztika eszköztárával dolgoztuk fel.

Eredmények

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelési Információs Rendszer adatai szerint **2018 őszén Magyarországon összesen 177 olyan intézmény működött 252 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú iskolarendszerű agrárszakképzés zajlik.** A 177 intézményben összesen 14 647 diák tanul valamilyen tág értelemben vett agrárágazati szakterületen. A 2013-2018 közötti időszakban mind a tanulói létszámban, mind az agrárszakképzést folytató intézmények számában mintegy 17-22 százalékos csökkenés következett be.

A Magyarországon agrárszakképzést folytató intézmények 68 különböző intézményfenntartó koordinációjával működnek, amelyek között megtalálhatók minisztériumok, egyházak, tankerületi központok, alapítványok. Az intézményi hátteret érintő folyamatokat tekintve az elmúlt években **a fenntartói oldalon jelentős profiltisztítás ment végbe:** csökkent a nem állami fenntartású intézmények és feladatellátási helyek és értelemszerűen a nem állami fenntartású intézményekben tanulók száma és aránya. Az Agrárminisztérium fenntartásában 2018 őszén 47 agrárszakképző intézmény és 65 feladatellátási hely működött, ezekben az intézményekben tanult az agrárszakképzésben résztvevő tanulók közel 70 százaléka.

A hazai agrárszakképzésben tanulók 90 százaléka vesz részt nappali rendszerű képzésben. A tanulói létszám a két képzési formában a 2013-2018 közötti időszakban ellentétes irányban változott: míg a **nappali rendszerű képzésben tanulóknak száma 21 százalékkal csökkent,** addig a **felnőttoktatásban tanulóké 1,4-szeresére emelkedett.** Ez utóbbi az ágazat humán erőforrás hátterét érintő átstrukturálódási folyamatra hívja fel a figyelmet.

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelési Információs Rendszer adatai szerint **2013-2018 között összesen 133 szakmában indult mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzés** országsszerte. **A képzéstípusok száma jelentősen ésszerűsödött** a vizsgált időszakban: míg a 2013-as évben 104 féle szakképzés közül lehetett választani, addig ez a szám 2018-ra 59-re csökkent. A szakmák szerinti jellemzőket tekintve 2013-2018 között a pékek képzése történt a legtöbb feladatellátási helyen: míg 2013-ban 69, addig 2018-ban 59 iskola indított ilyen szakmai képzést 2063, illetve 1803 tanulóval. A mezőgazdasági gépész szakma szintén az átlagosnál több helyen volt elérhető az agrárszakképzésben (2013-ban 42, 2018-ban 39 képzési helyen), és 2018-ra a tanulólétszám is jelentősen megemelkedett, elérte a 2679 főt. Emellett a gazdaképzések indultak magas tanulói létszámmal (2018-ban 1026 fő), noha 2013-2018 között felére csökkent az ilyen képzést oktató intézmények száma (50-ről 24-re).

A területi jellemzőket tekintve **a legtöbb agrárképzést Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították** az agrárszakképző iskolák az elmúlt években. Ezekben a területeken a 2018-as évben 39-49 feladatellátási helyen választhattak az ágazathoz kapcsolódó szakmát a belépő tanulók. A tanulói létszám igazodott az intézményi lehetőségekhez: a legtöbb szakmát indító, előzőekben felsorolt megyékben 2018-ban átlagosan 1200 tanuló vett részt az agrárszakképzésben.

A rendelkezésre álló adatok szerint **az agrárszakképzésben résztvevő tanulók 15 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, igen jelentős mértékű intézményi és területi eltérések mellett.** A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló a gazdasági szempontból kevésbé fejlett területeken, az észak-magyarországi és észak-alföldi megyék szakképző intézményeiben tanul, míg a legkevesebb a nyugat-dunántúli intézményekben koncentrálódik. A tanulói összetétel változására a probléma súlyától és az intézmények pénzügyi lehetőségeitől függően a szakképző iskolák különböző stratégiákkal reagálnak, a főállású fejlesztő pedagógus, pszichológus alkalmazásától a tanárok képzésén át az érintett tanulók egyéni ütemterv szerinti felzárkóztatásáig terjedően.

A tanulók szociális háttérével, képességeivel szoros összefüggésben áll **a lemorzsolódás mértéke, amely az agrárszakképzést folytató intézményekben átlagosan 10 százalékos körüli.** A korai iskolaelhagyás és az évismétlés elsősorban a 9. évfolyamban jellemző. A lemorzsolódás kockázata elsősorban azokat a kilencedikes tanulókat érinti, akiknek az iskolában szerzett eddigi tapasztalatai nem felelnek meg az előzetes várakozásaiknak, illetve kifejezetten csalódottak (a felmérés keretében válaszadó tanulók bő 10 százaléka).

Az agrárszakképzésben tanulók 36 százaléka volt lány 2018-ban. A mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmákban 50 százalékos alatti (47%) a részvételük, legkisebb arányban az agrár gépész (1,4%), illetve az erdészeti és vadgazdálkodás (8,4 százalékos) ágazatba tartozó szakmákban tanulnak. A szakmák közül 100 százalékosban női foglalkozások a mézeskalács-készítő és a virágdekoratőr képzések, de az átlagnál magasabb a lányok aránya a tejipari szakmunkások és a virágkötők körében is, továbbá a lovász, az édesipari termékgyártó, valamint a sütő- és cukrászipari szaktechnikus szakmákban. 2018-ban kizárólag fiúk tanultak a csontozó munkás, az élelmiszeripari gépésztechnikus, az erdészeti gépésztechnikus, a hús- és baromfiipari szaktechnikus, a mezőgazdasági gépjavító, a motorfűrész-kezelő, valamint a patkolókovács szakmákban.

A 2013-2018 közötti időszakot figyelembe véve **a tanuló létszám csökkenése ellenére a szakmai vizsgán évről évre több tanuló jelenik meg, és mivel átlagosan a tanulók 90 százaléka tesz sikeres vizsgát,** így az eredményes vizsgával munkaerő-piacra belépő tanulók száma is növekedett az elmúlt időszakban. A 2013-as évben még 4103 tanuló tett sikeres szakmai vizsgát, 2018-ban 370

fővel többen, 4473 tanuló vizsgázott eredményesen a vizsgán megjelent 5041 diákból. A vizsgára jelentkezők 41 százaléka érettségivel rendelkezett, háromnegyede az első szakképesítését szerezte meg a vizsga alkalmával.

A 2018. évi vizsgaeredményeket tekintve **a középfokú agrárszakképzésben sikeresen vizsgázók aránya a kertészet és parképítés ágazat szakmaiban volt a legmagasabb.** A vizsgán megjelenők 94,7 százaléka eredményesen zárta a középiskolát, annak ellenére, hogy az évfolyamismétlők aránya ebben az ágazatban az egyik legmagasabb, 7,1 százalékkal. Emellett a mezőgazdaság területén is magas (90% fölötti) a vizsgát eredményesen zárók aránya, míg az erdészeti szakmunkások és a környezetvédelmi technikusok körében a legalacsonyabb, 65,9, illetve 75,4 százalék.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet által a 7. osztályos általános iskolások körében 2017-ben elvégzett pályaeorientációs vizsgálat adatainak másodelemzése alapján megállapítható, hogy **a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozások választását tervező tanulóknak jellemzően az alacsony minőségű családi háttérrel rendelkező és gyengébb teljesítményt nyújtó diákok közül kerülnek ki,** különösen igaz ez a pék- és cukrász szakmákat tekintve. Az adatok elemzése alapján az is megállapítható, hogy a családi háttér nagyban befolyásolja a pályaválasztás előtt álló általános iskolai tanulók szakmai irányultságát, másrészt **a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmák már általános iskolás korban rögzült alacsony presztízse is megmutatkozik,** mivel azok a tanulók látnak ezen a pályán alternatívát, akiknek a teljesítménye nem kiemelkedő.

Az Agrárminisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, valamint a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet együttműködésében 2018. decemberében elvégzett, mintegy 2360 9. évfolyamos tanulót érintő online kérdőíves felmérés szerint **az agrár-szakképzésben résztvevő tanulók többsége (69,8%) személyes érdeklődése alapján, tudatosan választott középiskolát,** döntését emellett leginkább az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek (46,9%), valamint a személyes képességek (32,3%) határozták meg.

A középiskola-választást segítő pályaeorientációs eszközrendszerben az agrárszakképzésben tanulók értékelése, illetve az intézményvezetők, tanári interjúk szerint **kiemelkedő jelentőséggel bírnak az iskolai nyílt napok,** a tanulók 65,0 százalékának pályaválasztását befolyásolta az itt szerzett tapasztalat, információ. Különösen a több szakképző intézmény részvételével megvalósuló, interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, az iskolában tanuló felsőbb éves diákok, vagy a már végzettek aktív részvételével lebonyolított rendezvények hatékonyak az általános iskolai tanulók pályaeorientációjában. A fentiek mellett **a pályaeorientációban hangsúlyos szerepe van (21,5%) a középiskolák honlapjain között információknak,** különösen **a bemutató kisfilmeknek,** amelyek gyakorta az adott középiskolában tanuló diákok részvételével/bevonásával készülnek. A szórólapok, illetve a pályaválasztást segítő honlapok ugyanakkor a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bírnak a pályaeorientációban (13,9%), hasonlóan a nem ágazat specifikus, országos szakmai kiállításokhoz, rendezvényekhez (4,8%).

A kutatás eredményei szerint az agrárszakképzésben résztvevő 9. évfolyamos tanulók zöme konkrét elképzelésekkel rendelkezik a jövőjéről. **A jelenleg tanulóknak a válaszadó tanulók 40,5 százaléka képzelel el a jövőjét, ötödük (19,4%) pedig jelenlegi szakmájában/szakterületén szeretne továbbtanulni.** Az elvégzett összefüggés-vizsgálat szignifikáns kapcsolatot mutatott ki az agráriumban való elhelyezkedés és a választott szakmában/szakterületen történő továbbtanulás,

valamint a szülők agrárvégzettsége, agrár-munkahelye és a család saját gazdaságban végzett mezőgazdasági tevékenysége között. A vizsgált tényezők közül leginkább az befolyásolta a tanulók elkötelezettségét, intézményi integrációját, hogy életének része-e a gazdálkodás valamilyen formája, azaz hogy családja otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Az előzetes várakozásokat felülmúlta azon tanulók aránya, akik tudatos tervezéssel választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. Ez a csoport jellemzően célirányosan választott intézményt és elégedettebb az iskolájával, mint társai. Kevésbé szakágspecifikus, mint inkább általános jellemző, hogy a jövőbeni terveket befolyásolja a jelenlegi tanulmányi teljesítmény: már a középiskola korai szakaszában is a jó eredménnyel teljesítők gondolkodnak inkább továbbtanulásban, a közepes, vagy gyenge tanulók elsősorban a munkaerőpiacon való elhelyezkedést preferálják az iskola befejezése után.

A tanulók szakmaválasztási tudatosságában, a szakmában történő továbbtanulási vagy munkavállalási elképzeléseiben, a tanulmányi eredményességük megítélésében, a szakmához való kötődésben jelentős különbség rajzolódik ki aszerint, hogy mely szakmában tanulnak. **A leginkább motivált, a szakmát legtöbbször választó, magukat legeredményesebbnek tartó diákok gépész és erdészeti képzésekre járnak,** míg a szakmai elhivatottság a terveik alapján a kertészeti szakmákat tanulók körében mutatkozik legkevésbé, körükben a szakmában való elhelyezkedést és továbbtanulást is csak kevesen képzelik el. Saját bevallásuk szerint legkevésbé a kertészeti és élelmiszeripari szakokon tanuló diákok motiváltak, illetve ők azok, akik legnagyobb arányban gyenge tanulónak ítélték magukat. A gépész, a mezőgazdasági vagy az erdészeti szakmákban tanuló diákok között jóval nagyobb azoknak az aránya (37-45%), akiknek szülei szintén az ágazatban dolgoznak, mint a környezetvédelmi, élelmiszeripari vagy kertészeti szakmákban tanulók körében.

Az elvégzett kutatás további, pályaorientációs eszközrendszerrel érintő hozadéka, hogy a tanulókra kiterjedő kérdőíves felmérés segítségével lehatárolhatók az agrárszakképzésben eredményesen alkalmazott pályaorientációs eszközök és a hiányterületek, valamint azonosíthatók az iskolai lemorzsolódás által leginkább veszélyeztetett tanulói csoportok.

1. Szakirodalmi háttér

1.1. A szakképzésbe belépő tanulók pályaválasztásának háttérében álló okok, a pályorientációs tevékenységek szerepe

A pályaválasztáshoz és pályorientációhoz kapcsolódó tartalmak számos tudományágból építkeznek. A téma összetettsége következtében a fogalom értelmezése nem egységes (Hegyi-Halmos, 2016; Suhajda, 2017).

A pályorientáció a pályaválasztási döntést megelőző folyamat. Korszerű értelmezésben nem egy egyszeri esemény, hanem az egyén egész életét végigkísérő tevékenység (Xantus, 1983; Kenderfi, 2012; Suhajda, 2017). Kiemelt jelentőséggel bír a köznevelés folyamatában, hiszen a fiatalok pálya, munka- és munkahelyválasztáshoz szükséges ismereteinek zöme intézményes keretek között sajátítható el. Magyarországon a 20. század második felére jellemző pályaválasztási gyakorlatot a rendszerváltozást követően speciális felkészülést igénylő, a munkaerőpiaci igényekhez igazodó és dinamikusan változó iskola- és képzési rendszer váltotta fel. Ma már hazánkban is az egész életen át tartó tanulás koncepciójához illeszkedik és életút-támogató pályorientációs tevékenységet (angolul *lifelong guidance*) takar (Borbély-Pecze és tsi, 2013). A Kormány által 2014-ben elfogadott egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája és a köznevelésfejlesztés stratégia a pályorientációt az esélykülönbség csökkentés és a munkaerőpiacon való sikeres érvényesülés egyik kulcs tényezőjeként azonosítja (Suhajda, 2017).

A vonatkozó szakirodalom tárgyalja a pályorientáció pszichológiai alapjait, pedagógiai kérdéseit, tartalmi összetevőit (ön- és pályaismeretet, realitásorientációt), módszertani lehetőségeit, nemzetközi tapasztalatait, hazai alakulását és intézményrendszerét, szereplőit, szervezeti kereteit (pl. a Nemzeti Alaptantervben való elhelyezkedését), szakképzéssel való átfedését és kölcsönhatását, szakpolitikai háttérét, szektorközi megközelítését, a köznevelésben betöltött szerepét és jelentőségét (Kenderfi, 2011; Szilágyi, 2012; Borbély-Pecze és tsi, 2013a és 2013 b; Borbély-Pecze, 2016; Hegyi-Halmos, 2016; Suhajda, 2017; Páskuné, 2015; Tratnyek, 2014).

A pályorientáció hazai rendszerével kapcsolatban külön említést érdemel, hogy 2012 és 2015 között sor került egy olyan kiemelt Társadalmi Megújulás Operatív Program projekt lebonyolítására, amely az általános- és középiskolások, valamint a pályamódosítók és álláskeresők szakmai támogatását célozta meg és amely keretében az egyének optimális képzési és munkavégzéssel kapcsolatos döntéseinek meghozatalát segítő szolgáltató és információs eszközrendszer került kiépítésre. Az ennek keretében kialakított Nemzeti Pályorientációs Portálon elérhető többek között több mint 300 foglalkozás-bemutató film, 550 foglalkozás-profil (ebből 30 mezőgazdasági, 10 élelmiszeripari foglalkozásra vonatkozó profil), 550 a felhasználók pályainformációit bővítő munkaadói leírás, valamint 12 pályorientációs kérdőív.

A komplex pályorientációs munka keretében **az általános iskolákban többnyire az iskolaválasztás támogatására kerül sor.** Ugyanakkor, amennyiben a 9. évfolyamon a szakképzésbe kívánnak bekapcsolódni a tanulók, úgy a szakmaválasztás elősegítése is szükséges. A témakörben lezajlott kutatások szerint az iskolaválasztás meghatározó tényezője a szülők iskolai végzettsége, a gyermek neme, a családösszetétel, a lakóhely, a tanulmányi eredmény, a teljesítményfokozás igénye, a család anyagi helyzete, kultúrája, a tájékozottság, a baráti kör hatása, továbbá az iskolai pályorientáció minősége, a pályorientációs eszközrendszer hatékonysága

(Andor, Liskó, 1999; Huftlesz, 2011; Solymosi, 2013; Hegyi-Halmos, 2016). Számos kutatás bizonyította, hogy a család szempontjából az iskolaválasztás racionális befektetési-megtérülési kalkuláció eredménye, azaz azt hivatott biztosítani, hogy a gyermek foglalkozási (társadalmi) státusa ne legyen alacsonyabb, mint a szülőké (Sági, 2009). Munkaerőpiaci szempontú megközelítés alapján ugyanakkor a 21. században már alapelvárás, hogy a fiatalok az iskolai pályaorientáció keretében elsajátítsák, illetve fejlesszék életpálya-építési kompetenciáikat, megfelelő információhoz jussanak és pályatanácsadásban részesüljenek, majd azt követően önállóan döntsenek (Hegyi-Halmos, 2016).

A pályaorientációt követő pályaválasztásra – egy adott szakma melletti elköteleződésre – jelentékeny hatást gyakorolhat, ha az adott szakmára, illetve a szakmával kapcsolatos képzésre vonatkozóan **megfelelő nemzeti stratégia** áll rendelkezésre. Ami az agrárszakképzést illeti, egy számvevőszéki jelentés rámutatott, hogy 2008-2011 között az akkori Vidékfejlesztési Minisztérium nem rendelkezett agrárszakképzési stratégiával (ÁSZ, 2012). Ez a helyzet **2015-ben** változott meg, amikor **a Kormány a 1248/2015. (IV. 23.) számú Kormányhatározat alapján elfogadta a Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Konceptiót**, az agrár- és élelmiszergazdasági ágazat sajátosságait figyelembe vevő szakképzési rendszer megújítását megcélzó stratégiát. A koncepció célkitűzései között a következők kerültek megfogalmazásra: a duális képzés erősítése és a szakképzési rendszer fejlesztése; az agrár felsőoktatás és középfokú szakoktatás, valamint a köznevelés együttműködésének megerősítése; a pályaorientáció megújítása azzal, hogy az agrárszakképző iskolák mellett működő termelő tangazdaságok kiemelt szerepet kapnak; az agrárgazdaság fejlesztését támogató agrárszakképzési rendszer létrehozása; a képzés minőségének a javítása; az ágazati felelősségvállalás érvényesítése; a képzett mezőgazdasági termelők számának a növelése; az agrárágazat megfelelő súllyal történő megjelenítése a hiányszakképesítések között; korszerű termelési ismeretek átadása; az agrár-szakképző intézmények bekapcsolása a tanárképzés rendszerébe; az intézmények becsatlakoztatása az országos pályaorientációs rendszerbe; a környezettudatosság erősítése a jövő szakembereinek a szemléletében a Kárpát-medence agrár-szakképző iskoláival való együttműködések kiszélesítése; az agrárképzések vonzóvá tétele. Ez utóbbi különösen fontos, hiszen az agrárszakmák alacsony presztízse és a kedvezőtlen tanulói összetétel még ma is komoly problémát jelent az agrárszakképzésben.

1.2. A tanulói lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás

☐ ktatáspolitikai szempontból az egész Európai Unióban, így Magyarországon is **a kiemelt problémák közé tartozik a korai iskolaelhagyás jelensége**. A korai iskolaelhagyás akadályozza a gazdasági növekedést és a foglalkoztatás bővülését (EB, 2017). A korai iskolaelhagyók arányának mérésére számottevő időbeli késéssel van lehetőség, ezért elterjedt a tendenciákat jóval korábban megvilágító, „egy tanévben lemorzsoló diákok aránya” elnevezésű indikátor használata (Varga, 2018).

A hazai korai iskolaelhagyással kapcsolatban részletes elemzés olvasható a 2005 és 2014 közötti időszakra vonatkozóan Fehérvári Anikó 2015-ben megjelent tanulmányában, amelyben a szerző összehasonlítja a magyar és az európai korai iskolaelhagyási mutatókat, rávilágítva a nemek szerinti, területi és életkori sajátosságokra, a hullámzó adatok okaira és a területileg szembetűnő különbségekre.

A szakképzésben folyamatosan jelen van a lemorzsolódás jelenségköre. Berényi Eszter 2015. évi tanulmánya szerint az iskolák többségében a 9. évfolyamon a legjelentősebb a lemorzsolódás, az

iskolák többsége magától értetődőnek tekinti, hogy az induló évfolyamokban bizonyos mennyiségű lemorzsolódással számolni kell. Berényi (2015) arra is rámutat, hogy sok esetben a legproblémásabbnak, az intézmény számára legkellemetlenebbnek ítélt tanulókat érinti a lemorzsolódás: a sokat hiányzókat, a rossz tanulmányi teljesítményt mutatókat, a magatartási problémákkal küszködőket. Ugyanakkor **a szakképző intézményekben a tanulóí összetétel-változással összefüggésben egyre inkább szükséges a szemléletváltás**, olyan befogadó iskolák kialakítása, ahol hangsúlyt fektetnek a hátránykompenzációra, a potenciális lemorzsolódók támogatására, enélkül egyre kevésbé lehetséges a szakképzés célját, a szakmaszerzést biztosítani.

A 2014 és 2016 közötti időszakban a szakgimnáziumokban nem volt elhanyagolható mértékű a lemorzsolódás (ellentétben az általános iskolával és a gimnáziummal, ahol alapvetően nem jellemző a lemorzsolódás), a szakközépiskolákban pedig kifejezetten nagyarányú volt, 2016-ban 15 százalék (1. táblázat). Ez a 15 százalék magas aránynak tekinthető, hiszen csupán egy tanévre vonatkozik és azt jelenti, hogy a hároméves képzési idő alatt akár a tanulók 35-40 százaléka is érintett lehet.

1. táblázat: **Az egy tanévben lemorzsolódó diákok aránya programtípus és képzési rend szerint, százalék (2014-2016)**

Képzési rend	Év	Általános iskola	Gimnázium	Szakgimnázium	Szakközépiskola	HÍD program
Nappali tagozat	2014	1,59	1,36	8,21	17,32	28,05
	2015	1,07	1,00	7,13	15,86	34,90
	2016	0,93	1,06	6,52	15,27	36,69
Felnőtt-képzés	2014	50,04	33,79	33,23	34,28	28,13
	2015	71,40	31,87	29,57	31,42	55,00
	2016	46,68	29,10	31,21	36,09	63,64

Forrás: Varga, 2018

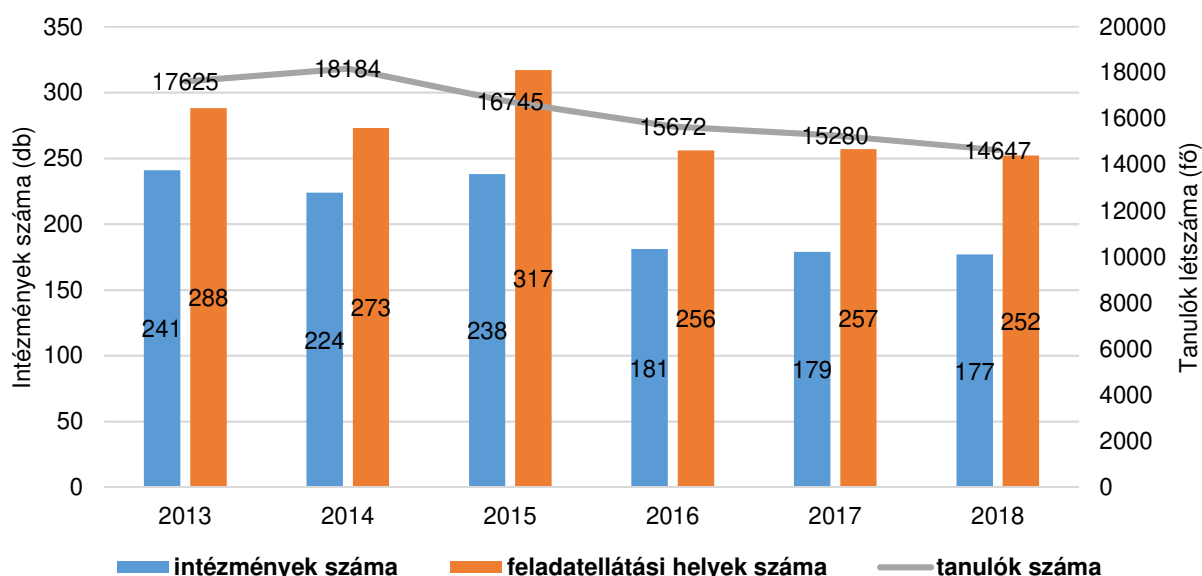
A végzettség nélküli iskolaelhagyók arányának csökkentésére irányuló EU 2020 stratégia célkitűzéséhez kapcsolódva **Magyarország a végzettség nélküli iskolaelhagyók arányának 10 százalékra történő csökkentését vállalta 2020-ig**. A köznevelési rendszerben tanulmányokat folytató, lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók iskolaelhagyásának kockázatát az érintett tanulók komplex támogatásával, a korai iskolaelhagyással kiemelten érintett nevelési-oktatási intézmények fejlesztésével, és a pedagógusai számára nyújtott szakmai szolgáltatásokkal kívánják csökkenteni. A végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében tett szakpolitikai intézkedések jogszabályi kereteit a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról rendelkező 2014. évi CV. törvény jelölte ki, amely rendelkezett a lemorzsolódás megelőzését szolgáló országos korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer kiépítéséről is (Emlékirat, 2017).

2. Az agrárszakképzésben zajló folyamatok

2.1. Az agrárszakképzés intézményi háttere

Jelenleg Magyarországon összesen 177 olyan intézmény működik 252 feladatellátási helyen, amelyben középfokú iskolarendszerű agrárszakképzés folyik. A 177 intézményben a 2018 őszi adatok alapján összesen 14647 diák tanul valamilyen tág értelemben vett agrárágazati szakterületen¹. Mind a tanulói létszámban, mind az agrárszakképzést folytató intézmények számában mintegy 17-22 százalékos csökkenés ment végbe az elmúlt hat évben, ami azt jelenti, hogy az iskolák száma 64-gyel csökkent, a tanulók pedig mintegy 3000-rel lettek kevesebben (2. ábra).

2. ábra: Az agrárszakképző intézmények és az agrárszakképzésben tanulók létszámának változása 2013-2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A Magyarországon agrárszakképzést folytató szakképzőiskolák 68 különböző intézményfenntartó koordinációjával működnek, amelyek között megtalálhatók minisztériumok, egyházak, tankerületi központok, alapítványok. **Az agrárszakképzést folytató iskolák közel fele (48%) állami szervezet fenntartásában, azon belül az Agrárminisztérium (47 db), valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium (33 db) fenntartásában működik.** Ezekbe a minisztériumi fenntartású szakképző intézményekbe jár az összes agrárszakképzésben tanuló 82,5 százaléka. Jelentősebb számú (44 db) intézmény tartozik még a tankerületi központokhoz, illetve 30 iskolát valamely egyház, egyházi szervezet, illetve vallási tevékenységet végző szervezet tart fenn (2. táblázat).

Az időbeli folyamatokat tekintve az elmúlt években **a fenntartói oldalon jelentős profiltisztítás ment végbe:** csökkent a nem állami fenntartású intézmények és feladatellátási helyek és értelemszerűen a nem állami fenntartású intézményekben tanuló diákok száma és aránya.

¹ Élelmiszeripar, kertészet és parképítés, agrár gépész, földmérés, környezetvédelem, kereskedelem, mezőgazdaság, erdészet és vadgazdálkodás

2. táblázat: **Az agrárszakképző intézmények és a tanulók száma és aránya a fenntartó típusa szerint, 2018**

Intézményfenntartó típusa	Intézmények		Tanulók	
	száma	aránya, %	száma	aránya, %
Alapítvány	6	3,5	237	1,6
Állami felsőoktatási intézmény	1	0,6	35	0,2
Állami szervezet	81	47,6	12090	82,5
Egyesület	1	0,6	5	0,0
Egyházi felsőoktatási intézmény	1	0,6	86	0,6
Egyházi jogi személy	26	14,7	888	6,1
Korlátolt felelősségű társaság	2	1,2	63	0,4
Közhasznú nonprofit részvénytársaság	1	0,6	26	0,2
Nonprofit korlátolt felelősségű társaság	4	2,4	135	0,9
Országos nemzetiségi önkormányzat	1	0,6	35	0,2
Részvénytársaság	1	0,6	173	1,2
Tankerületi központ	44	25,3	752	5,1
Vallási tevékenységet végző szervezet	3	1,8	122	0,8
Összesen	177	100,0	14647	100,0

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

2.2. Tanulói háttér

A szakképző intézményekben egyaránt folyik nappali rendszerű-, valamint felnőttoktatás. **Az agrárszakképzésben tanulók 90 százaléka nappali rendszerű képzésben vesz részt.** A tanulólétszám a két képzési formában a 2013-2018 közötti időszakban ellentétes irányban változott: míg a nappali rendszerű képzésben tanulók száma 21 százalékkal csökkent, addig a felnőttoktatásban tanulóké 1,4 szeresére emelkedett (3. táblázat).

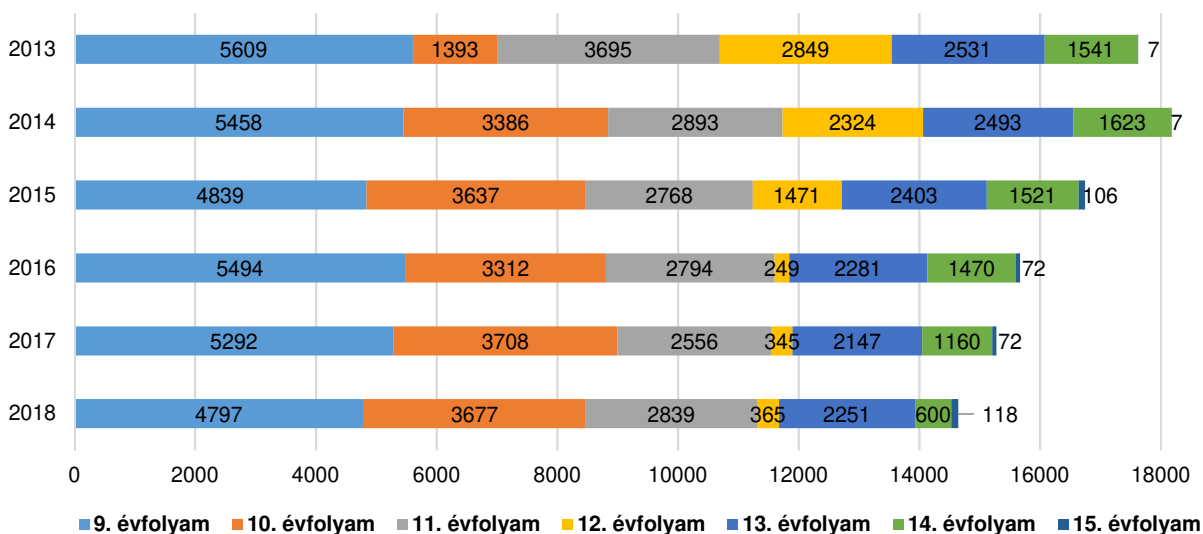
 3. táblázat: **Az agrárszakképzésben résztvevő tanulói létszám a nappali rendszerű és a felnőttoktatásban 2013-2018**

Képzési forma	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Változás 2013=100%
Nappali rendszerű képzés	16823	17157	15808	14674	14105	13223	78,6
Felnőtt oktatás	802	1027	937	998	1175	1424	177,6
Összesen	17625	18184	16745	15672	15280	14647	83,1

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az agrárszakképzésben tanulók létszámát az egyes évfolyamokban a 3. ábra szemlélteti. A 2016-os szakképzési rendszert érintő változások óta a tanulók 74-77 százaléka az első három (9., 10., és 11.) évfolyamban tanul, míg 2016-ot megelőzően arányuk 60-65 százalék volt. A 2015-ös évhez képest **a legjelentősebb csökkenés a 12. évfolyamban következett be**, amelyben 2016-ra a tanulólétszám 1200 fővel lett kevesebb.

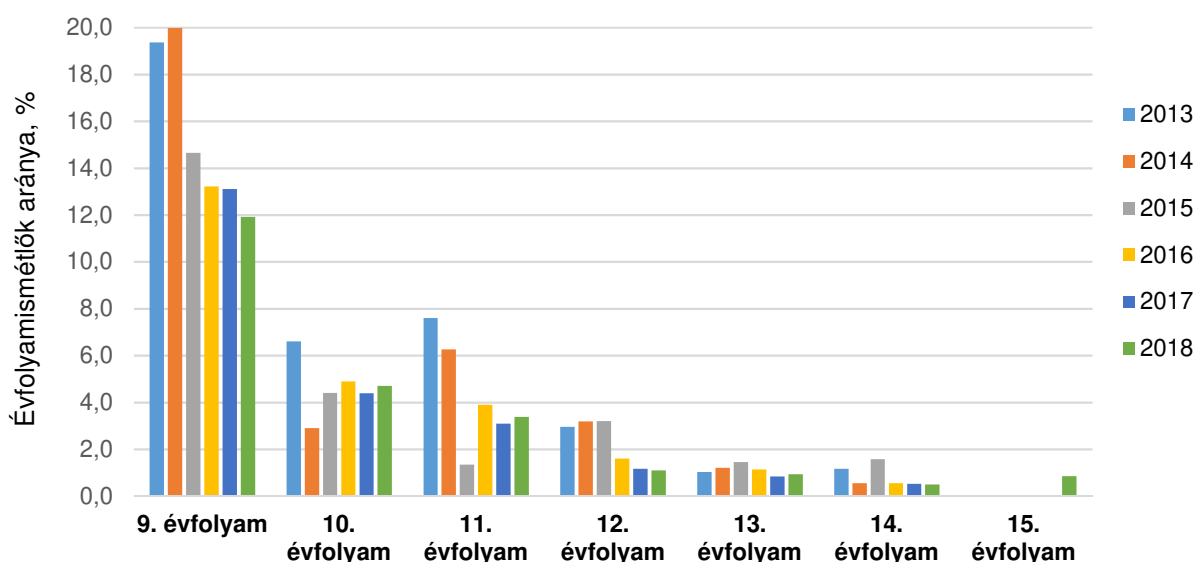
3. ábra: Az agrárszakképzésben tanuló létszáma évfolyamok szerint, fő, 2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az évismétlők aránya 2018-ban átlagosan 6 százalék körüli volt, és öröndetes, hogy az arány csökkent, 2013-ban még 9 százalékos volt. Az évismétlés főként a középiskola első évfolyamában, kilencedikben jellemző: körüben az évismétlők aránya 2014-ben elérte a 20 százalékot, de 2018-ban is magas, 12 százalék volt. A magasabb évfolyamokban fokozatosan csökken az évismétlések aránya (4. ábra).

4. ábra: Az agrárszakképzésben tanuló évismétlők aránya az egyes évfolyamokban, %, 2013-2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

2.3. Szakmák és szakmacsoportok szerinti jellemzők

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelés Információs Rendszer adatai alapján **2013 és 2018 között együttesen 133 szakmában indított mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzés országsszerte**. A képzéstípusok száma jelentősen csökkent a vizsgált időszakban: míg a 2013-as évben 104féle szakképzés közül lehetett választani, addig ez a szám 2017-re 57 darabra csökkent, 2018-ban pedig alig több, 59 képzéstípus volt elérhető az agrárszakképzésben belépő tanulók számára (4. táblázat).

A legnépszerűbb szakmákat kiemelve **2013-2018 között a pékek képzése történt a legtöbb feladatellátási helyen**: 2013-ban 69, 2018-ban 59 iskola indított ebben a szakmában képzést 2063, illetve 1803 tanulóval. **A mezőgazdasági gépész szak szintén az átlagosnál több helyen volt elérhető** az agrárszakképzésben (2013-ban 42, 2018-ban 39 képzési helyen), emellett az utolsó vizsgált évben ebben a képzésben vett részt a legtöbb tanuló 2679 fővel. Szintén **magas tanuló létszámmal indítottak a gazdaképzéseket**, ahol 2013-2018 között felére csökkent az oktatást vállaló intézmények száma (50 és 24), ugyanakkor a résztvevő tanulók létszáma alig változott, 1202 főről mindössze 1026 főre csökkent. A részletes adatokat a feladatellátási helyek és a tanulók számáról szakmák szerint az 1. számú melléklet tartalmazza.

4. táblázat: **Képzési helyek és a tanulók száma szakágazatok szerint, 2013-2018**

Ágazatok	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő
Élelmiszeripar	213	5848	118	3659	137	4328	138	3976	167	4281	187	4231
Mezőgazdaság	512	11017	102	2458	118	3190	122	3383	141	3429	140	3137
Kertészet és parképítés	0	0	99	1775	102	1788	106	1824	108	1825	112	1700
Agrár gépész	0	0	0	0	0	0	70	2983	68	3069	73	3211
Erdészet és vadgazdálkodás	0	0	30	1010	25	1142	22	1173	35	1214	35	978
Környezetvédelem	0	0	0	0	0	0	24	447	27	502	31	511
Kereskedelem*	0	0	28	454	30	561	28	567	30	682	30	758
Földmérés	0	0	2	51	2	48	3	60	8	110	8	121
Környezetvédelem- vígazdálkodás	48	760	23	481	25	527	0	0	0	0	0	0
Mezőgazdasági gépész	0	0	67	2371	68	2859	0	0	0	0	0	0
Összesen	773	17625	469	12259	507	14443	513	14413	584	15112	616	14647

*A KIR adatbázisban „Kereskedelem” ágazat alatt az agrárszakképzésben oktatott szakmák: Virágkötő és virágkereskedő, valamint virágdekoratőr szakmák

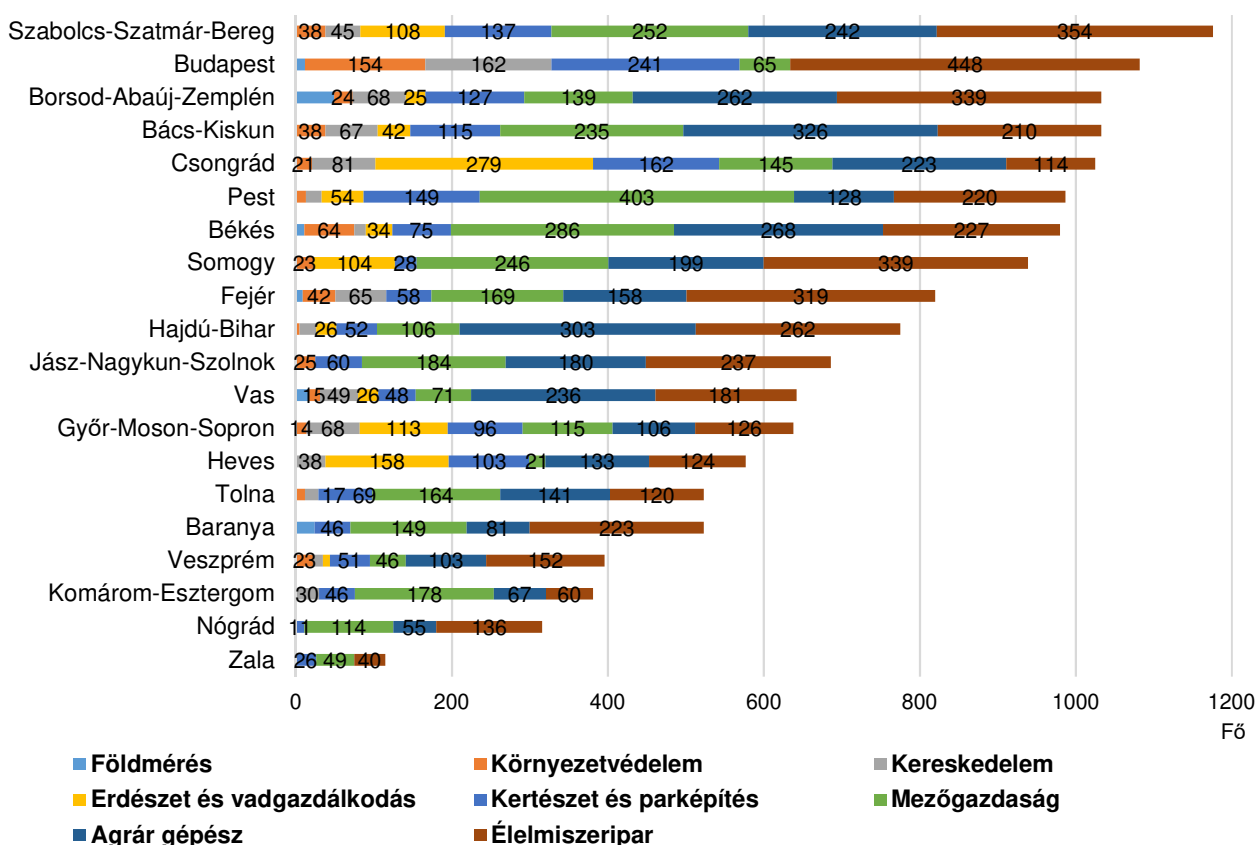
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az agrárszakképzés és a résztvevő tanulók számának ágazatok mentén történő idősoros vizsgálata során figyelembe kell venni, hogy a szakmák ágazati besorolása némileg változott 2013 és 2018 között. A jelenleg is alkalmazott besorolás 2016-tól érvényes, ebben a három évben mind a képzések száma, mind pedig **a tanuló létszám az élelmiszeripari ágazatban volt a legmagasabb, ezt követték a mezőgazdasági szakok**. A harmadik a sorban képzési hely tekintetében a kertészet és parképítés volt, ugyanakkor az oktatásban résztvevő tanulói létszám alapján az agrár-gépész képzésben tanult több diák: 2018-ban 73 feladatellátási helyre 3211 tanuló jutott, ami 228 diákkal volt több, mint a 2016-os évben. Az erdészet és a vadgazdálkodás területén alig történt változás a vizsgálható időszakban, a környezetvédelem szakterületein viszont a gépész

képzéshez hasonlóan szintén növekedés volt megfigyelhető, mind a képzési helyek számában, mind pedig a tanulói létszámban (4. táblázat).

Megyei szinten a legtöbb képzést Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították a középfokú agrárszakképző iskolák az elmúlt hat évben. Ezekben a területeken a 2018-as évben 39-49 feladatellátási helyen választhattak az ágazathoz kapcsolódó szakmát a tanulók. Zala, Komárom-Esztergom és Nógrád megyékben adott legkevésbé a lehetőség középfokú agrárszakképzésben való részvételre, ezekben a megyékben 2018-ban mindössze 9-15 intézményben indult oktatás ezen a területen. A tanulói létszám igazodott a lehetőségekhez, míg a legtöbb szakmát indító megyékben közel 1200 tanuló vett részt a képzésben 2018-ban, addig Zala megyében mindössze 115 fő tanult az agrárszakképzésben. Az egy szakmai képzésre jutó tanulók száma 17 (Zala megye) és 30 (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) fő között mozgott 2018-ban, átlagosan pedig 24 tanulója volt egy-egy szakképzésnek. Az egy szakmára jutó tanulói létszám a vizsgált időszakban Szabolcs-Szatmár és Nógrád megyében volt a legnagyobb 2015 és 2016-ban, 35 fővel (5. ábra).

5. ábra: Az agrárszakképzésben résztvevő tanulók létszáma ágazatok és megyék szerint (2018)

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Ágazatok szerint az élelmiszeripari képzésekben a legtöbb tanuló Budapesten vett részt a vizsgált időszak minden évében. Ugyanakkor 2018-ban a főváros mellett Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben is a többi megyéhez képest nagyobb létszámú diák tudta ezekben a szakmákban a középfokú tanulmányait megkezdeni. A mezőgazdasági ágazathoz kötődő középfokú szakmai oktatás 2013-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt a leghangsúlyosabb, akkor 46 féle képzésen 1065 diák vett részt ebben a megyében. **2018-ban a**

Pest megyei agrárszakképző intézményekben oktatták a legtöbb tanuló a mezőgazdasági ágazathoz kapcsolódó 12 feladatellátási helyen (403 fő). Békés megyében pedig 18 feladatellátási helyen 286 tanuló vett részt, ezzel második helyen szerepelve a megyék között a mezőgazdasági képzések terén. A középfokú mezőgazdasági gépész oktatást Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar, Békés, Borsod, Csongrád és Vas megyében vette igénybe a legtöbb tanuló, megyénként 220 és 320 fő közötti létszámban, a környezetvédelmi szakképzésben résztvevők pedig jellemzően Budapesten folytatják a tanulmányaikat.

2.4. Az iskolarendszerből kilépők

A középfokú agrárszakképzésben résztvevő tanulók számán kívül lényeges információ az iskolából (a munkaerőpiacra) kilépők létszáma is. A 2013-2018 közötti időszak folyamatait tekintve **a tanulói létszámcsökkenés ellenére a szakmai vizsgán évről évre több tanuló jelenik meg, és mivel átlagosan a tanulók 90 százaléka sikeres vizsgát tesz,** így az eredményes vizsgával munkaerőpiacra belépő tanulók száma is növekedett az elmúlt időszakban. A 2013-as évben még 4103 tanuló tett szakmai vizsgát, 2018-ban 370-nel többen, 4473 tanuló vizsgázott sikeresen a vizsgán megjelent 5041 diákból. A vizsgára jelentkezők 41 százaléka érettségivel rendelkezett és háromnegyede olyan, aki az első szakképesítést szerezte a vizsga alkalmával (5. táblázat). Mintegy 10 százalékot tettek ki azok, akik a második szakképesítésüket szereztek a vizsgán 2018-ban. Az agrárszakképzésben vizsgára jelentkezőknek mintegy 4-4 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanuló volt.

5. táblázat: **Az agrárszakképzésben szakmai vizsgán megjelent tanulók jellemzői 2013-2018**

Megnevezés	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szak (db)	370	394	421	486	430	431
Vizsgán megjelentek száma (fő)	4425	4531	4836	5692	4789	5041
Sikeres szakmai vizsgát tettek száma (fő)	4103	4273	4401	5140	4384	4473
Sikeres szakmai vizsgát tettek aránya (%)	92,7	94,3	91,0	90,3	91,5	88,7
Érettségivel rendelkezők aránya (%)	33,6	33,8	30,6	30,9	31,1	40,9
Első szakképesítést szerezettek aránya (%)	86,2	88,2	83,9	85,6	82,9	76,5
Második szakképesítést szerezettek* aránya (%)	6,5	6,1	7,2	4,4	7,5	10,6
Harmadik vagy további szakképesítést szerezettek aránya (%)	0	0	0	0,3	1,1	1,6
Hátrányos helyzetűek aránya (%)	0	0	0	5,0	5,6	3,9
Halmozottan hátrányos helyzetűek aránya (%)	0	0	0	3,8	4,5	4,0

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

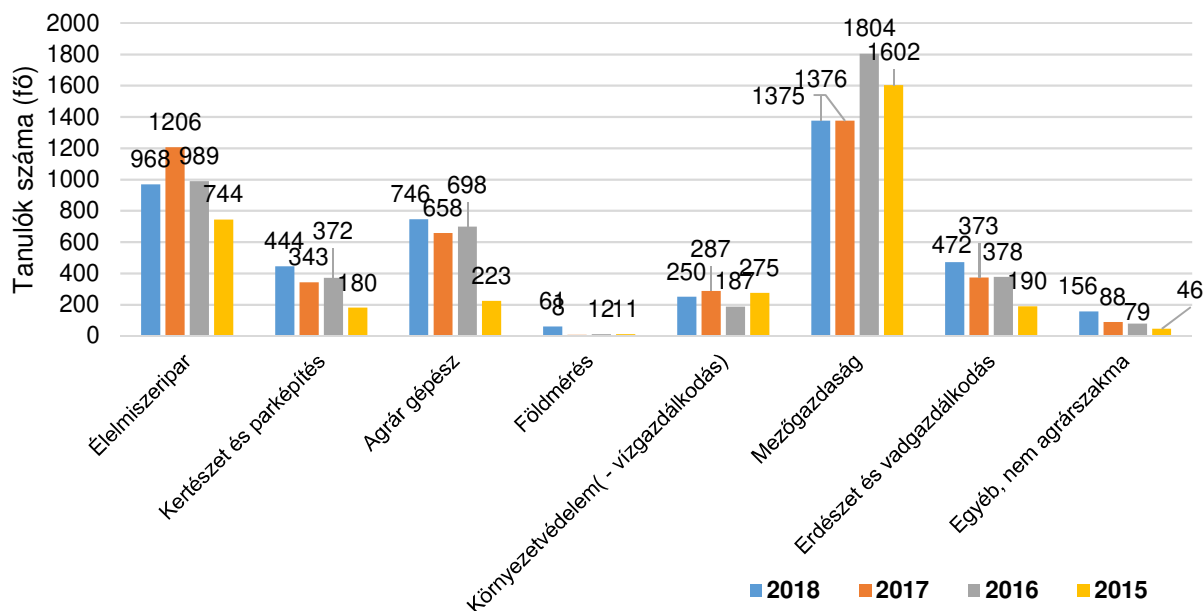
Tanulmányi eredményesség tekintetében a már sokszor munka mellett, felnőttoktatásban tanulók általában jobban teljesítenek a nappali rendszerű képzésben tanuló, jellemzően 14-18 év közötti diákokkal szemben. Míg előbbieket esetében az évfolyamismétlők száma elhanyagolható, **a tizenéves tanulóknak átlagosan 7 százaléka ismételt évet.** A felnőttoktatásban tanulók a szakmai vizsgákat is valamivel nagyobb arányban teszik le sikeresen, a vizsgán megjelentek 93 százaléka vizsgázott eredményesen 2018-ban, míg a nappalis tanulók esetében ez az arány 88 százalék volt (6. táblázat).

6. táblázat: **Az évfolyamismétlők és a sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma és aránya az agrárszakképzésben tanuló diákok körében, 2018**

Képzési forma	Összes tanuló		Évfolyamismétlő tanulók		Sikeres szakmai vizsgát tettek		
	száma	száma	száma	aránya, %	száma	aránya, %	
Nappali rendszerű képzés	13223	866	6,5		4448	3924	88,2
Felnőtt oktatás	1424	4	0,3		593	549	92,6
Összesen	14647	870	5,9		5041	4473	88,7

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A sikeres vizsgát tett tanulók száma ágazonként az eltérő kategorizálás miatt 2015 és 2018 között összevethető. A mezőgazdasági szakmákban 2016-ban végzett sikerrel a legtöbb diák 1804 fővel, majd visszaesett a szakképzettséget szerző tanulók száma: 2017-ben 1375, 2018-ban pedig 1376 tanuló tett sikeres vizsgát az ágazatban. Az élelmiszeripar területén a 2018-as évben 968 diák végzett, ami 238 fővel volt kevesebb, mint az azt megelőző évben. **Az agrárgépészek közül viszont 2018-ban lépett a munkaerőpiacra a legtöbb diák, 746 fővel, ami közel három és félszerese volt a 2015-ös évben sikeresen vizsgázó tanulóknak.** A vizsgált négy évben összességében növekedett az erdészet és vadgazdálkodás ágazat szakmaiban, a kertészet és parképítés és a földmérés ágazatban is a végzett hallgatók létszáma, míg a környezetvédelem területén, ugyan kis mértékben, de csökkent az eredményesen vizsgázók száma (6. ábra, 2. melléklet).

 6. ábra: **Sikeres vizsgát tett tanulók száma ágazatok szerint (2015-2018)**

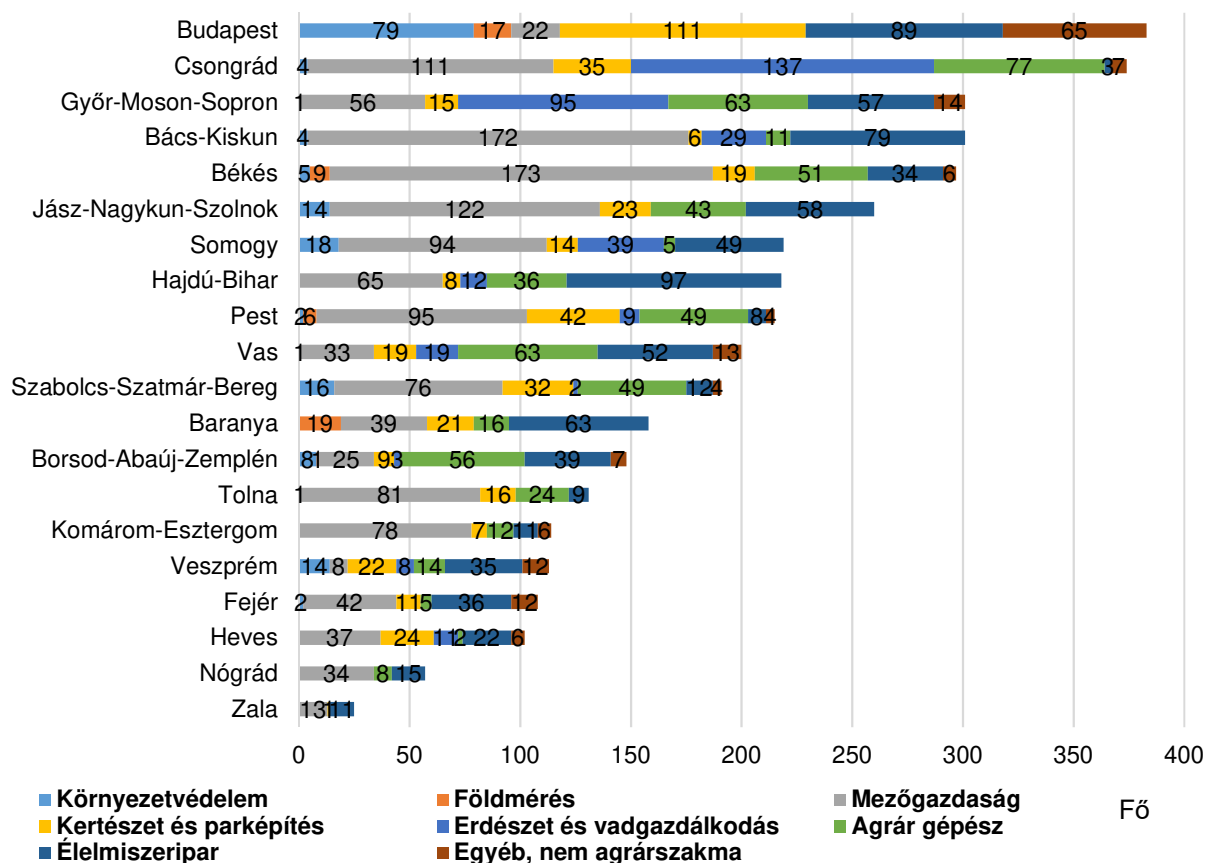
*2015 és 2016 között környezetvédelem és vizgazdálkodás

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A 7. ábra megyei bontásban szemlélteti az egyes ágazatokban eredményesen vizsgázó tanulók számát. A legfrissebb adatok alapján **2018-ban Budapesten végezett a legtöbb tanuló, többnyire kertészet és parképítés (111 fő), az élelmiszeripar (89 fő), illetve a környezetvédelem (79 fő) területén.** Csongrád megyében az erdészeté és a gépész szakmáké a főszerep, míg a

mezőgazdasági ágazatban Bács-Kiskun (172 fő) és Békés megyékben (173 fő) lépett a legtöbb frissen végzett diák a munkaerőpiacra. A földmérés oktatása Baranyában a legsikeresebb, ahol 19 fő vizsgázott eredményesen a legutolsó tanévben. A sereghajtó Zala, Nógrád, Heves, Fejér, Veszprém és Komárom-Esztergom megyék közül Veszprém megyében a legkiegyenlítettőbb az egyes ágazatokban végzettek megoszlása, a többi megyében a mezőgazdaság túlsúlya figyelhető meg.

7. ábra: Sikeres vizsgát tett tanulóknak száma ágazatok és megyék szerint (2018)

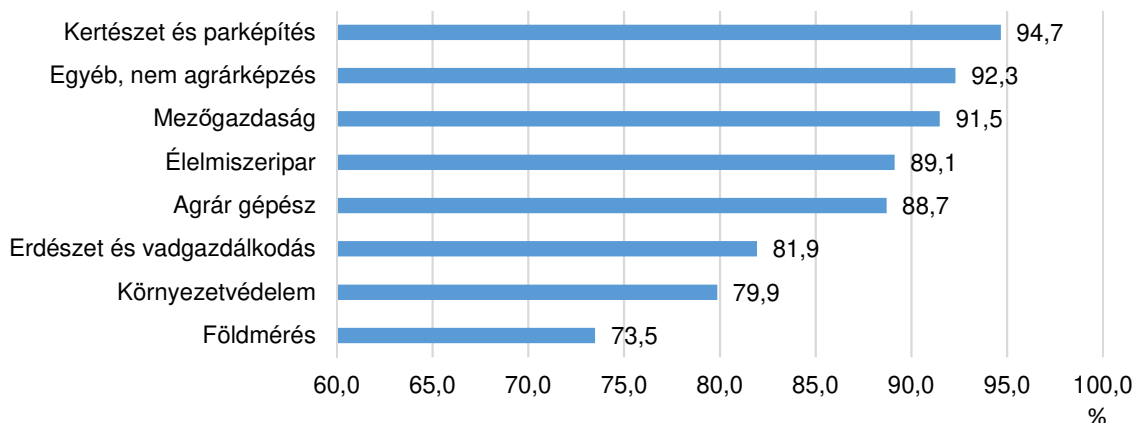

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A középfokú agrárszakképzésben sikeresen vizsgázók aránya összességében a kertészet és parképítés szakmaiban volt a legmagasabb a 2018-ban végzők között. A vizsgán megjelenők 94,7 százaléka eredményesen zárta a középiskolát a 2018-as évben, annak ellenére, hogy az évfolyamisméltók aránya ebben az ágazatban volt a második legmagasabb, 7,1 százalékkal.

A mezőgazdaság területén 10 százalék alatti volt azoknak a diákoknak az aránya, akik nem feleltek meg a követelményeknek, ezzel ellentétben a földmérés szakmákban vizsgázóknak mindössze 73,5 százaléka zárta sikeresen a tanévet, emellett a környezetvédelem (79,9%), illetve az erdészet és vadgazdálkodás ágazatokban (81,9%) is az átlagosnál alacsonyabb arányban vizsgáztak eredményesen a tanulók 2018-ban (8. ábra).

8. ábra: A sikeresen vizsgázók aránya a vizsgán megjelent agrárszakképzésben tanulóknak körében ágazatonként (2018)

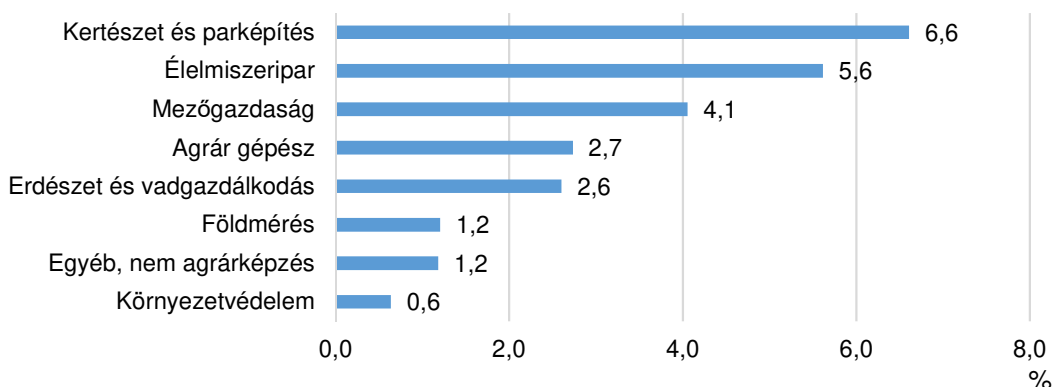
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A szakmák részletes bontásában a sikeresen vizsgázók aránya 2018-ban az erdészeti szakmunkások és a környezetvédelmi technikusok körében volt a legalacsonyabb 65,9, illetve 75,4 százalékkal. Ezzel ellentétben a **kistermelői élelmiszerellátó és falusi vendéglátó, a parkgondozó, a sütőipari és gyorspékségi munkás, valamint a mezőgazdasági gépjavító szakon végző diákok mindegyike sikeres vizsgát tett 2018-ban** (3. melléklet).

Az Oktatási Hivatal arról is gyűjt információt, hogy az eredményesen vizsgázók körében hány hátrányos helyzetű diák tanul. **A 2018-as adatok szerint ágazati bontásban a kertészet és parképítés szakmákban vizsgázók között volt a hátrányos helyzetű tanulók aránya a legmagasabb, 6,6 százalékuk tartozott ebbe a körbe.** Az élelmiszeripari szakmákban 5,6 százalék, a mezőgazdaság ágazatában 4,1 volt ez az érték. Az eredményesen teljesítő agrárgépészek és az erdészek körében már csak 2,7 és 2,6 százalék volt ez az arány, míg a földmérés területén végzők között mindössze 1,2 százalék. A 2018-as év tanulói körében a környezetvédelmi szakmákban jutottak legkisebb arányban végzettséghez hátrányos helyzetű tanulók, arányuk 0,6 százalék volt a vizsgálat időpontjában (9. ábra).

A végzettséget szerzők körében szakmák szerinti bontásban 10-15 százalék volt a kedvezőtlen helyzetű diákok aránya az élelmiszeripari szakmunkás, a sütőipari és gyorspékségi munkás, a kerti munkás, az édesipari termékgyártó, a parkgondozó, a gazda, illetve a falusi vendéglátó képzések végzettjei között. A kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó szakon pedig messze kimagasló, 33,3 százalék volt ez az érték 2018-ban (3. melléklet).

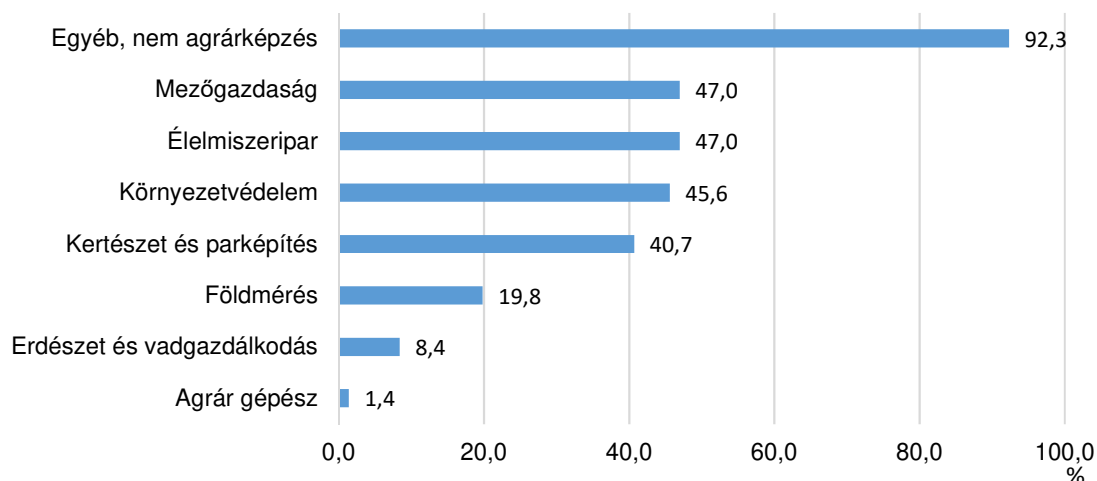
9. ábra: A hátrányos helyzetűek aránya a vizsgán megjelent agrárszakképzésben tanuló körében ágazatonként, 2018

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Végül, de nem utolsó sorban azt is megvizsgáltuk, hogy a középfokú agrárszakképzésben résztvevők nemek szerinti megoszlása hogyan alakult a 2018-as évben. Átlagosan az agrárszakképzésben tanulók 36 százaléka lány. A mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmákban 50 százalék alatti (47%) a részesedésük, legkisebb arányban az agrár gépész (1,4%), illetve az erdészet és vadgazdálkodás (8,4 százalék) ágazatba tartozó szakmákban tanulnak. (10. ábra). A szakmák közül a 100 százalékban női foglalkozások a mézeskalács-készítő és a virágdekoratőr képzések voltak, de ez az érték 80 százalék feletti volt a tejipari szakmunkás, a virágkötő, a lovász, az édesipari termékgyártó, valamint a sütő- és cukrászipari szaktechnikus szakmákban is. 2018-ban kizárólag fiúk tanultak a csontozó munkás, az élelmiszeripari gépésztechnikus, az erdészeti gépésztechnikus, a hús- és baromfiipari szaktechnikus, a mezőgazdasági gépjavító, a motorfűrészkezelő, illetve a patkolókovács szakmákban (3. melléklet).

10. ábra: Lányok aránya a tanuló körében ágazatonként (2018)

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

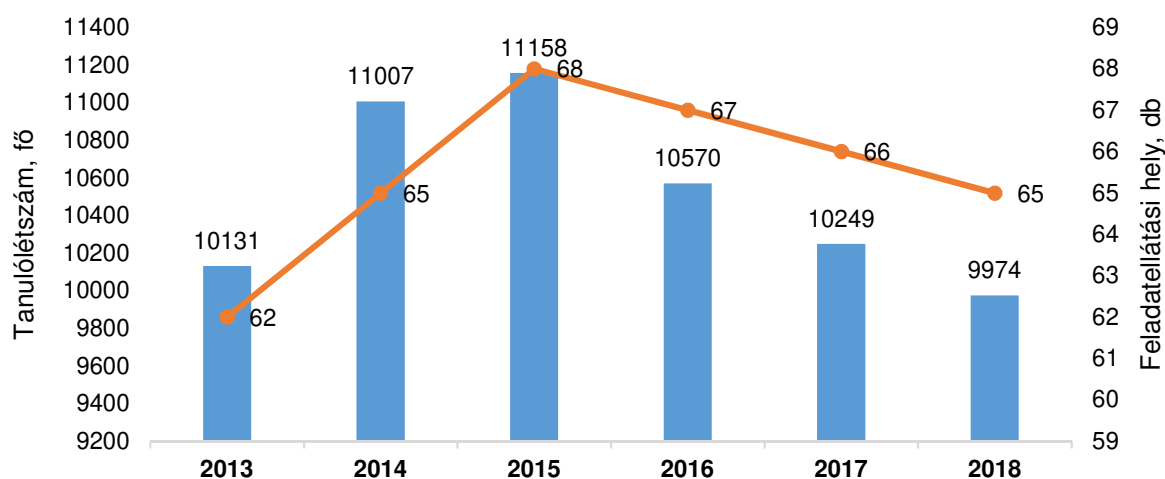
2.5. Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és a tanulók jellemzői

Az alábbi fejezetben az agrárszakképzés főbb adatait az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekre szűkítve is bemutatjuk, tekintve, hogy a tanulói felmérést ebben a körben volt lehetőségünk elvégezni, emellett itt tanul az agrár-szakképzésben résztvevő tanulók közel 70 százaléka.

A 2018 őszi adatok alapján az Agrárminisztérium fenntartásában 47 agrárszakképző intézmény 65 feladatellátási helyen működött. A feladatellátási helyek közül 48 intézményben folyik szagimnáziumi, 58-ban szakközépiskolai és csupán egyben szakiskolai képzés (4. melléklet). Az Agrárminisztérium fenntartásában működő feladatellátási helyek száma 2013-ban még 62 volt, majd 2015-re 68-ra nőtt (11. ábra).

Ezzel párhuzamosan a tanuló létszám is 2015-ben érte el csúcspontját, ekkor 11 158 diák tanult az agrárminisztériumi fenntartású szakképző intézményekben. Azóta mind az iskolák, mind pedig a tanulók száma csökkent: **a 2018/2019-es tanévben az Agrárminisztériumi fenntartásban működő intézményekben tanuló létszáma a 2015. évinek 89 százalékát érte el.**

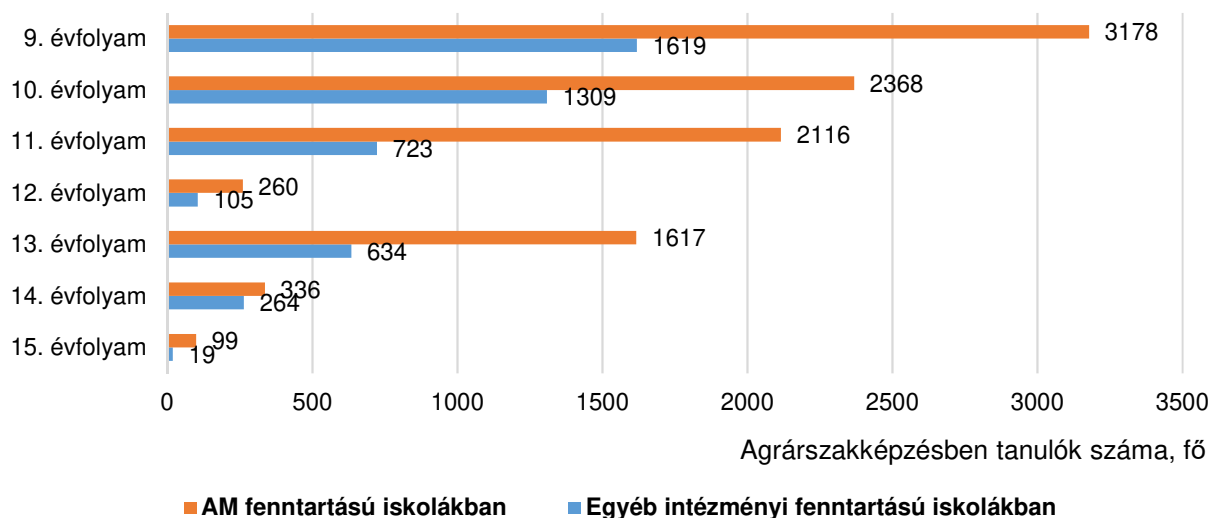
11. ábra: Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és tanulólétszámok 2013-2018 között

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az agrárszakképzésben tanulók összlétszámát figyelembe véve 2018-ban a tanulók 68 százaléka tanul az agrárminisztériumi fenntartású iskolákban, míg 32 százalék más minisztériumi, illetve egyéb intézmény fenntartása alá tartozó képzőhelyen. Évfolyamonként azonban a fenntartók szerinti arányok eltérnek: a 11. évfolyamban a diákok közel háromnegyede tanul az agrártárcához tartozó intézményekben, míg a 14 évfolyamban, amelyben az összes tanuló 4 százaléka vesz részt, az arányok kiegyenlítettebbek a fenntartók tekintetében (12. ábra).

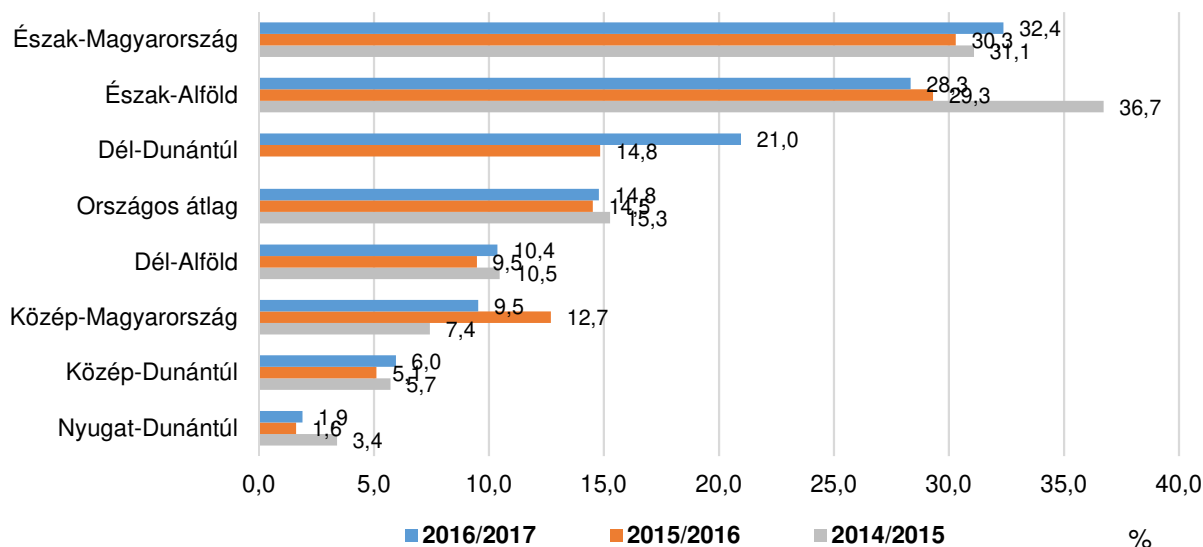
12. ábra: Az agrárszakképzésben tanulóinak száma az Agrárminisztérium és egyéb intézményi fenntartás alá tartozó iskolákban évfolyamonként, 2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az intézményi beszámolók alapján az **Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekben országosan a tanulók 14,8 százaléka volt hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű 2017-ben.** Az arányokban azonban jelentős mértékű szórás mutatkozik az intézmények és a régiók között. A legkedvezőbb mutatókkal jellemezhető iskolában a hátrányos helyzetű tanulók aránya csupán 0,3 illetve 0,5 százalék, míg a legrosszabb mutatókkal rendelkező két iskolában a tanulók fele hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. A regionális különbségeket a 13. ábra szemlélteti. **A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló az észak-magyarországi és észak-alföldi iskolákban,** míg a legkevesebb a nyugat-dunántúli intézményekben koncentrálódik.

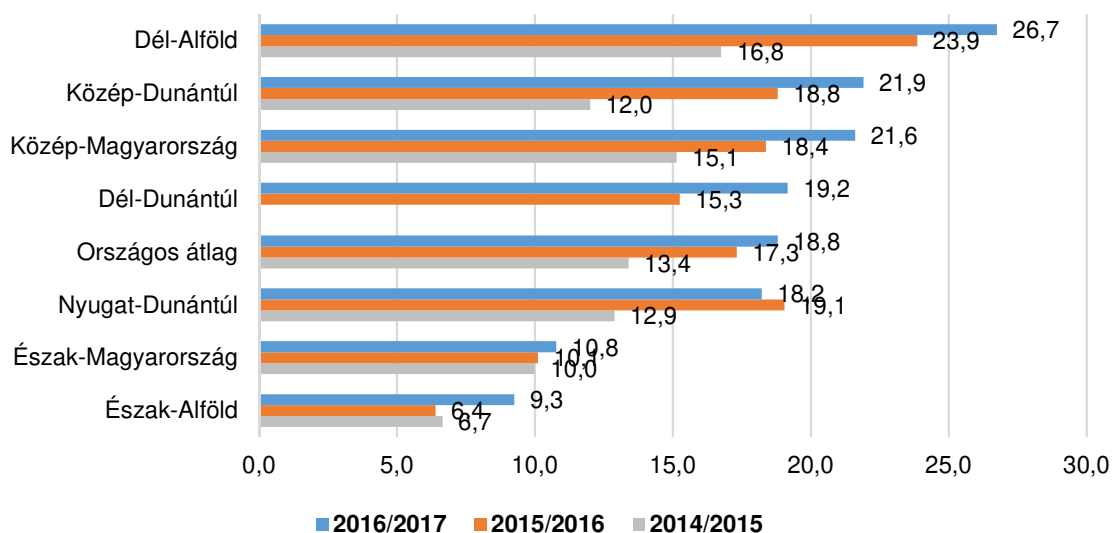
13. ábra: Hátrányos-, vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az AM fenntartású agrárszakképző iskolákban régióként, %

Forrás: AM, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A sajátos nevelési igényű (SNI) és a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő (BTM) tanulók aránya az Agrárminisztériumi fenntartású szakközépiskolákban átlagosan 18,8 százalék volt a 2016/2017-es tanévben. A 14. ábrán jól látható, hogy a speciális nevelési igényű tanulók száma évről évre növekszik, a 2014/2015-ös tanévben az országos átlag 13,4 százalékot tett ki, ami két évre rá már elérte a 18,8 százalékot. Az elkészült interjúk tapasztalatai szerint a tanulói összetétel változására a probléma súlyától függően az iskolák különböző, helyi szükségletekhez igazított stratégiákkal reagálnak, a főállású fejlesztő pedagógus, pszichológus alkalmazásától a pedagógusok, osztályfőnökök érzékenyítő képzésén át a hátrányos helyzetű tanulók kompetenciáinak, körülményeinek fejlesztéséig terjedően.

14. ábra: A sajátos nevelési igényű (SNI) vagy beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő (BTM) tanulók aránya az agrárszakképző iskolákban, régióként %

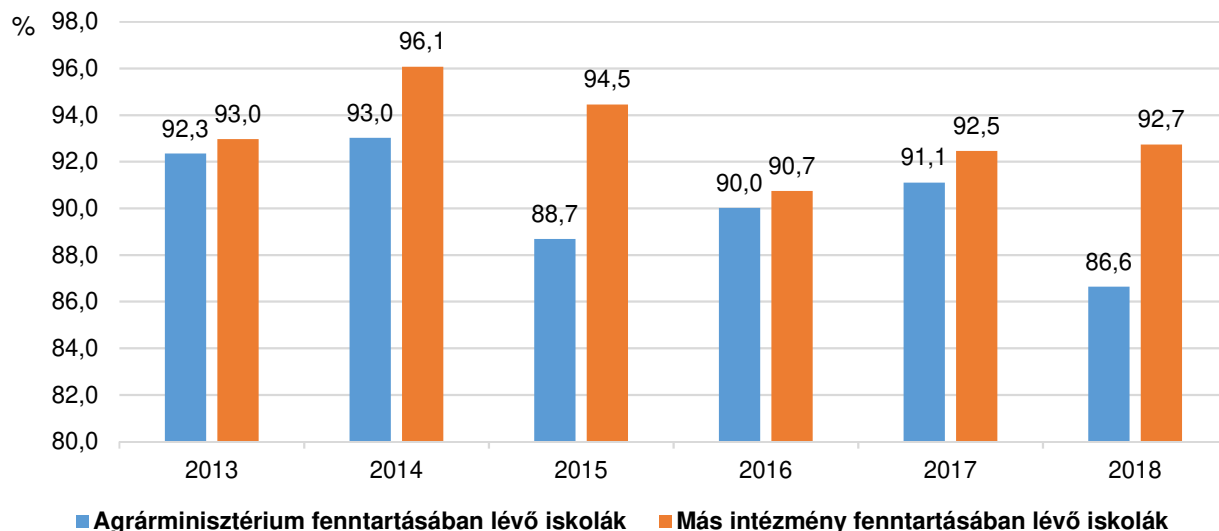

Forrás: AM, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekben a magatartás, szorgalom és tanulmányi átlagokban nem történt nagy változás a 2014/2015-ös és a 2016/2017-es tanév között. Az iskolai magatartás eredmény az összes iskola átlagában 3,8 volt, a szorgalom átlagosan 3,3 és a tanulmányi átlag is szintén közepes, 3,3-as értéket ért el a 2016/2017-es tanévben. **Az iskolák között nincs a tanulmányi eredményekben számottevő különbség**, a leggyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező iskolában ez 2,8, a legjobb átlagos tanulmányi eredménnyel rendelkező intézményben pedig 3,8 volt. A magatartás iskolai átlagok 3,2 és 4,2 között, a szorgalomjegyek átlagai között pedig 3,0 és 3,8 között szóródnak.

A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók aránya stagnált az elmúlt években. Az agrártárca fenntartásában működő intézményekben az eredményesen vizsgázók aránya **2018-ban 86,6 százalékot ért el**, amely mintegy 6 százalékponttal elmaradt a többi agrárszakképzést folytató iskola átlagos értékétől (15. ábra).

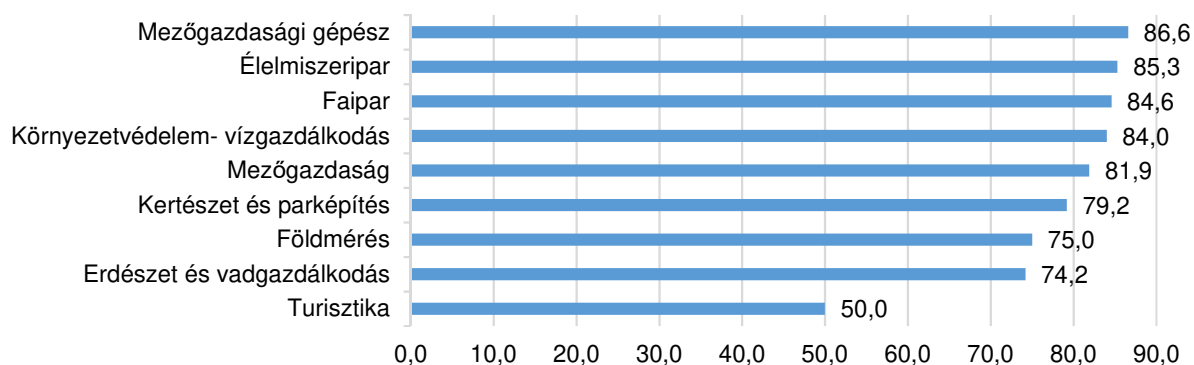
15. ábra: Sikeres szakmai vizsgát tettek aránya az agrárszakképzésben tanuló körében az agrártárca és a többi fenntartó alá tartozó intézményekben 2013-2018, %

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az intézményi beszámolók alapján a 2017-ben szakmai vizsgát tevők közül a **mezőgazdasági gépész (86,6%) és az élelmiszeripari (85,3%) szakmában a legnagyobb a sikeresen vizsgázók aránya**, míg a földmérési, az erdészeti (74,2%) és turisztikai (50%) szakokon a legalacsonyabb, ott a vizsgán megjelentenek mindössze háromnegyede, fele teljesítette sikeresen a vizsgát (16. ábra).

16. ábra: A sikeres szakmai vizsgát tevők aránya ágazonként az AM fenntartású szakképző intézményekben, 2017, %

Forrás: Agrárminisztérium, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

2.6. Az agrárszakképzés trendjei a kertészeti ágazatban

A mezőgazdasági ágazatok közül a kertészet az egyik legnagyobb élők munkai igényű szektor, ahol a vállalkozások körében végzett felméréseink alapján az utóbbi években igen jelentős munkaerő-igény mutatkozott, ezért a kertészeti szakirányon tanulók jellemzőiről, a főbb trendekről külön fejezetben számolunk be. A hazai agrár-szakképzésben kertészeti szakirányon tanulókat jellemző főbb trendek ismertetését az Kutatási Hivatal KIR-adatbázisára alapozzuk. A középfokú agrárszakképzésben oktatott szakmák közül az Kutatási Hivatal KIR-adatbázisában összesen 12-

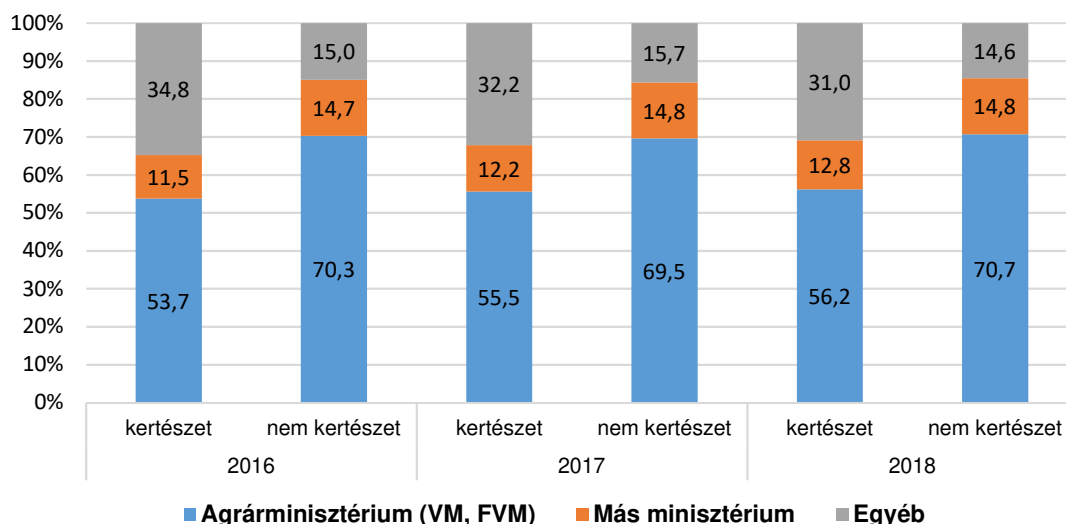
féle megnevezéssel indult a kertészeti ágazathoz kapcsolódó szakmára² vonatkozó képzés. **A tanuló létszám a kertészeti szakmákban az összes iskolafenntartót figyelembe véve 2593 fő volt 2018-ban**, amely az összes agrárszakképzésben tanulók 17,7 százalékát jelentette. A kertészeti szakmákban tanulók 56,7 százaléka, 2018-ban 1457 fő az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző iskolákban tanult, míg a nem kertészeti szakmákban ez az arány 70,7 százalék volt a vizsgált évben. Míg 2016 és 2018 között a kertészeti ágazatban tanulók összlétszáma 3,5 százalékkal csökkent, **az AM fenntartású intézményekben kis mértékben csökkenés (1 százalék), de nőtt a kertészeti szakmákban a tanuló létszám (7. táblázat, 17. ábra).**

7. táblázat: **Az agrárszakképzésben tanulók száma kertészeti és nem kertészeti szakmákban intézményfenntartók szerinti bontásban 2016-2018, fő**

Év	Fenntartó	Kertészet	Nem kertészet
2016	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1444	9126
	Más minisztérium	308	1911
	Egyéb	936	1947
	Összes fenntartó	2688	12984
2017	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1497	8752
	Más minisztérium	330	1859
	Egyéb	868	1974
	Összes fenntartó	2695	12585
2018	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1457	8517
	Más minisztérium	333	1778
	Egyéb	803	1759
	Összes fenntartó	2593	12054

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI

17. ábra: **Az agrárszakképzésben tanulók megoszlása kertészeti és nem kertészeti szakmákban intézményfenntartók szerinti bontásban 2016-2018, %**

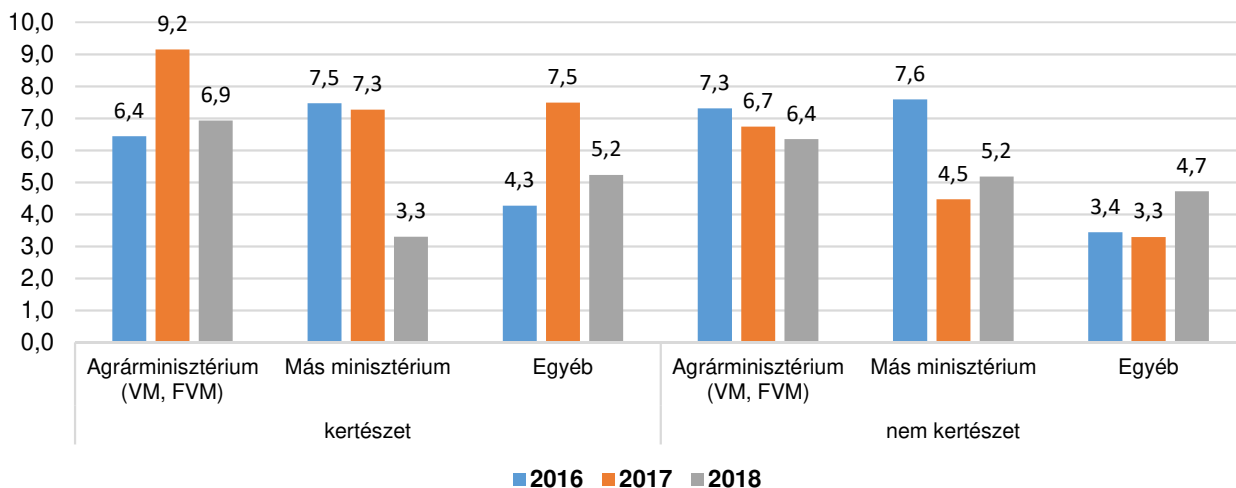
Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az összes szakképzőintézményt figyelembe véve a kertészeti szakmákban tanuló évfolyamismétlők aránya átlagosan 5,9 százalék volt 2018-ban, akárcsak a nem kertészeti agrárszakképzéseken

² Dísznövénykertész; Gyógy- és fűszernövénytermesztő; Kertész; Kerti munkás; Növényvédelmi szaktechnikus; Parképítő és fenntartó technikus; Parkgondozó; Szőlész-borász; Virágdekoratőr; Virágkötő sh; Virágkötő és virágkereskedő; Zöldség- és gyümölcsstermesztő.

tanulóké. Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben a kertészeti szakképzésben 6,9 százalékos, a nem kertészeti képzésben pedig 6,4 volt az évismétlők aránya 2018-ban (18. ábra).

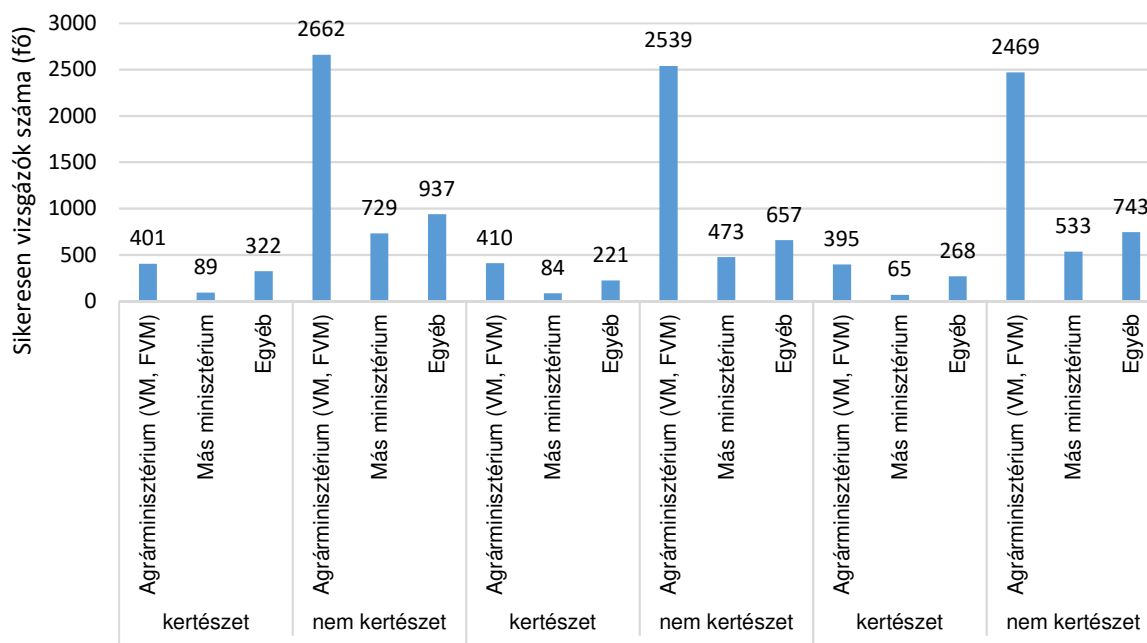
18. ábra: Az évfolyamismétlő tanuló aránya a kertészeti és nem kertészeti szakmákban iskolafenntartók szerint 2016-2018, %

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A 2016-2018 közötti időszakban a kertészeti ágazathoz sorolható képzésekben sikeres vizsgát teljesítők, tehát **az ágazat számára potenciálisan elérhető szakképzett pályakezdők összesített létszáma 2255 volt**. Az adatokat éves bontásban elemezve az is elmondható, hogy a 2016-os 812 végzettséget szerzőhöz képest mind 2017-ben, mind 2018-ban hozzávetőlegesen 100 fővel kevesebben hagyták el a képzési helyeket ilyen végzettséggel (19. ábra).

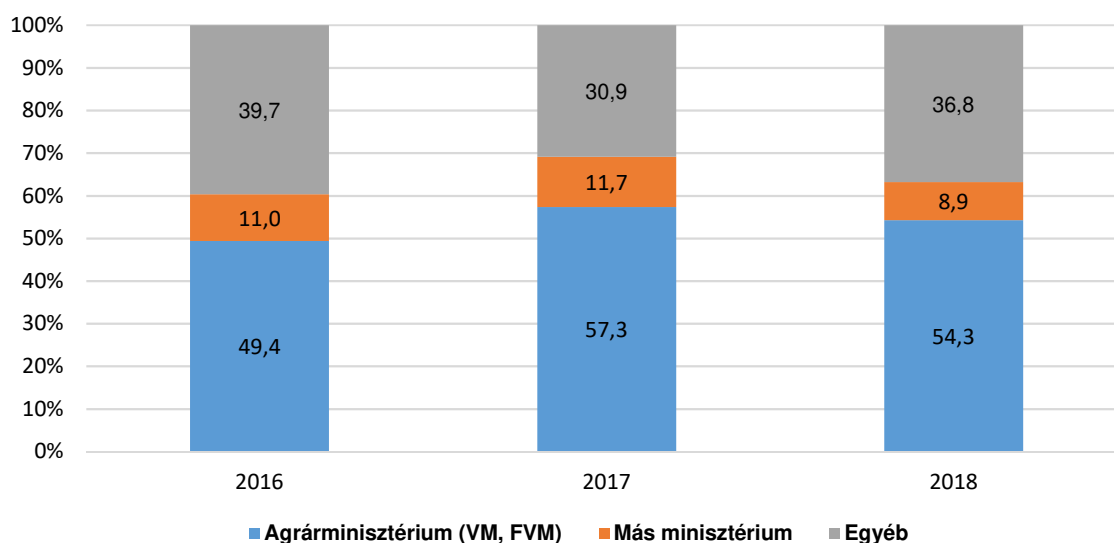
19. ábra: A kertészeti szakmákban sikeres szakmai vizsgát tevők száma intézményfenntartók szerinti bontásban 2016-2018, fő

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Oktatási Hivatal adatai alapján az is elmondható, hogy a létszám visszaesés csak kis mértékben köthető az Agrárminisztériumhoz tartozó szakképző intézményekhez, más minisztériumi vagy egyéb fenntartásban működő iskolák nagyobb létszámcsökkenést könyveltek el. Ennek eredményeképpen 2016-hoz képest **2018-ban az Agrárminisztérium fenntartásában működő iskolákban végzettséget szerzett tanuló aránya már meghaladta az 50 százalékot.** Ezzel szemben a tanulók 36,8 százaléka más minisztériumhoz köthető intézményben, 8,9 százaléka pedig egyéb fenntartású intézményben szerzett végzettséget (20. ábra).

20. ábra: A kertészeti szakmákban sikeres szakmai vizsgát tevők megoszlása intézményfenntartók szerinti bontásban, 2016-2018, %

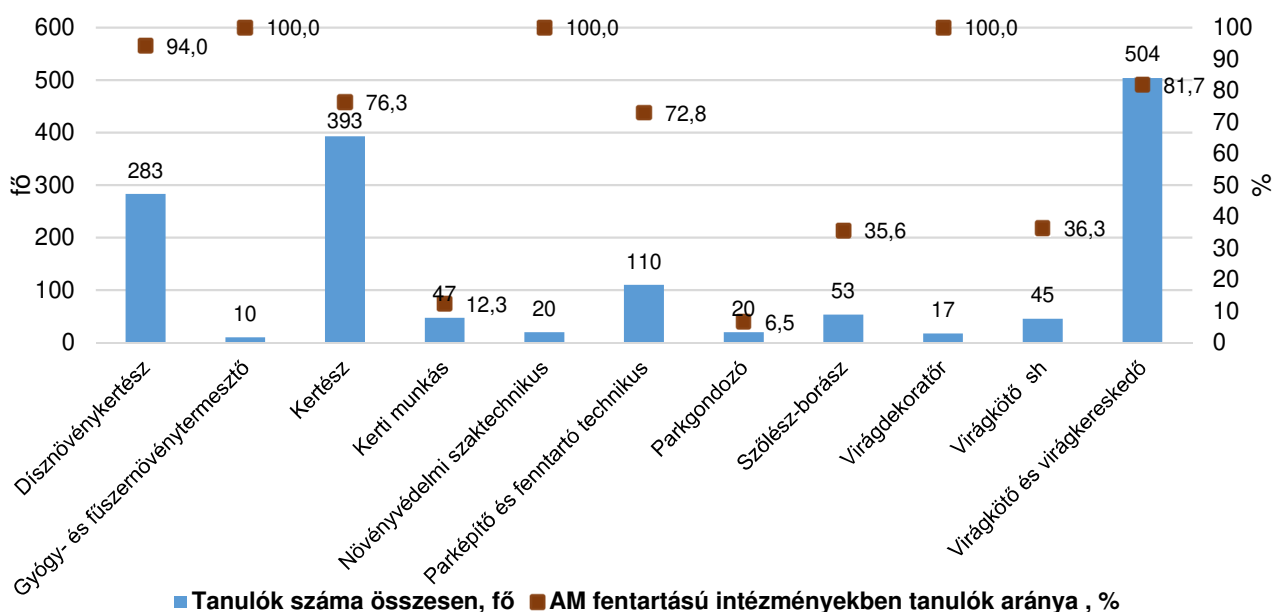

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Oktatási Hivatal adatai szerint 2018-ban összességében 56, AM fenntartásában működő feladatellátási helyen tanulhattak az agrárszakképzésben résztvevő tanulók kertészethez köthető szakmát (2. melléklet). **A kertészeti szakmaterülethez köthető szakmák közül legnagyobb arányban virágkötő és virágkereskedő (36,6%), kertész (26,2%), valamint dísznövénykertész (18,8%) szakmában tanultak az AM fenntartásában működő agrárszakképző intézményekben tanulók (21. ábra).**

A 12 kertészeti szakmát figyelembe véve 2018-ban három szakma esetében – a gyógy- és fűszernövénytermesztő, a növényvédelmi szaktechnikus, valamint a virágdekoratőr szakmák – kizárólag AM fenntartású intézményekben folyt szakképzés, emellett a dísznövénykertész, virágkötő és virágkereskedő, kertész, valamint a parképítő és fenntartó technikus képzés esetében volt kiemelkedő, 70 százalék fölötti az AM fenntartású intézmények tanulólétszám szerinti részesedése. A legalacsonyabb a szőlész-borász, a kerti munkás, valamint a parkgondozó szakmákban volt az AM fenntartású intézmények tanulólétszám szerinti részesedése. A szőlész-borász képzésben résztvevők bő harmada (35,6%), a kerti munkások bő 10 százaléka (12,3%), a parkgondozók 6,5 százaléka tanult az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben (21. ábra).

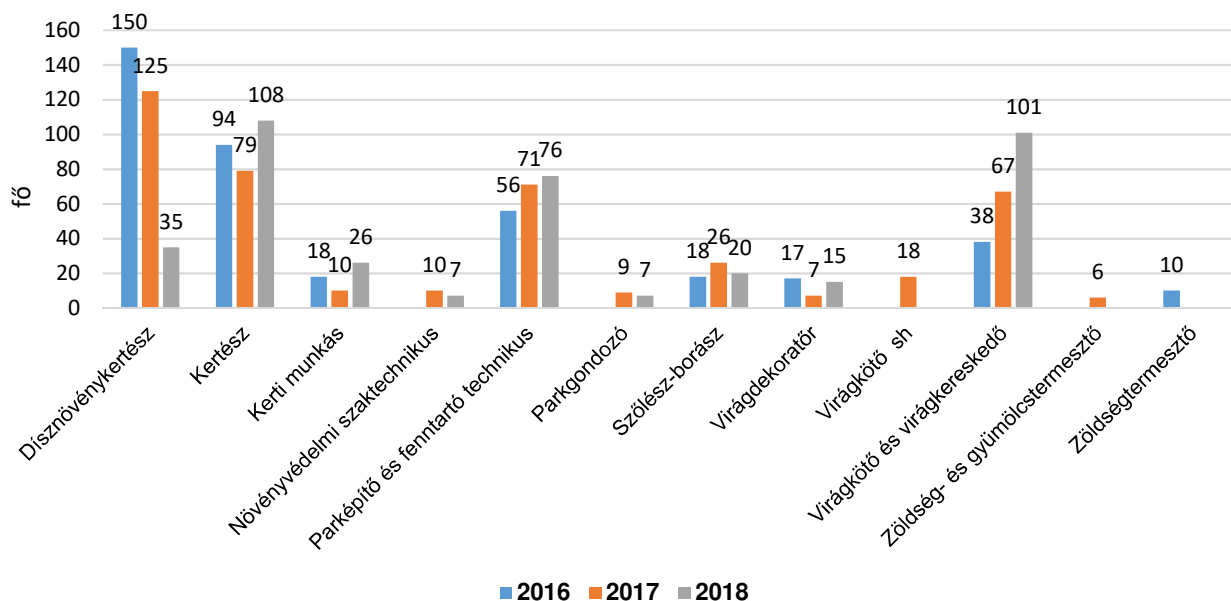
21. ábra: A kertészeti szakmában tanulók száma és részesedése az AM fenntartású intézményekben, 2018 (fő és %)

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az AM fenntartású intézményekben kertészeti szakterületen sikeres szakmai vizsgát tevők száma az elmúlt három év tekintetében a tanulólétszámmal arányosan a dísznövénykertész, kertész, parképítő és virágkötő, virágkereskedő szakmákban volt a legnagyobb (3. melléklet). Valamennyi kertészethez szakmát figyelembe véve a kertész, parképítő és virágkötő képzésekben jelentősen nőtt a sikeres vizsgát tevők száma, addig a dísznövény kertész szakon jelentős csökkenés következett be a vizsgált három évben (22. ábra).

22. ábra: Az AM fenntartású intézményekben kertészeti szakmában végzettséget szerzők száma, 2016-2018, fő

Forrás: Kutatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

3. Az agrárszakképzés és a munkaerőpiac összefüggései az élelmiszergazdaságban

A fejezetben az elmúlt hat évre visszatekintve vizsgáljuk a munkaerőigények alakulásából meghatározott hiányszakképesítéseket, azok területi sajátosságait. A hiány-szakképesítések az alapján kerülnek meghatározásra, hogy a foglalkoztatásban érintett gazdálkodó szervezetek részéről várhatóan hogyan alakul az adott évben a szakképzett munkaerő iránti igény az érintett megyében. A hiány-szakképesítésekre a Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok³ tesznek javaslatot minden év március 31-ig és évente kormányrendeletben jelentetik azt meg. Az iskolai rendszerű nappali szakképzésben résztvevő hiány-szakképesítésekre jelentkező tanulók ösztöndíjra jogosultak. A mezőgazdaság és élelmiszeripar területéről az elmúlt 4-5 évre visszatekintve jelentősen bővült a hiány-szakképesítésként nyilvántartott szakmák köre. A 2013/14-es tanévben még csupán négy mezőgazdasági és három élelmiszerfeldolgozáshoz köthető hiányszakképesítést tartottak nyilván valamely megyében, a 2018/19-es tanévre a mezőgazdasági hiányszakképesítések száma tízre bővült és ezen kívül még három élelmiszeripari, egy erdészeti és egy környezetvédelemhez kötődő szakképesítés megszerzéséhez kötődik ösztöndíj (8. táblázat).

8. táblázat: **A mezőgazdasági és élelmiszeripari hiány-szakképesítések köre**

2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Gazda	Gazda	Gazda	Gazda	Gazda	Gazda
Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó
Kertész	Kertész	Kertész	Kertész	Kertész	Kertész
Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész
Pék	Pék	Pék	Pék	Pék	Pék
Mezőgazdasági gépjavító	Mezőgazdasági gépjavító	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész
	Dísznövénykertész	Édesipari termékgyártó	Édesipari termékgyártó	Családi gazdálkodó	Családi gazdálkodó
	Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	Mezőgazdasági gépésztechnikus	Mezőgazdasági gépésztechnikus	Mezőgazdasági gépésztechnikus
	Zöldség- és gyümölcsstermesztő	Cukrász	Cukrász	Cukrász	Cukrász
		Lovász	Lovász	Lovász	Lovász
			Szőlész-borász	Szőlész-borász	Szőlész-borász
				Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó
				Állattartó szakmunkás	Állattartó szakmunkás
				Mezőgazdasági technikus	Környezetvédelmi technikus
				Tartósítóiipari szakmunkás	Erdészeti szakmunkás
				Tejipari szakmunkás	

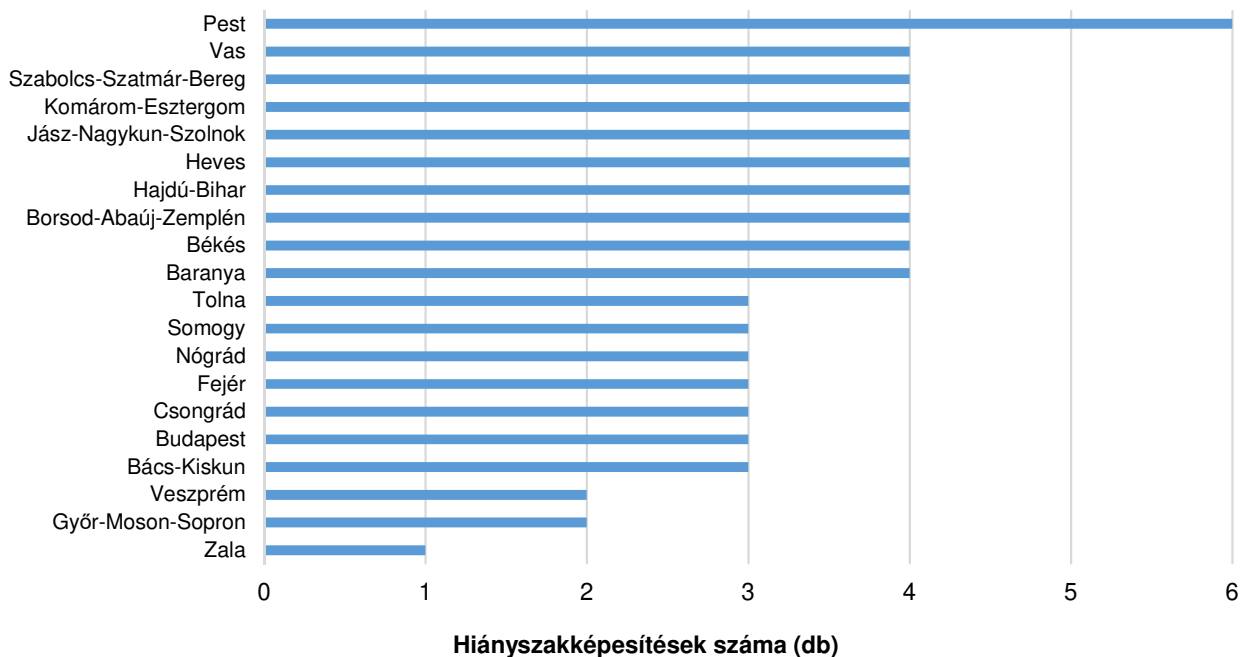
Forrás: A 331/2012. (XI. 28.); az 562/2013. (XII. 31.); a 13/2015. (II. 10.); a 297/2015. (X. 13.); a 317/2016. valamint a 353/2017. (XI. 29.) Kormányrendeletek

³ Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok (továbbiakban: MFKB) a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter által hároméves időtartamra felkért tagokból álló, az adott megye illetékességi területén működő testületek, amelyek a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVI. törvény 49. bekezdésének 81., 82. és 83. §-ban foglaltak figyelembevételével végzik tevékenységüket.

Az elmúlt hat évre visszatekintve **minden évben megjelenő mezőgazdasághoz kötődő hiányszakképesítés volt a mezőgazdasági gépész, a gazda, valamint a kertész képzés.** Jellemző, hogy évről-évre egyre nőtt azon megyék száma, amelyekben ezeket a szakmákat hiányszakmákká nyilvánították. A kertész szakképesítések néhány megyét érintően jelentek meg hiányszakmaként, elsősorban Csongrád, Baranya és Heves megyében. A gazda képzést a 2013/14-es tanévben még csak négy megyében, a 2016/2017-es évben már 13, jelenleg 9 megyében nyilvánították hiányszakképesítésnek. A mezőgazdasági gépészek iránt mutatkozik a legnagyobb igény: míg a 2014/2015-ös tanévben kilenc megyében, két évre rá már Zala- és Győr-Moson-Sopron megye kivételével az ország egészében hiányszakmaként nevesítették, jelenleg csak Zala megyében nincs a listán. A lovász képzés 2015/2016-os évtől kezdődően (2 megyét érintve), a szőlész-borász szakképzés és a mezőgazdasági gépésztechnikus szakképzés a 2016/2017-es tanévtől kezdődően került a hiányszakképzések közé. Előbbi egy-egy (Borsod-Abaúj-Zemplén, jelenleg pedig Baranya) megyében, utóbbi Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

Az élelmiszeripari képzések közül a 2013/2014-es évtől kezdődően minden évben – évről-évre növekvő számú megyét érintően – a húsipari termékgyártó és a pék szakmákat nyilvánították hiányszakmáknak. A pék szakmában jelenleg az ország felét (10 megyét) érintő igény mutatkozik képzett munkaerőre, míg a húsipari termékgyártó a 2017/18-as tanévben még 10, jelenleg 5 megyében hiányszakma. A cukrász szakma a 2015-2016-os tanévtől kezdődően került fel két-három megyében a hiányszakképzések listájára, míg a tejipari szakmunkás, valamint a tartósítóiipari szakmunkás képzés csak a 2017/2018-as tanévben nyilvánult hiányszakképzésnek, előbbi Tolna, Somogy és Békés megyékben, utóbbi Budapesten.

23. ábra: A mezőgazdasági és élelmiszeripari hiányszakképzések száma megyénként a 2018/19-es tanévben

Forrás: A 331/2012. (XI. 28.); az 562/2013. (XII. 31.); a 13/2015. (II. 10.); a 297/2015. (X. 13.); a 317/2016. valamint a 353/2017. (XI. 29.) Kormányrendeletek

Az agrár- és élelmiszeripari szakképesítések közül jellemzően a nyugat-magyarországi, dunántúli megyékben található kevesebb hiányszakma, Zala megyében a 2018/2019-es tanévben csak egy (húsipari termékgyártó), Veszprém és Győr-Moson-Sopron megyékben kettő hiányszakképesítést jelöltek meg, míg az észak-alföldi régióban, valamint Észak-Magyarországon Heves és Borsod-Abaúj Zemplén megyékben négy, Pest megyében hat hiányszakképesítést találunk az élelmiszergazdaság területéről (23. ábra).

4. Tanulói felmérések eredményei

4.1. Az általános iskolások pályaeorientációs felmérése

4.1.1. A felmérés keretei

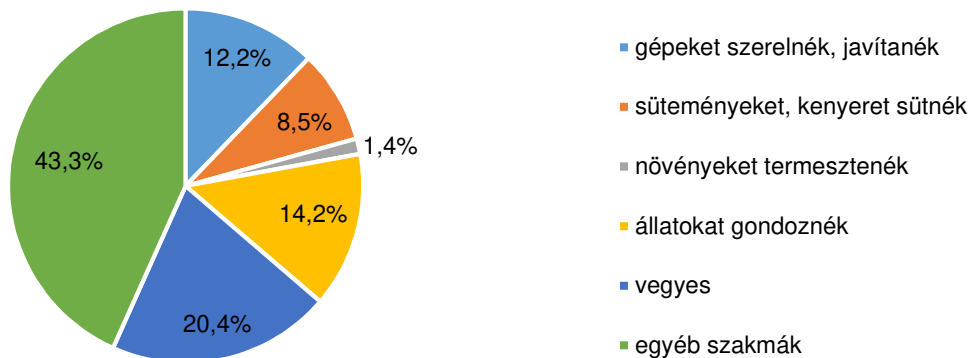
A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (a továbbiakban MKIK GVI) 2014 óta minden évben pályaeorientációs vizsgálatot végez a pályaválasztás előtt álló hetedik osztályos általános iskolások körében, amelyben a tanulókat továbbtanulással és szakmaválasztással kapcsolatos elképzeléseikről kérdezik. A kérdőíves vizsgálatba több, mint 9 ezer diákot vonnak be a Kamara területi hálózata segítségével, az adatfelvétel mintája országosan reprezentatívnak tekinthető. A minta súlyozásánál figyelembe veszik az iskola regionális elhelyezkedését, kompetenciamérésen elért átlagos eredményét, valamint a hetedikes tanulók létszámát. A felmérések eredményei mellett az MKIK GVI honlapján közzé teszik a felmérések alapadatbázisát (Hajdu et al., 2017). A fejezetben a hivatalosan publikált legfrissebb, 2017. évi felmérés alapadatainak másodelemzése lehetőséget ad számunkra, hogy rálátást kapjunk a leendő középiskolások agráriumot célzó irányultságaira is, vizsgáljuk az élelmiszergazdaság, valamint a gépészet iránt érdeklődő tanulók szociodemográfiai jellemzőit, pályaválasztási motivációit, a pályaválasztásuk hátterében álló tényezőket.

4.1.2. A tanulók jellemzői, háttere a szakmaválasztás szerint

A GVI pályaválasztási kérdőívének egyik kérdése arra vonatkozott, hogy a válaszadó tanulók felnőttként milyen munkákat végeznének szívesen. A 22 féle válaszlehetőség közül kiválasztottuk azokat, melyek részben, vagy egészben mezőgazdasági és/vagy élelmiszeripari tevékenységekhez kapcsolódnak. Kiemeltük a „növényeket termeszténék” és a „süteményeket, kenyeret sütnék” válaszokat, melyek közvetlenül kapcsolódnak a mezőgazdasághoz és az élelmiszeriparhoz, illetve az „állatokat gondoznák” és a „gépeket szerelnék, javítanék” tevékenységek kerültek még a listánkba, melyek a tágabb értelemben vett agráriumhoz kapcsolható tevékenységek.

A felmérésben résztvevő diákok 66,7 százaléka jelölt meg egy, vagy több olyan, a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást, amit szívesen végezne felnőttként. Ezen belül a válaszadók 20,4 százaléka egyidejűleg több lehetőséget is választott ezek közül. A válaszkombinációkat és a jelölések számát a 5. melléklet tartalmazza. Ezen felül a felmérésben résztvevő tanulók 14,2 százalék jelölte meg az állatgondozást, 12,2 százalékuk a gépszerelést, 8,5 százalékuk a pék- és cukrász foglalkozást, végül a diákok 1,4 százaléka választotta a növénytermesztést jövőbeni foglalkozásként (24. ábra).

24. ábra: A tanulók által megjelölt foglalkozások megoszlása a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint

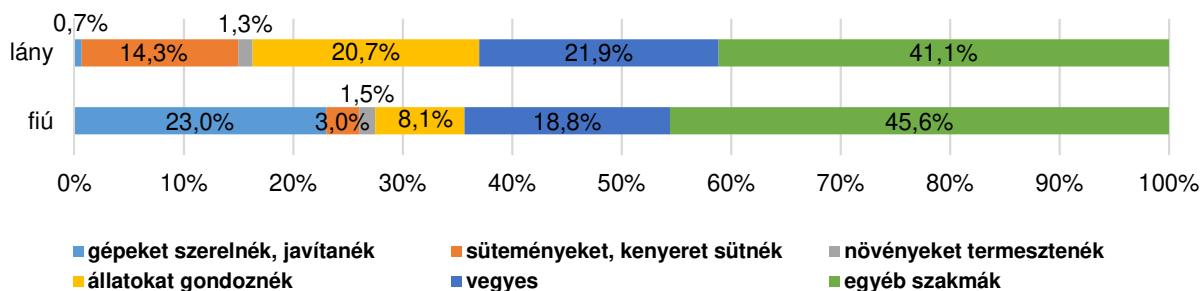

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A válaszlehetőségek jelöléseit külön-külön vizsgálva a tanulók harmada (32,3%) jelölte meg az állatgondozást (is), 20,5 százalékuk a pék- és cukrász szakmát, alig kevesebben (20,0%) a gépszerelést, végül 10,7 százalékuk a növénytermesztést. Az állatgondozás mind a 22 foglalkozástípus közül a legnépszerűbb volt a diákok körében, legrosszabb helyezést pedig a növénytermesztés ért el, ami a 18. helyen szerepelt. Ennél csak a betegápoláshoz fűződő munkák, a fémmunkák és a bútorkészítés voltak kevésbé vonzóak a felmérésben résztvevő tanulók számára.

A nemeket tekintve a sütemény- és kenyérsütést (14,3%), valamint az állatgondozást (20,7%) a lányok közül nagyobb arányban érezték testhezálló foglalkozásnak, mint a fiúk (3,0% és 8,1%), akik viszont – a vártak megfelelően – a gépészeti szakmák iránt érdeklődtek nagyobb mértékben: 23,0 százalékuk jelölte meg ezt a foglalkozást, míg a lányok körében ez az arány mindössze 0,7 százalék volt. Összességében **mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást vagy foglalkozásokat a lányok 58,9 százaléka, míg a fiúk 54,4 százaléka jelölte meg a válaszadás során** (25. ábra).

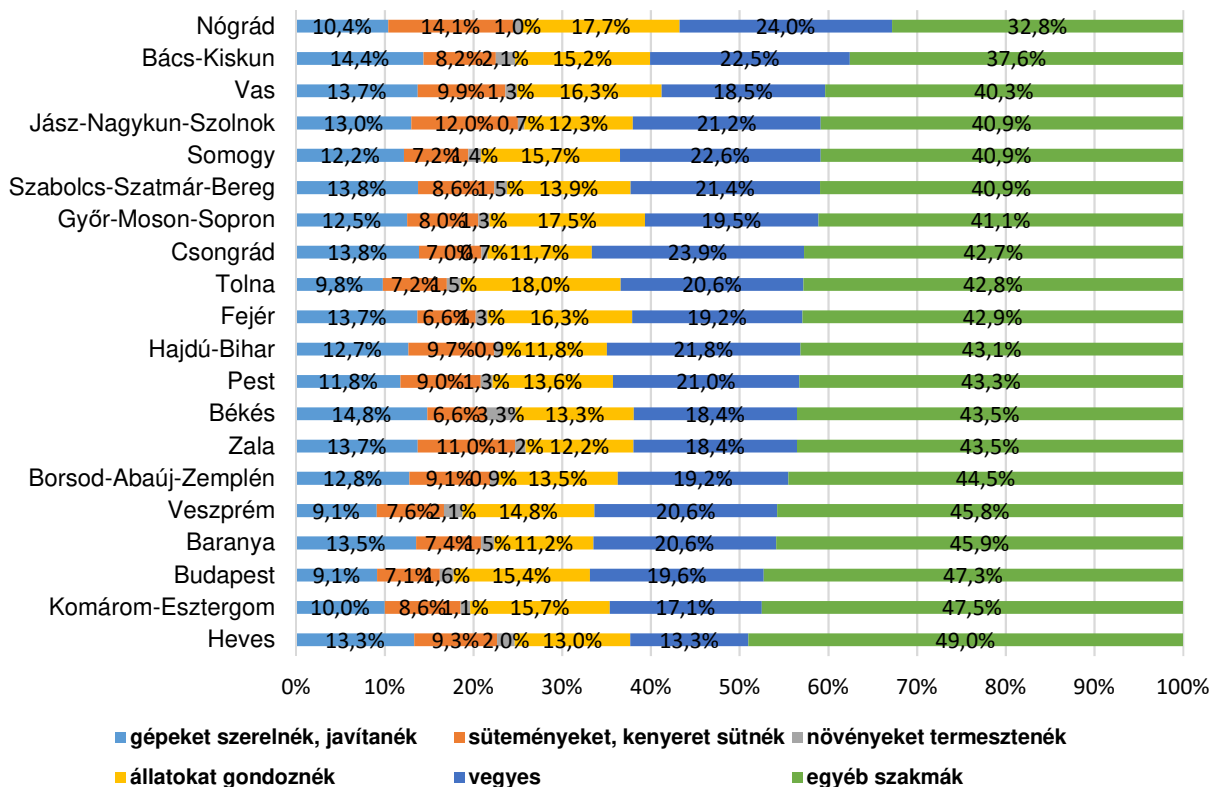
25. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása nemek szerint

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Területi bontásban markáns különbségeket találtunk a tanulók lakóhelyének megyéje között a választott szakmák alapján történt megoszlás szerint. A legnagyobb arányban (67%) Nógrád megyében választottak a diákok olyan szakmákat, amely az agrárium területén (is) végezhető, emellett még Bács-Kiskun megyében volt még 60 százalék fölötti ez az érték (62,4%). A sorrend másik végén Heves megye szerepelt, ahol a válaszadó tanulók 51,0 százaléka jelölte meg a kiemelt foglalkozások valamelyikét, de ide tartozik Komárom-Esztergom megye (52,5%) és Budapest is (52,7%). Az egyes szakmákat tekintve a gépészethez köthető foglalkozást Békés (14,8%) és Bács-Kiskun (14,4%) megyében választotta a legtöbb diák, míg Veszprém megyében és Budapesten mindössze 9,1 százalék volt ez az érték. A pék- és cukrász szakma Nógrád megyében volt a legnépszerűbb 14,1 százalékkal, ezzel ellentétben a Fejér és Békés megyei tanulóknak csak 6,6 százaléka gondolja vonzónak ezeket a szakmákat a jövőre nézve. A növénytermesztés összességében nem tartozott a népszerű szakmák közé, de az egyes megyék között ebben az esetben is markáns különbségeket találtunk. A gépész szakma mellett a növénytermesztést is Békés megyében jelölték meg a legnagyobb arányban, a kérdőívet kitöltő diákok 3,3 százaléka választotta azt a foglalkozást. Ugyanezt Csongrád és Jász-Nagykun-Szolnok megyében a tanulók 0,7 százaléka jelölte csak meg. Egyszerre több a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást is megjelölő válaszadók aránya Nógrád és Csongrád megyében volt a legmagasabb 24,0 százalékkal, míg Heves megyében a diákoknak csupán 13,3 százaléka gondolta úgy, hogy felnőttként többféle, az agráriumhoz köthető munkát is szívesen végezne (26. ábra).

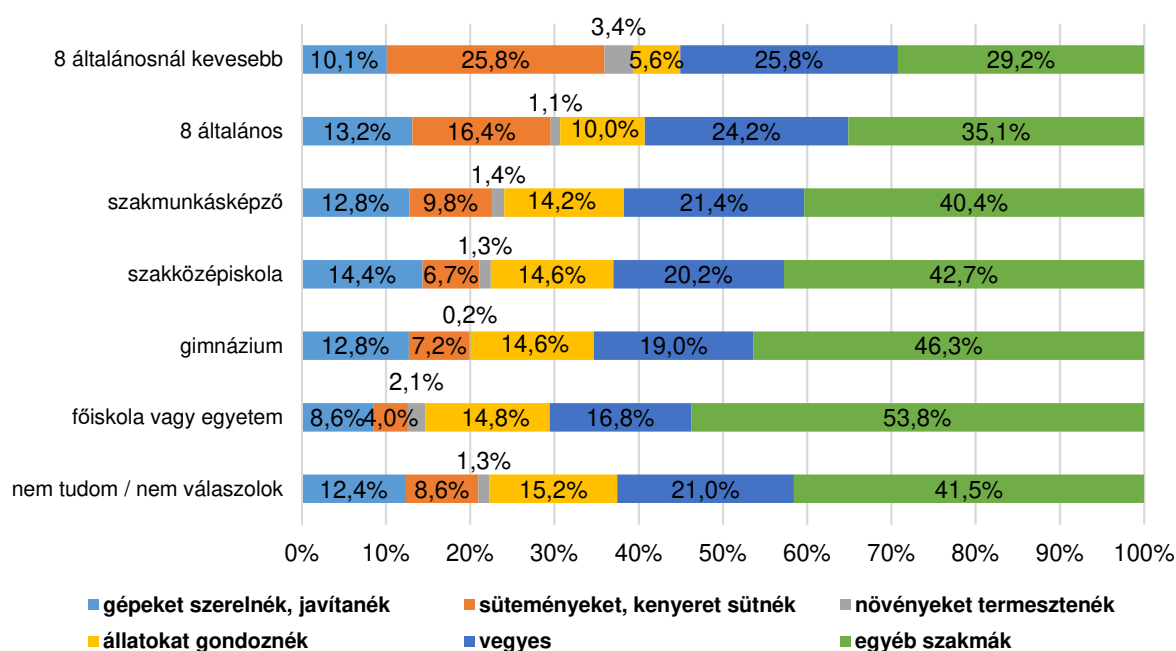
26. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulók lakhelyének megyéje szerint

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az édesapa, vagy a tanulóval egy háztartásban élő szülő, gondviselő legmagasabb iskolai végzettségének szerepét tekintve elmondható, hogy **minél magasabb a gondviselő iskolai végzettsége, annál kevésbé népszerű a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák választása a diákok körében.** Míg a 8 általánosnál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező apa/gondviselő esetében a tanulóknak mindössze 29,2 százaléka választott a mezőgazdaságon, vagy élelmiszeriparon kívüli foglalkozást, addig ez az arány a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező szülő esetében 53,8 százalék volt. Emellett a sütőipari és a növénytermesztési szakmák voltak azok, melyeket az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező apák/gondviselők gyermekei tartottak nagyobb arányban lehetséges jövőbeni munkának, ezzel szemben az állatgondozás és a gépészeti szakmák az iskolázottabb családi háttérrel rendelkező tanulók körében voltak népszerűbbek (27. ábra).

27. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulók édesapjának/gondviselőjének legmagasabb iskolai végzettsége szerint

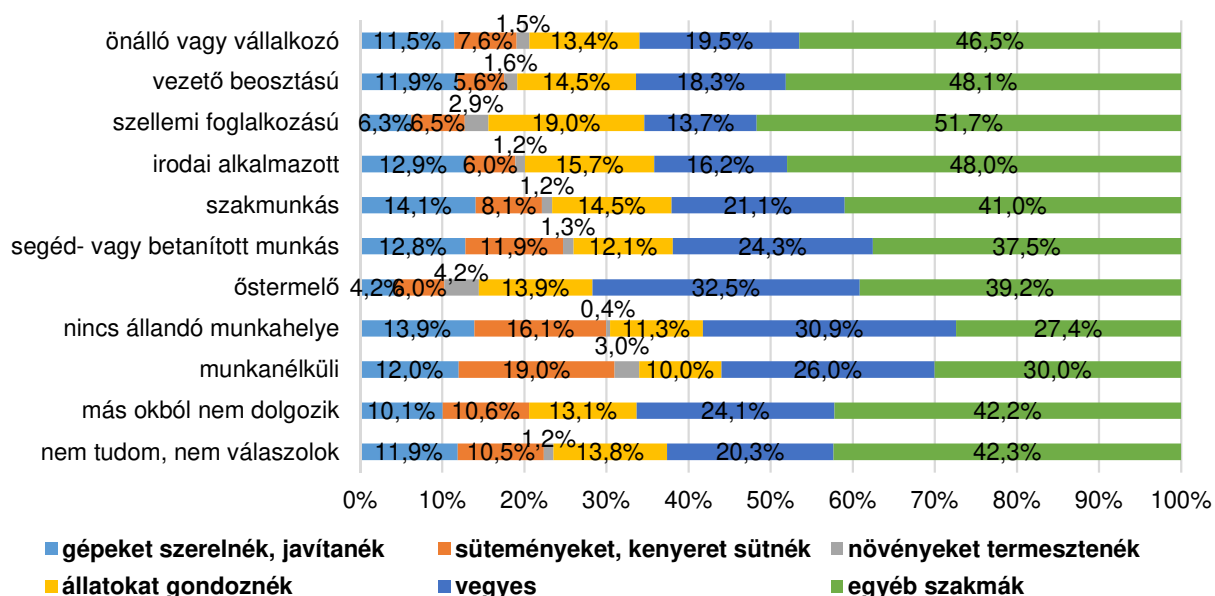

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A vizsgálatok eredményei alapján az édesapa, illetve a gondviselő foglalkozása is szoros kapcsolatban áll a tanulók szakmaválasztással kapcsolatos elképzeléseivel. **Az agrár- vagy élelmiszeripari vonatkozású szakmát legnagyobb arányban azok a diákok választották, akiknek az édesapjuk/gondviselőjük állandó munkahellyel nem rendelkező, vagy munkanélküli,** legkisebb arányban pedig azok, akiknek szülei szellemi foglalkozásúak (51,7%) és irodai alkalmazottként (48,0%) dolgoznak (28. ábra). Az östermelőként dolgozó szülő is láthatóan példaként szolgál a gyermekei számára, elsősorban az ilyen szülői háttérű tanulók gondolkoznak azon, hogy növénytermesztéssel foglalkozzanak, illetve ők jelölték meg a legnagyobb arányban egyszerre többféle agrár vonatkozású szakmát (32,5%). A gépészet a szakmunkás, a pék- és cukrász szakma pedig a munkanélküli szülő esetében volt népszerű a válaszadók körében. Az

állatok gondozását a szellemi munkát végző gondviselők gyermekei választották legnagyobb arányban (19,0%).

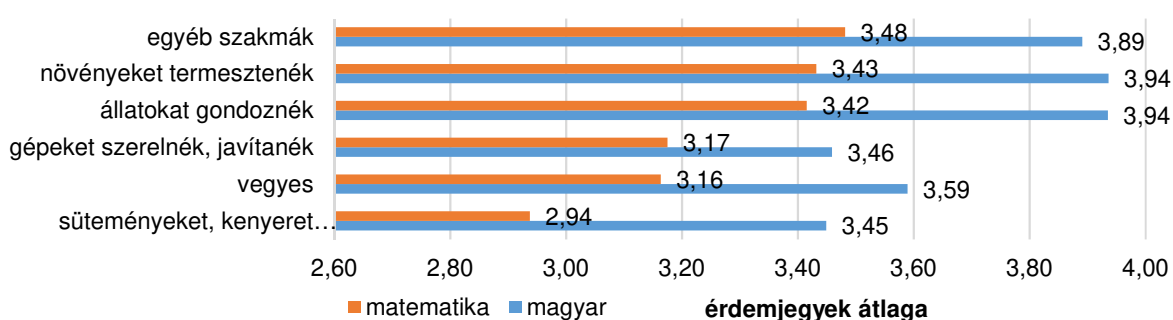
28. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulóknak/édesapjának/gondviselőjének foglalkozása szerint

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A matematika és magyar érdemjegyek átlaga is szignifikáns eltérést mutatott az egyes szakmakategóriák mentén. Mindkét tantárgy esetében a pék- és cukrász szakmát megjelölő válaszadók átlaga volt a legalacsonyabb, a matematikát illetően 2,94-dal, a magyar esetében pedig 3,45-dal. Matematikából a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmákat nem preferáló tanulók átlaga volt a legmagasabb (3,48), magyarból pedig a növénytermesztést és az állatgondozást választóké, akiknek 3,94 volt az átlagos érdemjegye a megkérdezést megelőző félévben. A gépszerezést, javítást választó diákok a pék- és cukrász szakmához hasonlóan szintén mindkét tantárgy esetében a kevésbé jól teljesítő tanulókhoz tartoztak (29. ábra).

29. ábra: A tanulók matematika és magyar érdemjegyeinek átlaga a preferált mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

4.1.3. A felmérésben szereplő tanulók érdeklődési köre, tehetsége

A felmérésben megkérdezték a tanulókat arról, hogy milyen forrásokból szerzik az őket érintő információkat. A GVI elemzése megállapítja, hogy a legnépszerűbb információszerzési csatorna az internet, a tanulók 87,3 százaléka innen tájékozódik, legkevesebben (6,7%) pedig a rádióból történő tájékozódást jelölték meg. A kutatás rámutatott arra, hogy különböző iskolai végzettségű szülők gyerekei bizonyos információforrásokat különböző arányokban használnak, így a legalacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinek kisebb része használja az internetet és a rádiót tájékozódásra, mint a magasabb iskolai végzettségű szülők gyermekei (Hajdu et al., 2017). A szakmai érdeklődés szerint jelentős eltérés nincs a tanulók között, de az kitűnik, hogy az összes diákhoz viszonyítva a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz (növénytermesztés, állatgondozás, sütőipar) köthető szakmai érdeklődésű diákok esetében 3-4 százalékponttal gyakoribb a családi, baráti információszerzés, míg a gépészet iránt érdeklődőknél ez a forma az átlagosnál 7 százalékponttal alacsonyabb. A növénytermesztés iránt érdeklődő tanulók a többieknél nagyobb arányban választották a televíziót (38,8%) és az újságokat (14,0%) mint fő információ forrást.

A tanulók érdeklődési körére, szabadidős elfoglaltságukra is rákérdezett a felmérés, ami általában szoros összefüggésben van a szakma iránti érdeklődéssel. Míg a teljes mintában az érdeklődési kör/szabadidős elfoglaltság tekintetében a zenehallgatás (62,7%) és a filmnézés (53,4%), addig a pék- és cukrász szakma iránt érdeklődő tanulóknál a sütés-főzés (73%), a gépész, gépszerelő szakma iránt érdeklődőknél pedig az autók, motorok érdeklődési kategória áll az első helyen (69,7%). A növénytermesztés, vagy az állatgondozással kapcsolatos szakmák iránt érdeklődő tanulók esetében pedig a természettudományos ismeretek iránti érdeklődés az, amit az átlagosnál (15,6%) jóval nagyobb arányban (28,7% és 21,3%) megjelöltek.

A felmérés arra is rákérdezett, hogy a tanulók miben érzik tehetségesnek, ügyesnek magukat, miben motiváltak. Az összes tanulót tekintve legtöbbször a csapatjátékokban (49,0%), az egyéni sportágakban (45,0%), a számítógép kezelésben (43,9%) és a házi és házkörüli munkák végzésében (43,8%) mondták magukat tehetségesnek. A gépészet, gépszerelés szakma iránt érdeklődők legnagyobb arányban (68,1%) a számítógép kezelésben, valamint a barkácsolásban (61,8%), a növénytermesztési és a pék- és cukrász szakmák iránt érdeklődő tanulók legnagyobb arányban (52,7% és 51,2%) a házkörüli és házi munkákban érzik leginkább ügyesnek magukat, az állatgondozás iránt érdeklődők pedig „mások segítségével” (43,8%) érzik magukat jónak, 8%-ponttal magasabb arányban választották ezt a területet, mint az összes válaszadó tanuló.

A tanulóktól azt is megkérdezték, hogy milyen feladatokat végeznek szívesen otthon, miben szoktak segíteni, illetve mire fordítják szabadidejüket. A tanulók túlnyomó többsége (95%) szokott otthon segíteni. A felmérés eredményei alapján kiderül, hogy a tanulók által szívesen végzett otthoni házimunkák típusa és a szakmák iránti érdeklődése szorosan összefügg. Az összes tanulót tekintve az otthon segítő tanulók közül legtöbbször a háziállatok gondozásában (87,2%), sütés-főzésben (84,4%) és a bevásárlásban (83,3%) segítenek szívesen, legkisebb arányban a mosogatást (46,9%) és a vasalást (45,8%) választották. Az állatgondozáshoz kapcsolódó foglalkozást választó tanulók 96 százaléka jelölte meg a háziállatok gondozásában való segítséget, a pék- és cukrász szakma iránt érdeklődők 97,5%-a a sütés-főzésben segít otthon szívesen, míg a gépészet iránt érdeklődők 91,0 százaléka a barkácsolási, szerelési munkákban segít. A növénytermesztés iránt érdeklődő gyerekek esetében az arányok az összes tanulóéhoz közelítenek, de például ők a kerti munkákban az átlagosnál (64,2%) jóval nagyobb arányban (76,4%) segítnek.

4.1.4. Továbbtanulással, jövőbeli munkával kapcsolatos tervek

A felmérés rákérdezett a tanulók továbbtanulási terveire is. Az összes tanulót tekintve csupán 1,2 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem szeretne továbbtanulni, 15,7 százalékuk hároméves szakiskolai képzésben venne részt. A tanulók közel negyede (23,9%) szakképzettséget és érettségit is szeretne szerezni, ami az általános iskola után még 5-6 éves képzést jelent. A diákok 11,8 százaléka szagimnáziumban, 9,2 százaléka gimnáziumban, 5,1 százaléka technikai képzésben venne részt és a megkérdezett tanulók harmada (33,1%) főiskolai vagy egyetemi diplomát szeretne szerezni, ami 7-10 éves továbbtanulást jelent. A pályaválasztási érdeklődés és a továbbtanulási szándék együttes vizsgálata alapján az látszik, hogy a diákok többnyire tisztában vannak a szakmához kapcsolódó szükséges képzettségi szinttel. A pék- és cukrász szakma iránt érdeklődők elsősorban a szakiskolai, illetőleg szakközépiskolai képzésben való továbbtanulást preferálják, az összes válaszadóhoz mérten jóval kisebb arányban gondolják úgy, hogy felsőfokú, vagy technikus képzettséget szereznek majd. Hasonló a gépészet, gépszerelési szakma iránt érdeklődő diákok elképzelése, ugyanakkor közöttük jelentősen (az átlaghoz képest kétszeresen) felülreprezentált a technikai végzettséget megcélzó tanulók aránya. Ugyanakkor a növénytermesztéssel és az állatgondozással kapcsolatos szakmák iránt érdeklődő tanulók körében a felsőfokú képzettség megszerzését az átlagosnál (33,1%) valamivel nagyobb arányban tervezik.

A felmérésben 5 fokozatú Likert skálán értékelték a tanulók, hogy a jövőbeni munkájukkal kapcsolatban mennyire fontosak az egyes szempontok. Az összes válaszadó esetében a legfontosabbnak azt értékelték a diákok (4,7 átlagérték), hogy biztos megélhetésük legyen, és ezzel összefüggésben 4,5 átlagértéket adtak arra a szempontra, hogy ne szoruljanak segélyre. A legkevésbé fontos az, hogy szüleik és családjuk számára elismert munkájuk legyen (3,7), valamint, hogy sok szabadidejük legyen a munka mellett, amit átlagosan 4-esre értékelték. A jövőbeni munkával kapcsolatos szempontok értékelése nem mutat lényegi eltérést aszerint, hogy milyen szakma iránt érdeklődnek a gyerekek. Az a szempont, hogy sok pénzt keressenek, a gépészet, gépszerelés iránt érdeklődők számára a legfontosabb (4,4), míg a pék és cukrász szakma iránt érdeklődők esetében a legkevésbé fontos (4,2). Azt pedig, hogy érdekes legyen a végzett munka, éppen a gépészet iránt érdeklődők tartják legkevésbé (4,3), míg a növénytermesztés iránt érdeklődők a leginkább fontosnak (4,5).

4.1.5. A pályaválasztással kapcsolatos információk

A GVI vizsgálata arra is kitért, hogy milyen körülmények között került szóba a tanulók pályaválasztása. A felmérés szerint a diákok 93%-a válaszolt úgy, hogy már szóba került a pályaválasztása, mindössze 6%-uk esetében nem került elő ez a téma, és 2%-uk nem válaszolt a kérdésre (Hajdu et al., 2017). A felmért diákok közül legtöbben (80,4%) szüleikkel beszélgettek a pályaválasztásról és a válaszadók több, mint kétharmada (67,3%) már osztályfőnöki órán is foglalkozott a továbbtanulással. Ugyanakkor a diákoknak csupán ötöde (21,8%) jelölte meg azt, hogy iskolai pályaválasztási rendezvényen, 15,3 százaléka, hogy kamarai pályaválasztási rendezvényen beszélgetett a témáról. A gyerekek 15,1 százaléka a médiából vagy az internetről tájékozódott. A pályaválasztásról való beszélgetés helye, módja nem mutatott szignifikáns összefüggést a szakmaválasztással.

A tanulóknak azt is ki kellett választaniuk a felsorolt állítások közül, hogy szüleik mit tanácsolnak, hogyan válasszanak szakmát. A diákok közel 60 százaléka úgy gondolta, hogy a szüleik azt szeretnék, hogy olyan szakmát szerezzenek, amivel szívesen foglalkoznának. A második leggyakoribb válasz (45,9%) arról szólt, hogy szüleik rájuk bízzák a választást. A szakmaválasztás

alapján kitűnik, hogy az „állatokkal foglalkoznék” választ megjelölő diákokon kívül a vizsgált szakmaterületeket („gépeket szerelnék”, „süteményeket, kenyeret sütnék” „növényeket termeszték”) megjelölő tanulók esetében az átlagosnál nagyobb arányban vélik úgy, hogy szüleik azt szeretnék, hogy szakmát tanuljanak akár érettségi mellett, akár anélkül. Az „azt szeretnék, ha apukám foglalkozását követném” választ az átlagosnál (5,5%) jóval magasabb arányban választották a gépészet (9,3%) és a növénytermesztési (10,1%) szakmák iránt érdeklődők, a „szüleim azt szeretnék, hogy családom vállalkozásában dolgozzam” választ a növénytermesztéssel foglalkozni akaró tanulók választották az átlagosnál (4,2%) magasabb arányban (8,5%).

4.1.6. Tanulói profilok jellemzői a szakmaválasztás szerint

A GVI elemzésében úgynevezett tanulói profilokat alakítottak ki a szerzők (Hajdu et al., 2017), amelyek olyan tágabb kategóriákat jelentenek, amelyeket az érdeklődési kör, a pszichológiai alapjellezők, a tanulással vagy a munkával kapcsolatos attitűd, valamint a jövőről alkotott elképzelések alapján állítottak össze. A profilok indexek⁴ segítségével kerültek számszerűsítésre, melyek közül az alábbi, az agrárszakmák aspektusából releváns indexeket képeztük: Műszaki beállítottság index, Önállósági index, Kreativitási index. Ezen indexekbe bevont válaszok tartalma némileg eltér a GVI által képzett hasonló indexek tartalmától.

A *Műszaki beállítottság indexet* az alábbi műszaki érdeklődésre utaló válaszok alapján hoztuk létre:

- autókkal, motorokkal kapcsolatos témák érdekelnek
- lakóhelyem építése, szépítése érdekel
- ügyes vagyok barkácsolásban, szerelésben
- szívesen segítek otthon a barkácsolásban, szerelésben
- szívesen segítek otthon az autónk tisztításában

Az index értéke a gépészet, gépszerelés szakma iránt érdeklődő tanulók esetében az átlagos értéknek (31,4) több, mint másfélszerese volt (55,25). A műszaki dolgok iránt az átlagosnál fogékonyabbnak bizonyulnak még azok a tanulók, akik a mezőgazdasághoz és gépészethez kapcsolódó szakmákat együttesen jelölték meg, ugyanakkor a pék- és cukrász szakma iránt érdeklődők műszaki index értéke (17,3) jóval az átlag alatt alakult (9. táblázat).

9. táblázat: **A műszaki beállítottság index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint**

Szakmák iránti érdeklődés	Műszaki beállítottság index	
	Átlag	Elemzés
nincs élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés	25,11	3992
gépeket szerelnék, javítanék	55,25	1123
süteményeket, kenyeret sütnék	17,29	785
növényeket termeszték	33,72	129
állatokat gondoznék	23,30	1312
élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés vegyesen	40,30	1876
Összes válaszadó	31,07 ^b	9217

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

⁴ Az indexek olyan összetett mutatószámok, melyek egy-egy tanuló esetében több különböző, egymástól független kérdésre adott válaszokból jönnek létre. Az egyes indexek létrehozásakor a válaszok úgy kerültek kódolásra, hogy az adott tanuló 1-es értéket kapott, ha kiválasztotta az adott válaszlehetőséget és 0 értéket, ha nem. Ezután a kérdőív adott témakörbe tartozó válaszlehetőségeinek értékei tanulónként összeadásra kerültek és az így kapott összeget 100-as skálára vetítették. Az így létrehozott indexszámok azt mutatják, hogy a lehetséges válaszlehetőségekből keveset, vagy sokat jelölt-e meg az adott tanuló: minél több odavágó válaszlehetőséget jelölt meg a tanuló, annál nagyobb értéket vesz fel az index (Hajdu et al., 2017)

Az *Önállóság-index* a gyermek szüleitől való önállóságát és az önálló feladatvégzéshez kapcsolódó képességeit és preferenciáit mutatja. Tartalma a következő:

- egyedül szeretek tanulni, a munkámat elvégezni
- a csoportos feladatok megoldásánál irányítani szeretek
- a legtöbb kérdésről önálló véleményem van
- ügyes vagyok a szervezésben
- szívesen laknék kollégiumban, mert így függetlenebb lehetek a szüleimtől
- szüleim rám bízzák a választást a továbbtanulásról

Az *Önállósági index* értéke legmagasabb azoknál a diákoknál akik állatok gondozásával foglalkoznának (37,4), illetve akik az élelmiszergazdaság szakmákat vegyesen kombináltan választották (39,0), míg a épp a gépészet iránt érdeklődő diákok esetében vett fel átlag (35,9) alatti értéket (31,9) (10. táblázat).

10. táblázat: **Az Önállóság index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint**

Szakmák iránti érdeklődés	Önállóság index	
	Átlag	Elemzés
nincs élelmiszergazdasági szakmák iránti érdeklődés	35,83	3992
gépeket szerelnék, javítanék	31,89	1123
süteményeket, kenyeret sütnék	33,43	785
növényeket termesztenék	32,16	129
állatokat gondoznék	37,37	1312
élelmiszergazdasági szakmák iránti érdeklődés vegyesen	38,95	1876
Összes válaszadó	35,95 ^b	9217

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Végül a *Kreativitási indexet* olyan válaszokból állítottuk össze, amelyek arra utalnak, hogy a tanulónak nagy a képzelőereje, fogékony az új, a szokásostól eltérő ötletek megvalósítására. Ezek az alábbiak:

- szeretek a saját ötleteim alapján tervezni, dolgozni
- érdekelnek a művészetek
- szeretek különóra, iskolai szakkörbe járni
- szeretek új dolgokat kipróbálni
- ügyes vagyok a rajzolásban
- ügyes vagyok a rejtélyfejtésben, logikai feladatokban
- ügyes vagyok a modellezésben.

A kreativitás az önállóságra való hajlamhoz hasonlóan a gépész, pépszerelői szakma iránt fogékony tanulóknál a legkevésbé jellemző, az ő esetükben az index értéke 24,8, az átlag (31,9) alatti (11. táblázat). Legkreatívabbnak azok a diákok bizonyulnak, akik lehetséges jövőbeni foglalkozásukként az élelmiszergazdasággal kapcsolatos szakmákat kombináltan jelölték meg.

11. táblázat: **A Kreativitás index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint**

Szakmák iránti érdeklődés	Kreativitás index	
	Átlag	Elemzés
nincs élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés	29,93	3992
gépeket szerelnék, javítanék	24,80	1123
süteményeket, kenyeret sütnék	31,63	785
növényeket természetnek	32,88	129
állatokat gondoznák	34,49	1312
élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés vegyesen	38,63	1876
Összes válaszadó	31,91 ^b	9217

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Összességében a GVI pályorientációt vizsgáló felmérésének másodelemzése alapján megállapítható, hogy **a jövőben mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozások választását tervező tanulóknak jellemzően az alacsony minőségű családi háttérrel rendelkező és gyengébb teljesítményt nyújtó gyerekek közül kerülnek ki**, különösen igaz ez a pék- és cukrász szakmákat tekintve. Egyrészt tehát az látható, hogy a családi háttér nagyban befolyásolja a gyerekek szakmai irányultságát, másrészt a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmák már általános iskolás korban rögzült alacsony presztízse is megmutatkozik, mivel azok a gyerekek látnak ezen a pályán alternatívát, akiknek nem kiemelkedő a teljesítménye. A pályaválasztási érdeklődés és a továbbtanulási szándék, valamint a továbbtanulással kapcsolatos szülői tanácsok együttes vizsgálata alapján az látszik, hogy mind a diákok, mind a szüleik többnyire tisztában vannak a megjelölt foglalkozáshoz, szakmához kapcsolódó szükséges képzettségi szinttel, ilyen értelemben a pék- és cukrász szakma iránt érdeklődők elsősorban a szakiskolai, szakközépiskolai képzésben való továbbtanulást, a gépészet, gépszerelési szakmát megcélzó diákok a szakiskolai és szakközépiskolai képzés mellett a technikus végzettséget célozzák meg.

4.2. Az agrár-szakképzésben tanuló diákok felmérése

4.2.1. A felmérés keretei

A pályaválasztással, pályorientációs eszközrendszerrel kapcsolatos tanulói tapasztalatok, vélemények, az iskolaválasztást befolyásoló tényezők azonosítása, valamint az agrárszakképzésben résztvevők jövőbeni továbbtanulási, munkavállalási terveinek feltárása érdekében **2018. decemberében kérdőíves felmérést végeztünk a nappali rendszerű agrárszakképzésben résztvevő 9. évfolyamos tanulóknak körében** az Agrárminisztérium, mint intézményfenntartó, valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szakképzési Igazgatósága közreműködésével⁵. Az együttműködés keretében kialakított, mintegy **harminc kérdésből álló kérdőív** négy nagyobb tématerületet ölelt fel: (1) a pályaválasztás okait, körülményeit, (2) a választott szakmával, illetve a szakképző intézménnyel kapcsolatos tapasztalatokat, a továbbtanulással, munkavállalással kapcsolatos jövőbeni terveket (3), a digitális kompetenciákra, eszközhasználatra irányuló kérdéseket, (4) valamint a tanulók főbb szociodemográfiai jellemzőit érintő kérdéseket (5. melléklet). Az alábbiakban a pályaválasztással és a pályorientációval kapcsolatos kérdéskör feldolgozására fektetünk hangsúlyt, a leíró statisztika módszere alapján.

⁵ Az anonim kérdőív online felületen volt elérhető a tanulók számára, kitöltésére informatika, vagy osztályfőnöki órák keretében került sor. A felmérésben való részvételre az Agrárminisztérium Agrárszakképzésért Felelős Helyettes Államtitkársága, mint fenntartó kérte fel az intézményvezetőket a kutatásban való részvételre.

4.2.2. A felmérésben résztvevő tanulók jellemzői

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézmények 9. évfolyamában végzett felmérés keretében **összesen 2360 diák töltötte ki a kérdőívet.**⁶ A válaszadók közül **legtöbben (521 fő) a gépészethez kapcsolódó szakképzésben vesznek részt.** Ezt követték az állattenyésztéshez kapcsolódó tanulmányokat folytató tanulók 251 fővel, illetve a sütőipari (241 fő), valamint más élelmiszeripari (231 fő) tanulmányokat folytató diákok. Az erdészeket 230 fő képviselte, a gazda képzésben résztvevők közül pedig 212 tanuló válaszolta meg a kérdéseket. 150 fölötti létszámmal vettek még részt a felmérésben a kertészek, parképítők, valamint a növénytermesztéshez kapcsolódó szakmákat tanulók is. A környezetvédelem, a virágkötés, a földmérés a kistermelői, a szőlész-borász és egyéb szakmák képviselőiben 60 fő alatti diák válaszolt a feltett kérdésekre (12. táblázat).

12. táblázat: **A felmérésben résztvevő tanulók száma szakmák szerint**

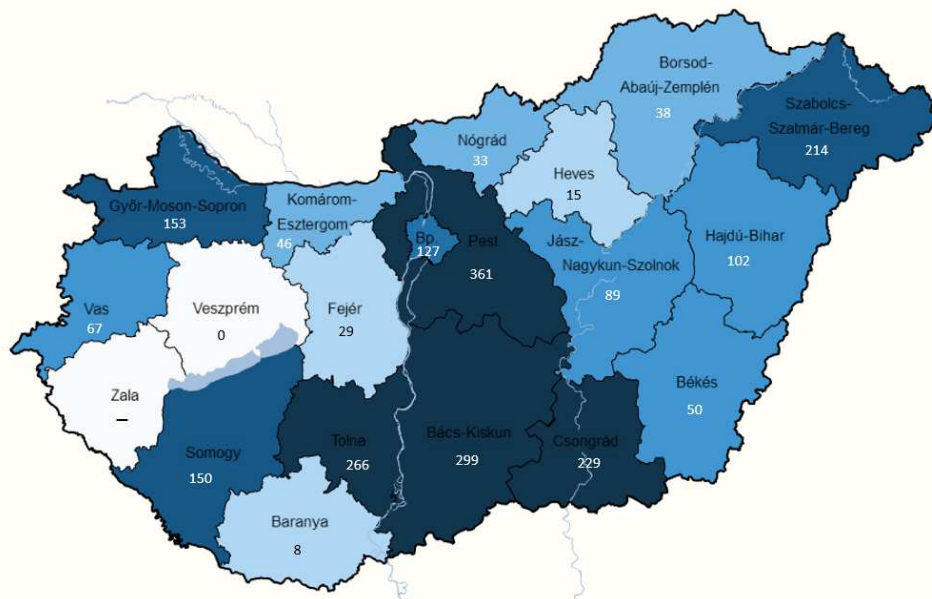
Tanult szakma	Tanulók száma (fő)	Tanulók megoszlása (%)	Válaszadó tanulók megoszlása (%)
Gépész	521	22,1	22,8
Mezőgazdaság (állattenyésztés, állattartás)	251	10,6	11,0
Élelmiszeripar (sütőipar)	241	10,2	10,5
Élelmiszeripar	231	9,8	10,1
Erdészet	230	9,7	10,0
Gazdálkodó	212	9,0	9,3
Kertész, parképítő	163	6,9	7,1
Mezőgazdaság (növénytermesztés)	160	6,8	7,0
Környezetvédelem	58	2,5	2,5
Virágkötő és virágkereskedő	51	2,2	2,2
Földmérés	50	2,1	2,2
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	31	1,3	1,4
Szőlész-borász	18	,8	,8
Egyéb	73	3,1	3,2
Összes válaszadó	2290	97,0	100,0
Nem válaszolt	70	3,0	
Összesen	2360	100,0	

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A területi jellemzők leírásához a válaszadók által megjelölt képzőintézmény címét vettük alapul. Az iskola kiválasztását 2276 diák tette meg a válaszadás során, 82 tanuló intézményéről nem rendelkezünk információval. Az eredmények szerint a **legtöbb válaszadó (361 fő) Pest megyei intézményben végzi a tanulmányait**, 299 diák pedig Bács-Kiskun megyében tanul. Tolna megyében 266 válaszadó töltötte ki a kérdőívet, 214 fő pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei intézményt képviselt. A Győr-Moson-Sopron (153 fő), Somogy (150 fő) és Hajdú-Bihar (102 fő) megyei agrárszakképző intézmények tanulói vettek részt a felmérésben 100 fő fölötti létszámmal, a többi megyéből 100 főnél kevesebb tanuló válaszolt a kérdésekre. Veszprém megyei iskolát egy diák sem jelölt meg, Zala megyében pedig nincs az Agrárminisztérium fenntartása alatt működő szakképző intézmény (30. ábra).

⁶ Az elemzésbe azokat a válaszadókat is bevontuk, akik nem válaszoltak teljes körűen minden kérdésre.

30. ábra: A felmérésben résztvevő tanulóknak száma a feladatellátási hely megyéje szerint

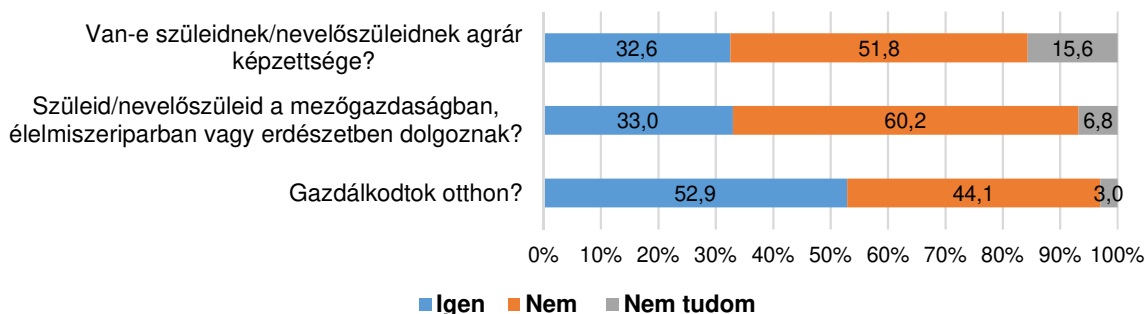
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Annak érdekében, hogy rálátást kapjunk a családi háttér pálya- és szakmaválasztást befolyásoló szerepére, rákérdeztünk a válaszadók szüleinek/nevelőszüleinek képzettségére és jelenlegi foglalkozására, illetve arra, hogy a család folytat-e otthon valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

A felmérésben résztvevő tanulók 32,6 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a szülei, vagy nevelőszülei agrárképzéssel rendelkeznek, de emellett meglehetősen magas, 15,6 százalék volt azok aránya is, akiknek nem volt információjuk szüleik pontos végzettségéről. Magabiztosabb volt a tudás a szülők jelenlegi foglalkozását illetően, ebben az esetben már csupán a válaszadók 6,8 százaléka nem tudott választ adni a kérdésre.

A felmérésben résztvevő tanulók 33,0 százaléka esetében az egyik, vagy mindkét szülő jelenleg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, vagy az erdészet területén dolgozik. A tanulók több mint felének (52,2%-ának) családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, azaz a gyerekek nagyobb részének közvetlen tapasztalatai vannak a mezőgazdasággal kapcsolatban (31 ábra).

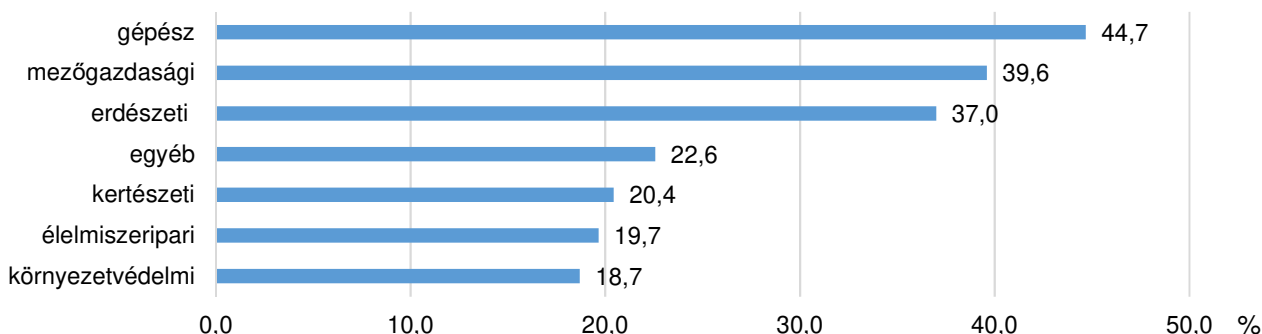
31. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók megoszlása agrárgazdasági érintettség szerint, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A gépész, a mezőgazdasági vagy az erdészeti szakmákban tanuló diákok között jóval nagyobb azoknak az aránya (37-45%), akiknek szülei szintén az ágazatban dolgoznak, mint a környezetvédelmi, élelmiszeripari vagy kertészeti szakmákban tanulók körében (32. ábra).

32. ábra: Azon tanuló aránya, akiknek szülei az élelmiszergazdasági ágazatban dolgoznak, a tanult szakmák szerint, %

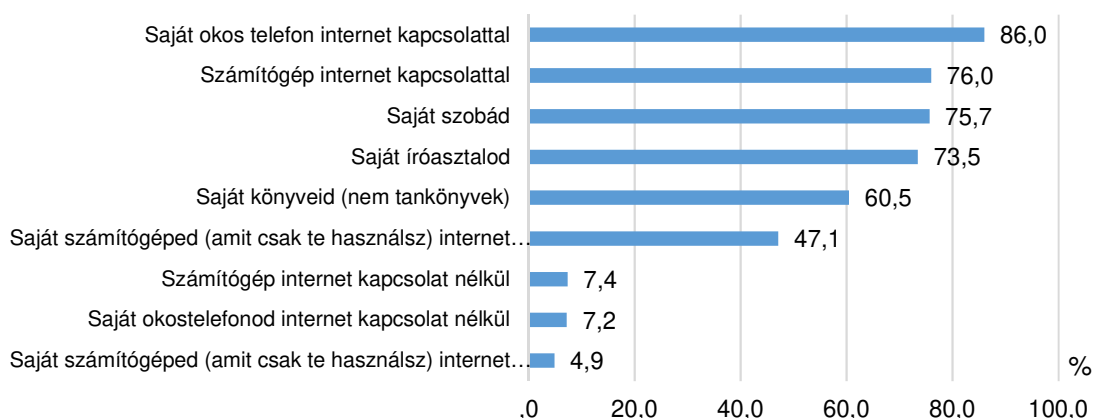

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A tanulók szociodemográfiai háttérének feltárásánál – a GDPR szabályokra tekintettel – néhány olyan vagyontárgy meglétére kérdeztünk rá, amelyek rálátást engednek a felmérésben résztvevő tanulók helyzetére. A 33. ábra adatai arra engednek következtetni, hogy **a felmérésben résztvevő tanulók zöme nem kedvezőtlen gazdasági háttérrel rendelkezik.**

A tanulók 86,0 százaléka rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de az internethez kapcsolt számítógép is a diákok 76,0 százalékának otthonában megtalálható. A saját szobát és íróasztalt birtoklók aránya 75,7, valamint 73,5 százalék volt a felmérésben. Saját könyvei a válaszadók 60,5 százalékának vannak, ami a fent leírtak viszonylatában inkább a könyvek jelentőségének csökkenését jelzi, mint a gazdasági státusz szintjét. Saját, internetkapcsolattal ellátott számítógépe a tanulók közel felének van (47,1%) (33. ábra).

33. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók birtokában/otthonában megtalálható vagyontárgyak jelöléseinek gyakorisága, %

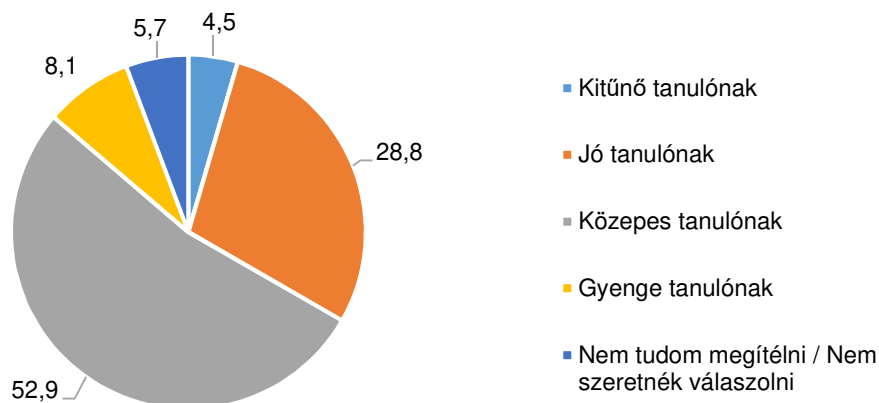

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az iskolai teljesítményt kifejező tanulmányi eredményt tekintve **a válaszadó tanulók többsége (52,9%) közepes, harmadik (36,9%) jó vagy kitűnő tanulóként értékeli magát.** Az iskolai lemorzsolódás szempontjából jelzésértékű, hogy az agrárszakképzésben résztvevő válaszadó

tanulók 8,1 százaléka iskolai teljesítményét kifejezetten gyengének ítéli, 5,7 százaléka pedig ezt nem tudja megítélni, vagy erről nem kívánt nyilatkozni (34. ábra).

34. ábra: A saját tanulmányi eredmény megítélése a válaszadó tanuló körében, %

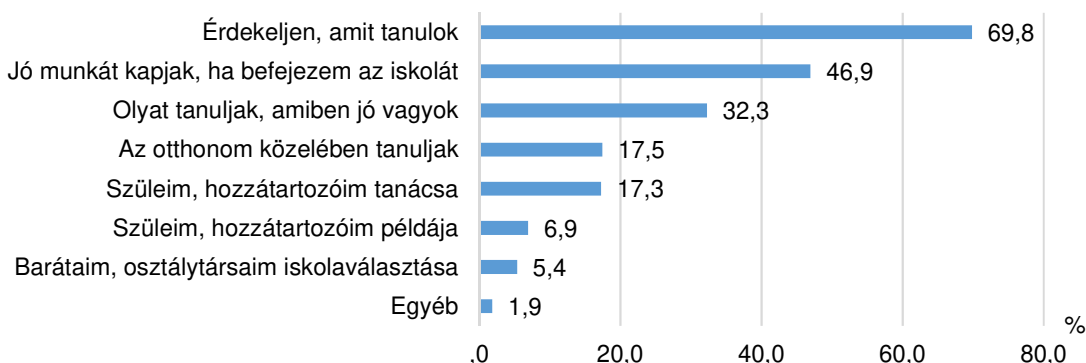
NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az iskolai teljesítményüket az erdészeti és gépészeti képzésben tanulók értékelték legjobbnak, míg az élelmiszeripari szakokon tanulók között volt a legnagyobb azon tanulók aránya (13,6%), akik gyenge tanulóknak ítélték magukat. Hozzá kell tennünk, hogy az eredmények értékelésénél a tanulók vélhetően nem a szakképzésben elért teljesítményüket, mint inkább az általános iskolai eredményeiket vették alapul, hiszen a kérdezés időpontjában mindössze néhány hónapot töltöttek el a szakképző intézményekben és nem rendelkeztek lezárt félévvel.

4.2.3. Az iskolaválasztás szempontjai

A tanulói felmérés egyik kulcskérdése volt, hogy az agrárszakképzésbe belépő tanulók az iskola- és szakmaválasztásnál milyen szempontokat, tényezőket mérlegelnek. A kérdésre adott válaszok meglepő tudatosságról tanúskodnak: **a válaszadók többsége (69,8%) személyes érdeklődése alapján választott középiskolát, emellett az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek (46,9%), valamint a képességek (32,3%) határozták meg leginkább a továbbtanulással kapcsolatos döntéshozást.** A pályaválasztási döntésekben emellett markáns szempontként jelenik meg (a válaszok 17,5 százalékát érintően), hogy a középiskola a lakóhely közelében helyezkedjen el. A szülők, hozzátartozók, illetve a kortárs csoportok (osztálytársak, barátok) szakmaválasztást befolyásoló szerepe a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bír. Miközben a tanulók szüleinek harmada mezőgazdaságban dolgozik és fele otthon gazdálkodik, csak alig ötödük (17,3%) esetében befolyásolta a pályaválasztást szülei tanácsa és 10 százalék alatt maradt azok aránya is, akiket szülei példája sarkalt mezőgazdasági szakma választására (35. ábra).

35. ábra: A középiskola-választás szempontjai a válaszadó tanuló körében, %

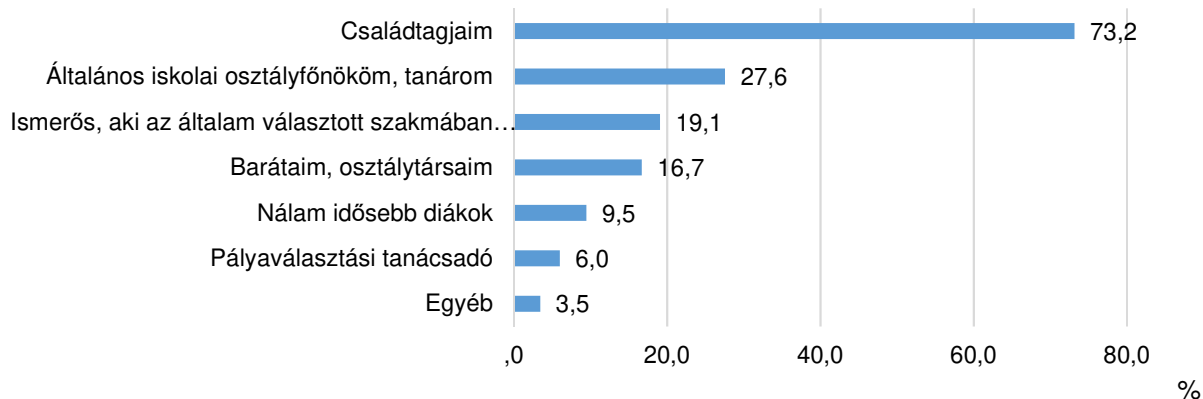

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők fontossága a tanult szakma szerint eltérő. A személyes érdeklődés az erdészeti és a mezőgazdasági szakmát tanulók körében a legmeghatározóbb, 81 és 75 százalékuk jelölte meg ezt a választ. A legkevésbé érdeklődő tanulók az élelmiszeripari és kertészeti szakmákban tanulnak. Az iskola befejezése utáni jó munkalehetőség reménye leginkább a környezetvédelmi vagy földmérési szakmákat, az erdészeti, valamint a gépész tanulókat motiválta az iskolaválasztásban (6. melléklet).

Az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozásban ugyanakkor láthatóan kiemelkedő jelentőségű a közvetlen családtagok támogató szerepe. **A válaszadó tanulók közel háromnegyede (73,2%) nyilatkozott úgy, hogy a középiskola-választás során szülei, családtagjai segítségére támaszkodott.** Meglepő ugyanakkor, hogy a tanulók általános iskolai karrierútját végigkísérő osztályfőnök, illetve más általános iskolai pedagógus szerepe nem meghatározó a pályaválasztásban: **a tanulók mindössze 27,6 százaléka jelölte meg valamely általános iskolai tanárát a középiskola-választást segítő személyként.** A kortárs kapcsolatok szerepe szintén kisebb jelentőségű, és meglepően alacsony (6,0%) a pályaválasztást professzionálisan támogatni hivatott tanácsadók pálya- és szakmaválasztást szerepe is (36. ábra).

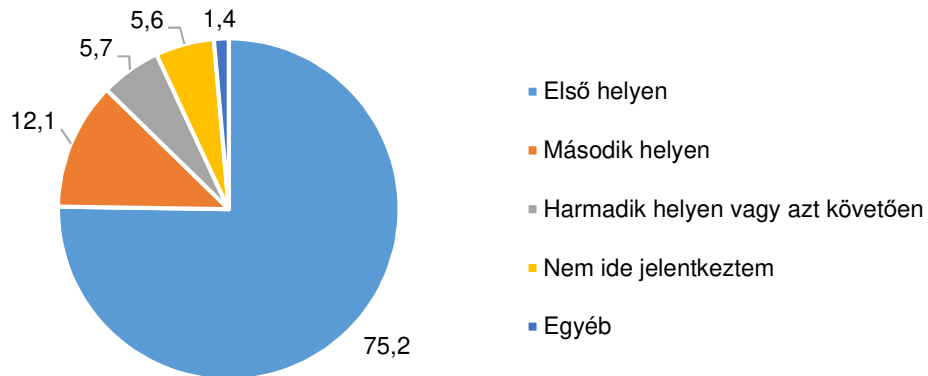
36. ábra: Személyes kapcsolatok szerepe a középiskola-választásban a válaszadó tanulók körében, %

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A korábban más vonatkozásban már említett tanulói tudatosságra utal, hogy **az agrárszakképzésben résztvevő 9. évfolyamos válaszadók döntő többsége, mintegy 75,2 százaléka a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen.** A jelenlegi iskolát másodikként megjelölő tanulók aránya 12,1 százalék, és együttesen további bő 10 százalékot tesz ki azok aránya, akik az iskolát csak harmadikként jelölték meg, vagy egyáltalán nem az adott intézménybe, szakmára készültek (37. ábra).

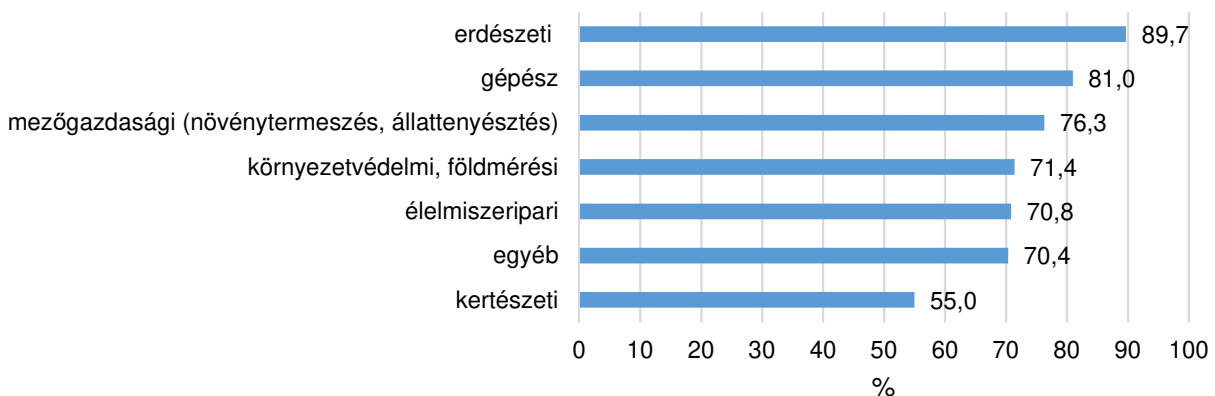
37. ábra: A jelenlegi középiskola megjelölése a továbbtanulásnál a válaszadó tanulók körében, %

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A tanult szakmák közül **az erdészeti és gépész szakmát tanulók a leg tudatosabbak az iskolaválasztásban,** hiszen az erdészeti képzésben lévők 90 százaléka, a gépész szakon tanulók 81 százaléka első helyen jelölte meg iskoláját. Velük szemben a kertészeti szakokra jelentkezőknek csupán alig több, mint fele jelentkezett első helyen az adott iskolába, ötödük második, további 15 százalékuk harmadik helyen jelölte csak meg az iskolát (38. ábra).

38. ábra: Az iskolába történő jelentkezés során az iskolát az első helyen megjelölő tanulók aránya képzési szakterületeként, %

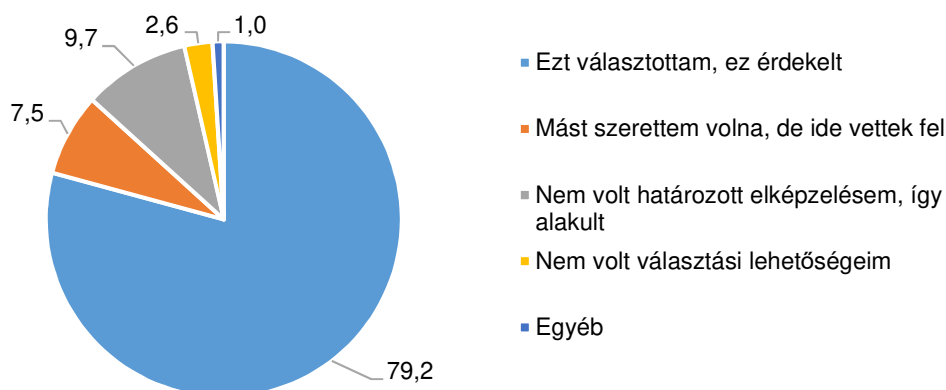

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A szakmaválasztás tudatosságára utal az is, hogy a felmérés keretében **választ adó tanulók döntő többsége (79,2%) szakközépiskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg.** A lemorzsolódók potenciális célcsoportját jelenthetik azok a tanulók

(válaszadók 7,5 százaléka), akik más szakmát, vagy más középfokú intézményt céloztak meg a középiskolai jelentkezés során, de végül a felmért agrár-szakképző intézmények valamelyikébe nyertek felvételt. A tanulók bő tizede esetében célzottabb, személyre szabottabb pályaaorientáció iránti igény mutatkozik, a tanulók ezen csoportja ugyanis úgy lépett be az agrárszakképzésbe, hogy nem volt határozott elképzelése a pálya- és szakmaválasztásról, illetve az iskolaválasztásnál úgy érzékelt, hogy nincs választási lehetősége (39. ábra).

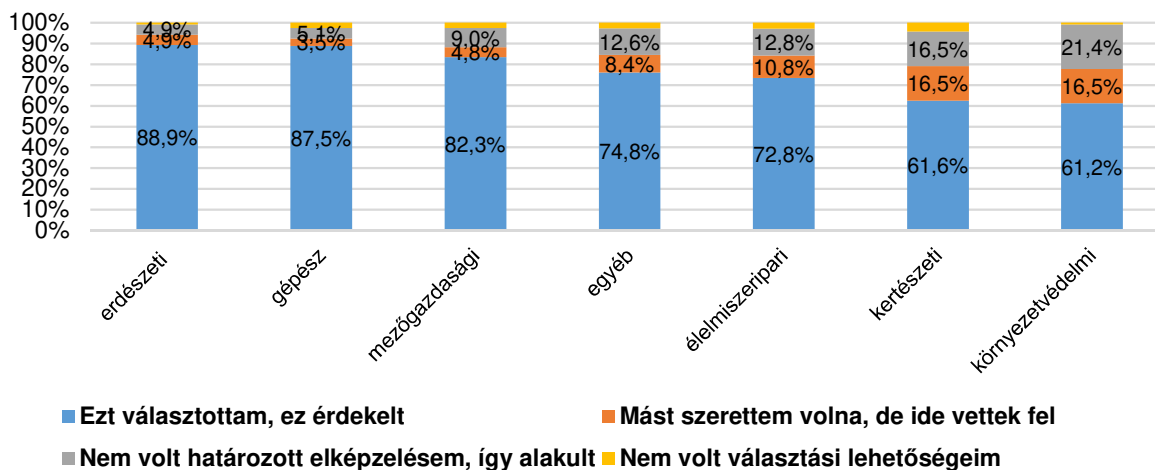
39. ábra: A szakközépiskolai tanulmányok megkezdésnek oka a válaszadó tanulók körében, %

NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A pályaaorientációs tudatosság az erdészeti és gépész képzésekre járó tanulók körében a legerősebb, hiszen a „*Miért éppen ebben az iskolában kezdted meg a középfokú tanulmányaidat?*” kérdésre az erdészeti szakon tanulók 89, a gépész tanulók 88 százaléka az „ezt választottam, ez érdekelt” választ adta. A kertészeti és környezetvédelmi képzésre járóknál ennek a válasznak az aránya csupán 61-62 százalék, miközben kiderül, hogy ezekre a szakokra járók 16 százaléka máshol szeretett volna tanulni, de ide vették fel. A pályaválasztást illetően legkevésbé határozott elképzeléssel a környezetvédelmi és a földmérési szakon tanulók rendelkeznek (40. ábra).

40. ábra: A szakközépiskolai tanulmányok megkezdésnek oka a válaszadó tanulók körében, a tanílt szakmák szerint %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

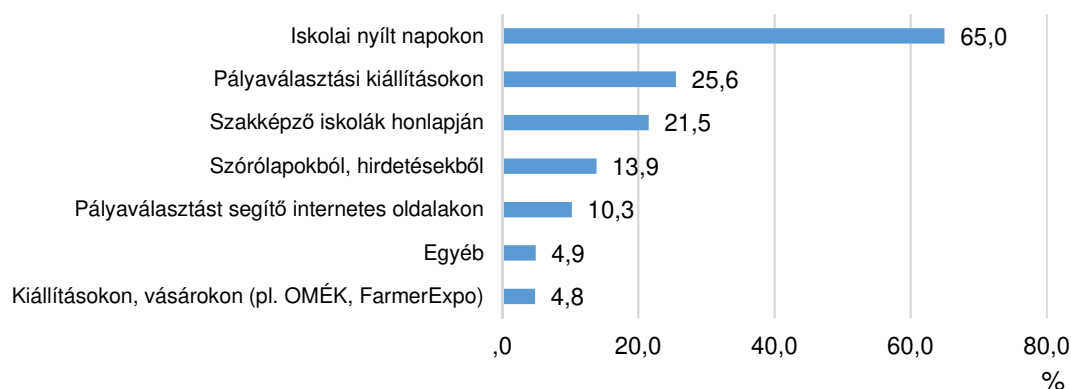
4.2.4. Pályaorientációs eszközök szerepe

A vizsgálat során kiemelt hangsúlyt fektettünk a pályaorientációs eszközök szakmaválasztást befolyásoló szerepének azonosítására. A válaszadó tanulók hatféle, a középiskola-választást befolyásoló tényezőt jelölhettek meg, illetve „egyéb” tényezőket is megadhattak. **A felsorolt lehetőségek közül kiemelkedő jelentőséggel az iskolai nyílt napok bírnak**, a tanulók 65,0 százaléka számára ez a tényező bizonyult a szakmaválasztásban a legnagyobb jelentőségűnek (41. ábra). A kutatást kiegészítő mélyinterjúk, fókuszcsoporthoz tartozó interjúk arra is felhívják a figyelmet, hogy a pályaorientációban különösen a több szakképző intézmény részvételével megvalósuló, interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó rendezvények népszerűek. Több szakképző intézményben megemlítték az interjúk során, hogy a frissen végzett, szakmában elhelyezkedett tanulókat is bevonják a nyílt napok, szakmaválasztó rendezvények lebonyolításába, tekintve, hogy a pályaválasztás előtt álló tanulók számára hitelesebben tudják közvetíteni az adott szakma választása mellett szóló érveket.

A fentiek mellett a válaszadók mintegy 21,5 százaléka említette, hogy a pályaválasztás során a középiskolák honlapjain között információkra támaszkodott. Az elkészült tanulói interjúk szerint különösen népszerűek az intézmények honlapjain elhelyezett bemutatkozó kisfilmek, videók, amelyeket gyakorta a már középiskolában tanuló diákok részvételével/bevonásával készítenek az intézmények.

A szórólapok, illetve a kifejezetten a pályaválasztást segítő honlapok ugyanakkor a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bírnak a pályaorientációban (13,9%), hasonlóan az olyan országos szakmai kiállításokhoz, rendezvényekhez (4,8%), mint az országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari kiállítás, vagy a zömmel megyei szintű, illetve nagyobb városokra korlátozódó Farmer Expók, gazdarendezvények (41. ábra).

41. ábra: A jelenlegi középiskola kiválasztását segítő pályaorientációs tényezők szerepe a válaszadó tanuló körében, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

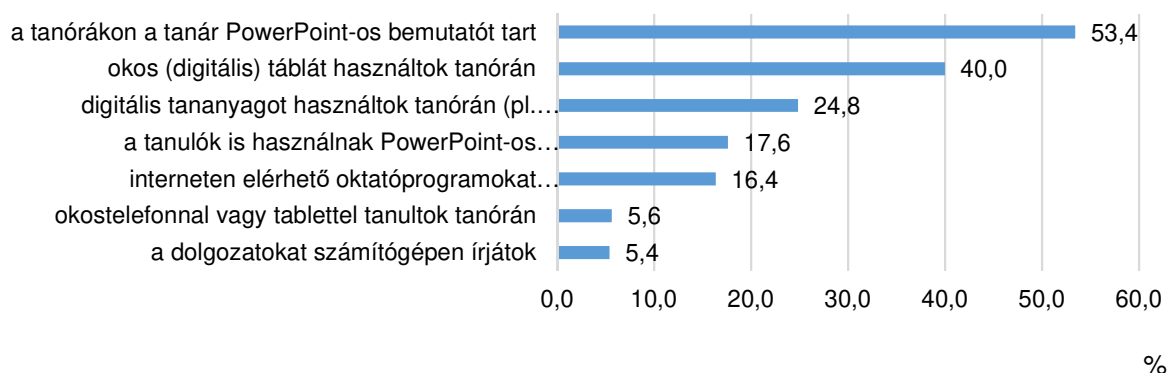
4.2.5. Digitális kompetenciák és eszközhasználat

A digitális kompetenciát és eszközhasználatot három kérdéskör mentén vizsgáltuk a felmérés során. Felmértük, hogy a tanórak keretében mennyire jellemző a hétköznapi infokommunikációs eszközök használata. Emellett arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tantárgyak, ahol az ismeretátadás

digitális eszközökkel történik. Végül az agráriumot érintő digitalizációval kapcsolatos fogalmak ismertségét tártuk fel a válaszadó diákok körében.

Előjáróban fontos megemlíteni, hogy **a felmérésben részt vevő diákok saját infokommunikációs eszközökkel való ellátottsága kifejezetten jónak mondható**, 86,0 százalékuk rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de a világhálóhoz kapcsolt számítógép is megtalálható a diákok 76,0 százalékának otthonában, azaz nem idegen számukra a digitális világ.

42. ábra: Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskolában...” kérdésre a „gyakran előfordul” válaszok gyakorisága

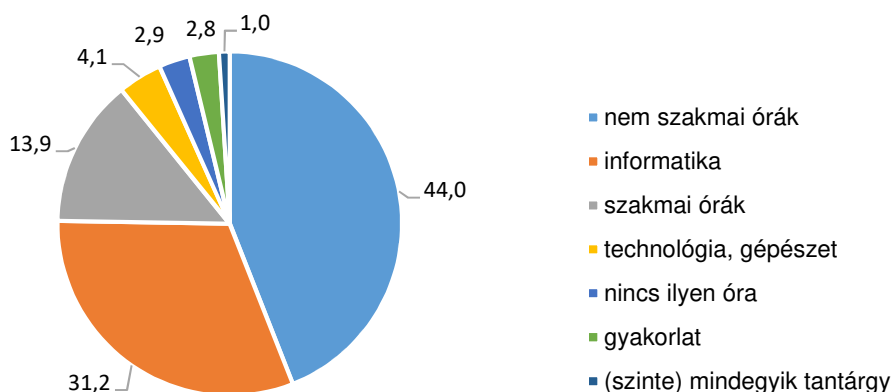

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az általános infokommunikációs eszközöket tekintve azt találtuk, hogy a legegyszerűbb módszerek (Power Point bemutató) alkalmazása sem elterjedt a szakképzésben, a diákok alig több mint fele nyilatkozott úgy, hogy a tanáraik gyakran tartanak ennek segítségével órákat, emellett a digitális táblákkal való felszereltség is alacsony arányú az iskolákban (42. ábra). A digitális tananyagok rendszeres alkalmazását is kevés tanuló tapasztalja, illetve figyelemreméltóan alacsony azoknak a válaszadóknak az aránya, akik a tanuláshoz, felkészüléshez maguk használnak valamilyen infokommunikációs eszközt.

Az egyes tantárgyakat vizsgálva azt látjuk, hogy a legtöbb esetben nem szakmai órákon (általános humán, reáltárgyak) használnak valamilyen digitális eszközt a tudásátadás támogatásához. A felmérésben részt vevő tanulók által felsorolt tantárgyak (összesen 4474 válasz) háromnegyede nem kapcsolódik közvetlenül a tanult szakmához, ezen belül 31 százalékot tett ki az informatika óra (43. ábra). A megjelölt tanórák alig ötöde volt szakmai tantárgy, ezen belül pedig az informatikával megtámogatott tárgyaknak csupán 4 százalékát tették ki a különböző élelmiszer-előállítási technológiákhoz és gépkezeléshez tartozó tantárgyak, a gyakorlati órák részesedése pedig 2,8 százalék volt a felmérés eredményei szerint. Akadtak olyan iskolák is, ahol a tanulói válaszok alapján teljesen hiányzik a képzésből az informatikai eszközök használata, emellett a megadott válaszok mindössze 1 százalékában állították azt a diákok, hogy szinte minden órán találkoznak modern technológiákkal.

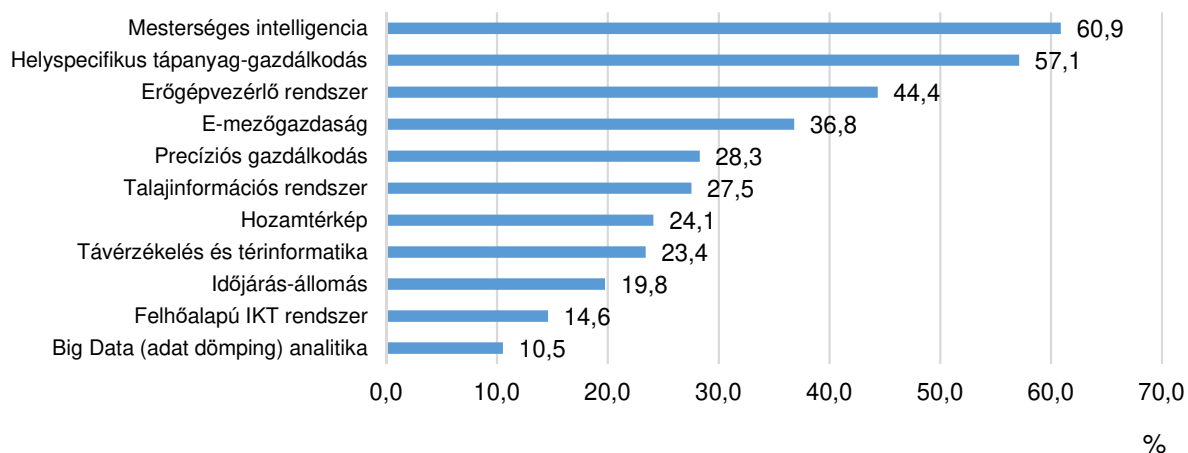
43. ábra: „Sorold fel azokat a tantárgyakat, ahol használtok informatikai eszközöket, beleértve a szakmai gyakorlatot is!” kérdésre adott csoportosított válaszok megoszlása, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A szakiskolák technológiai felszereltségében tapasztalt hiányosságok ellenére a (9. osztályos!) tanulók körében nem ismeretlen fogalmak a mezőgazdaságban használatos digitális technológiák. A legismertebbek a mesterséges intelligencia (60,9 százalékuk tudja, hogy mit jelent) és a helyspecifikus tápanyag-gazdálkodás (57,1 százalékuk tudja, hogy mit jelent) fogalmi voltak (44. ábra). Ez utóbbi párhuzamba állítható a fentiekben tett megállapítással, miszerint ez a technológia elterjedtebb Magyarországon, mint a precíziós gazdálkodás, melyről a tanulók jóval kisebb aránya (28,3 százalék) rendelkezik ismeretekkel. Meglepő ugyanakkor, hogy a mindennapi szóhasználatban gyakrabban megforduló fogalmak, mint a Big Data analitika vagy a felhőalapú IKT rendszerek kapcsán rendelkeznek a legkevesebb diák tudással.

44. ábra: „Hallottál-e már a következő fogalmakról?” kérdésre „Igen és tudom mit jelent” választ adók aránya

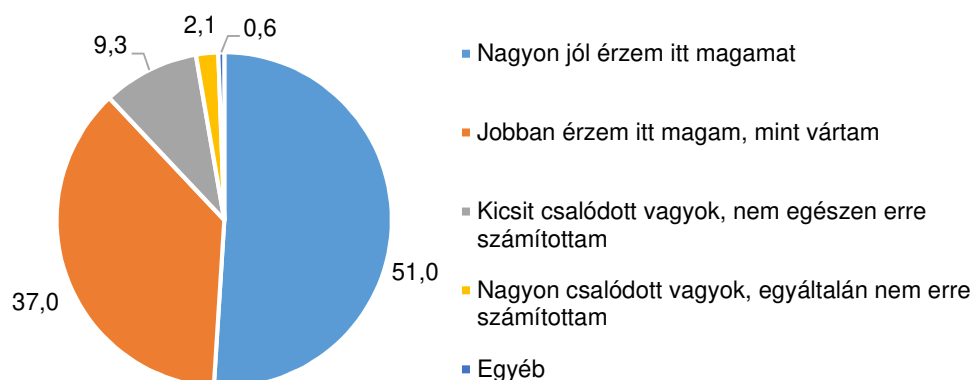
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az Agrárgazdasági Kutatóintézet által elvégzett tanulói felmérés eredményei rávilágítanak, hogy jelenleg az agrárszakképző intézmények digitális eszközökkel való ellátottsága nem kielégítő, különösen a gyakorlati foglalkozások terén. A felmérés részeként készített intézményvezetői interjúk szerint a digitális eszközök és ismeretek tanórán történő használatának a szakképző intézmények korszerű informatikai eszközökkel való korlátozott felszereltsége, valamint a szaktanárok moderált informatikai ismeretei képezik a legfőbb gátját. Digitális tudás nélkül a precíziós gazdálkodás, de a helyspecifikus növénytermesztés szélesebb körű használata és a benne rejlő lehetőségek kiaknázása is sokkal több időt vesz igénybe, mint abban az esetben, ha ezeket a készségeket és ismereteket a leendő gazdák már a szakképzés során teljeskörűen elsajátítják. Ez a késlekedés pedig minden bizonnyal a magyar mezőgazdaság eredményességének növekedését is lassítja.

4.2.6. Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek

Mind a sikeres középiskolai karrierút, mind pedig a későbbi pályán maradás szempontjából alapvető jelentőséggel bír, hogy az agrárszakképzésbe belépett tanulók milyen tapasztalatokat szereznek iskolájukban. **A válaszadó tanulóknak fele (51,0%) jelenlegi iskolájában megtalálta számításait, további közel 40 százalékuk annál lényegesen kedvezőbb benyomásokat szerzett, mint az előzetes várakozásai voltak.** A lemorzsolódás kockázata elsősorban a tanulók azon bő 10 százalékát érintheti, akik úgy értékelik, hogy eddigi tapasztalataik előzetes várakozásaikkal ellentétesek. A tanulók szűkebb köre (2,1%) kifejezetten csalódottnak érzi magát, tekintve, hogy egyáltalán nem azt tapasztalta jelenlegi iskolájában, mint amire a középiskola kiválasztásakor számított (45. ábra). E tanulói csoport esetében a lemorzsolást, iskolaelhagyást megelőzendő, indokolt lehet az intézményen belüli szakmaváltás megfontolása, támogatása.

45. ábra: Tapasztalatok a jelenlegi iskoláról a válaszadó tanulók körében, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A tanulókat megkérdeztük az iskolájukban meglévő szolgáltatásokról és juttatásokról is. A válaszadók háromnegyede tud arról, hogy van az iskolájában tanulmányi ösztöndíj, 14 százalékuk szerint nincs és a diákok 11 százaléka nem tud róla. A válaszadó diákok harmada nem tudott arról, hogy az iskolájában van-e arra lehetőség, hogy tanulószerveződéssel gyakorlati helyen szakmát tanulva juttatásban részesüljön. Közel hatvan százalékuk válaszolt úgy, hogy van erre mód. Az iskolákban a gyengébb tanulókat egyes tantárgyakból korrepetálják a tanárok, amit a tanulók túlnyomó többsége meg is erősített válaszában, 81 százalékuk szerint van lehetőség felzárkóztató foglalkozásra vagy korrepetálásra és csupán 6 százalékuk válaszolt azt, hogy nincs erre mód illetve

a válaszadók 13 százaléka nem tudott erről. Az iskolai tehetséggondozásról ugyanakkor a tanulók 43 százaléka nem hallott, elképzelhető, hogy nem tudták, mit is értsenek a fogalom alatt, viszont a válaszadók közel fele nyilatkozott úgy, hogy van az iskolájában ilyen foglalkozás (13. táblázat).

13. táblázat: **A különböző iskolai szolgáltatások és juttatások megléte a tanulóknak válaszaik alapján, %**

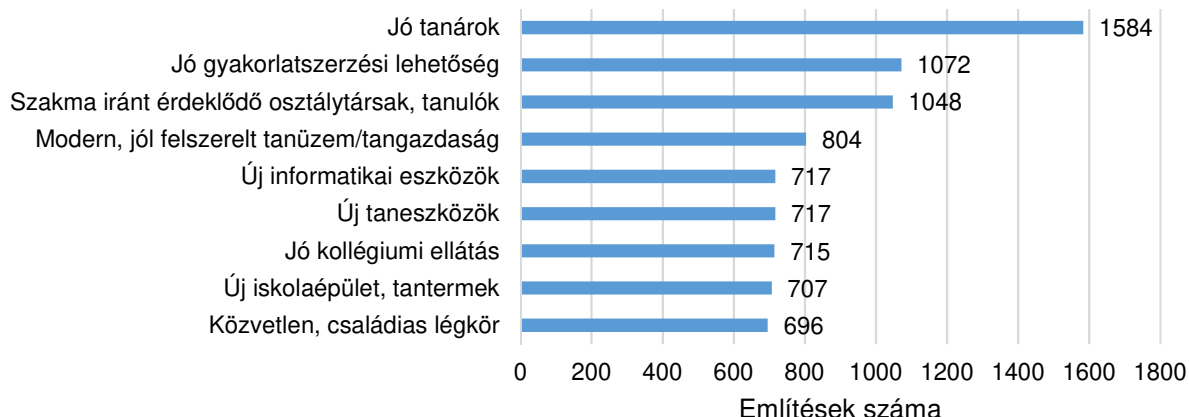
Iskolai szolgáltatások, juttatások	A tanulók válaszainak megoszlása (%)			válaszadók száma (fő)
	van	nincs	nem tudom	
tanulmányi ösztöndíj	74,6	14,2	11,1	2347
tanulói szerződéses juttatás	59,2	7,4	33,4	2326
korrepetálás, felzárkóztatás	81,3	5,7	13,0	2336
tehetséggondozás	48,4	9,0	42,6	2344

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az iskolában elérhető fizikai- és humánkapacitásokról már egy korábbi, 2017-es felmérésünkben megkérdeztük az iskolaigazgatókat, tanárokat. Az intézményvezetők többsége elégedett volt iskolájuk tanárainak, oktatóinak munkájával és elismerték, hogy nincsenek könnyű helyzetben, hiszen a folyamatosan változó intézményi, szabályozási környezet, az új feltételeknek való megfelelés követelménye, illetve az iskolákban egyre növekvő számú gyenge képességű, nehezen kezelhető tanuló elfásulttá, érdektelenné teheti őket. A tanulók többsége is hasonlóan vélekedett, kétharmaduk jelölte meg, hogy jó tanárok vannak az iskolájukban. A diákok közel fele (45 százaléka) szerint az iskolában jó gyakorlatszerzési lehetőség is van, és ugyanennyien említették a szakma iránt érdeklődő tanulók és osztálytársak jelenlétét.

Az iskolaigazgatók két évvel ezelőtti (2017-es) véleménye szerint ugyan az iskolák többségében az elmúlt években történtek fejlesztések, amelyek zömmel európai uniós forrásokból finanszírozott épületfelújítások, korszerűsítések voltak, azonban a gyakorlati képzést biztosító tanüzemek, tangazdaságok felszereltsége még mindenhol fejlesztésre szorul. Az iskolák többségében a gép- és eszközállomány 20-25 éves, korszerű, modern gépekkel csak kevés intézmény rendelkezik. Ehhez a véleményhez képest a tanulói válaszok valamivel pozitívabban ítélik meg a helyzetet, hiszen kicsit több, mint egyharmaduk gondolja úgy, hogy az iskolája rendelkezik modern, jól felszerelt tangazdasággal vagy tanüzemmel és közel ennyien említették az új informatikai eszközök és új taneszközök meglétét is az intézményben.

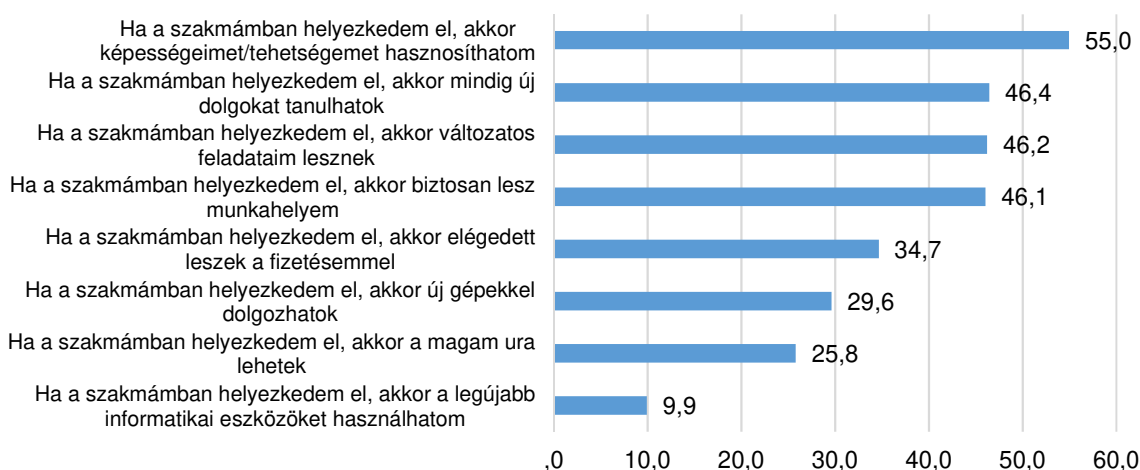
A korábbi felmérésekből, adatokból ismert, hogy évről évre egyre kevesebb diák kér kollégiumi ellátást, mivel a szülők egyre kevésbé engedik el 14 év körüli gyermeküket távol az otthontól, inkább a lakóhelyhez közeli iskola választást preferálják. Sok intézmény ezért már nem is tart fenn saját kollégiumot, hanem egy-egy városban a középiskolák közös intézményt üzemeltetnek. Az elmúlt évek épület és kollégium felújításainak köszönhetően sok intézmény korszerűsödött, ezzel is magyarázható, hogy a felmérésben szereplő mintegy 2360 diákból 715-en megjelölték a jó kollégiumi ellátást. A korábbi felmérésünkben a tanárok, intézmény igazgatók kiemelték az iskolájukra jellemző a közvetlen és személyes tanár-diák viszonyt, a családi légkört, amit a tanulók közel egyharmada is visszaigazolt (46. ábra).

46. ábra: A tanulók válaszai „A felsoroltak közül mi van az iskolában?” kérdésre (N=2358)

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A szakmaválasztás preferenciáinak megismerése céljából a felmérés keretében arra kértük az agrárszakképzésben résztvevő tanulókat, hogy különböző dimenziók (ismeretszerzés lehetősége, elérhető jövedelem mértéke, elhelyezkedési lehetőségek stb.) mentén értékeljék választott szakmájukat. **A felsorolt szempontok közül a legtöbb tanuló (55,0%) a választott szakma személyes képességek, kompetenciák hasznosítását lehetővé tevő szerepét emelte ki, ezt követte lényegében azonos súllyal (46%) az új dolgok, területek megismerése, a változatos munkavégzési lehetőség és a biztos elhelyezkedés.**

A válaszadó tanulók mindössze harmada (34,7%) véli úgy, hogy a szakma megszerzését követően kedvező fizetésre tehet szert és közel ugyanennyien (29,6%) gondolják úgy, hogy az agrár-szakképzettség megszerzése új, modern gépek, technológiák használatát teszi majd számukra lehetővé. A kérdésre választ adó tanulók negyede (25,8%) véli úgy, hogy az agrárszakma megszerzésével a maga ura lehet, és mindössze 10 százalékuk van azon az állásponton, hogy az agrárszakmában történő elhelyezkedéssel a legújabb informatikai eszközök használatára nyílik módja (47. ábra).

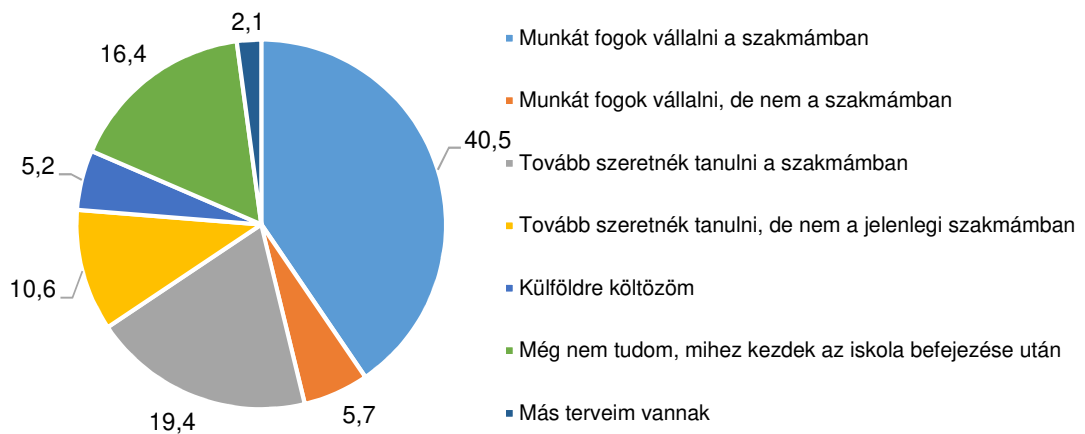
47. ábra: Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A szakmával kapcsolatos várakozások mellett hangsúlyos kérdésként merült fel, hogy a tanulók hogyan képzeli el a jövőjüket a középiskola befejezését, a szakmai végzettséget megszerzését követően. **A jelenleg tanuló szakmában a válaszadó tanulók 40,5 százaléka képzei el a jövőjét.** Az interjú információk és statisztikák alapján ismert rendkívül alacsony továbbtanulási arányokat tekintve meglepő, hogy a **megkérdezett kilencedikesek ötöde (19,4%) jelenlegi szakmájában/szakterületén tovább szeretne tanulni.**

Emellett meghatározó (15,4%) azon tanulók aránya, akik számára a középiskola befejezése olyan távolinak tűnik, hogy terveket jelenleg még nem tud megfogalmazni. A tanulók fennmaradó negyedrésze más szakmában/illetve más ágazatban tervezi a munkavállalást, továbbtanulást. Külföldi munkavállalást a válaszadó tanulók mindössze 5,2 százaléka tervez (48. ábra).

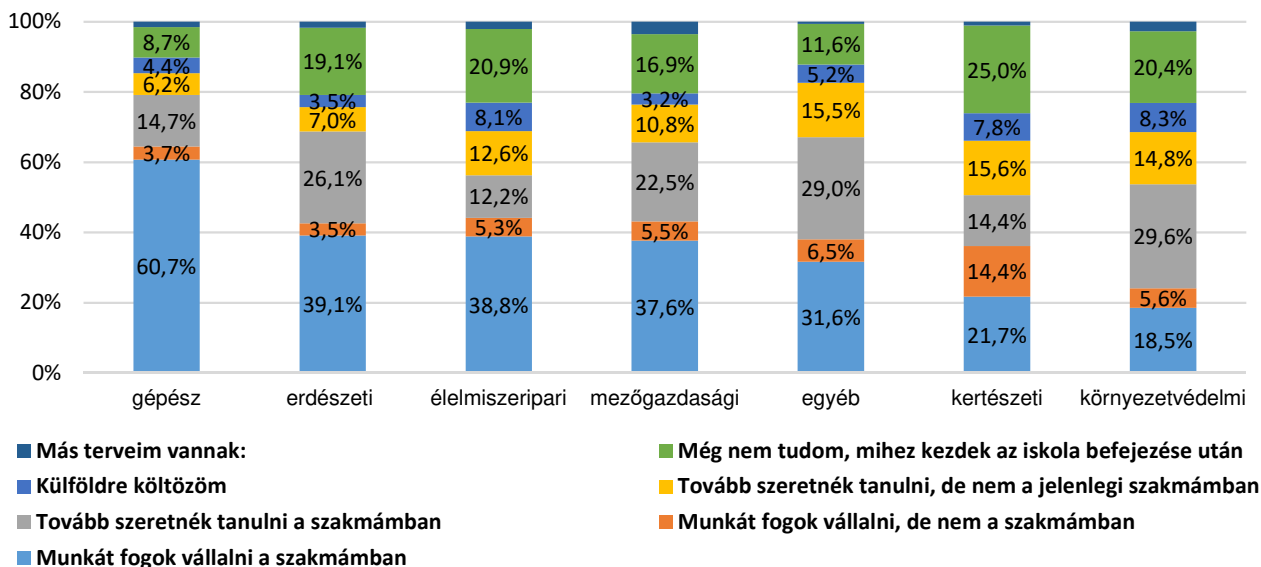
48. ábra: Tervek a középiskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, %

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A szakmában való elhelyezkedést legnagyobb arányban a gépész szakmát tanulók tervezik, 61 százaléuk terveik szerint az iskola befejezése után munkába is áll a szakmában (49. ábra). A szakmai elhivatottság terveik alapján a kertészeti szakmákat tanulók körében mutatkozik legkevésbé, körükben a szakmában való elhelyezkedést és továbbtanulást is csak kevesen képzei el. A szakmában való továbbtanulást legnagyobb arányban a környezetvédelmi és erdészeti szakterületen tanuló diákok tervezik, míg az élelmiszeripari szakmát tanulóknál a legalacsonyabb ez az arány.

49. ábra: Tervek a középiskola befejezését követően a válaszadó tanuló körében, tanított szakma szerint, %

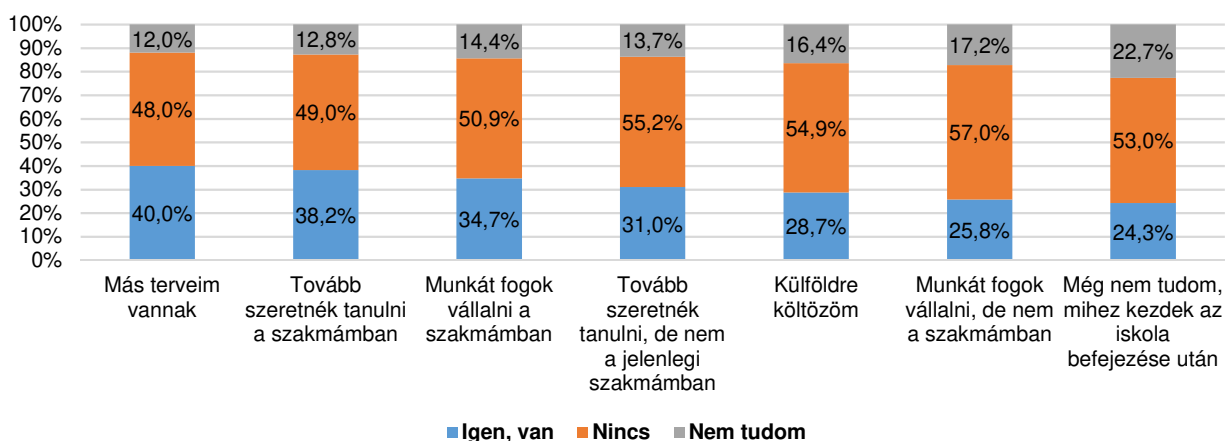

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

4.2.7. A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők

Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a tanulók középiskola befejezését követő, jövőbeni terveit, valamint az agráriumhoz való kötődés, az iskola- és pályaválasztással kapcsolatos motivációk, valamint az iskolában szerzett eddigi tapasztalatok között. A kapcsolatok vizsgálatát keresztábra elemzésekkel végeztük. Minden elemzésbe bevont változó szignifikáns összefüggést mutatott a jövőbeni elképzelések mikéntjével. Elsőként a szülők/nevelőszülők agrárirányultságának a tanulók terveire gyakorolt hatását vizsgáltuk, melyen belül a szülők agrárvégzettsége, illetve az agráriumban való foglalkoztatottsága szinte azonos képet mutatott a terveket illetően.

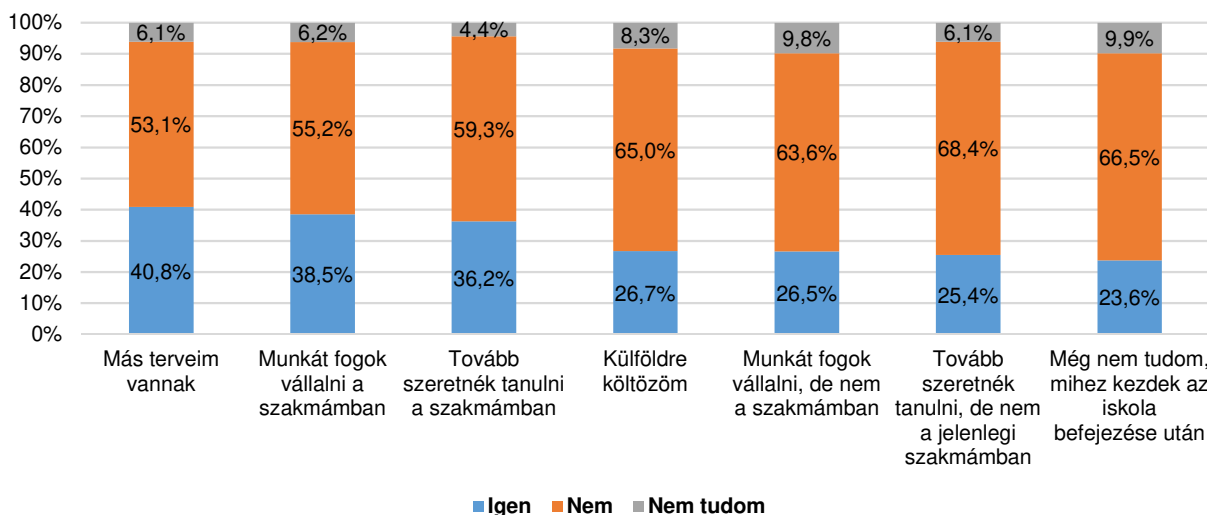
50. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni terveit aszerint, hogy a szülőknek/nevelőszülőknek van-e agrárvégzettsége

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az agrár-végzettséggel rendelkező és/vagy az agráriumban foglalkoztatott szülők gyermekei magasabb arányban képviseltetik magukat azokban a csoportokban, akik a tanítási szakmában akarnak elhelyezkedni, vagy továbbtanulni az iskola befejezése után. Ebben a két csoportban 34 és 38 százalék között mozog azoknak a válaszadó tanulóknak az aránya, akiknek a szülei valamilyen kötődéssel rendelkeznek az agráriumhoz, míg a magukat más pályán elképzelő diákok körében ez az arány 25 százalék körüli. Kivételt képez a „Más terveim vannak” kategória, ahol 40 százalék volt az agrárvégzettségű/szakmájú szülőkkel rendelkező tanulók aránya, de a szabadszavas válaszok alapján ebben a csoportban is többségben voltak azok a tanulók, akik valamilyen formában mezőgazdasági tevékenységet/képzést képzelnek el a jövőben (51 és 52. ábra).

51. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülők/nevelőszülők az agráriumban foglalkoztatottak-e

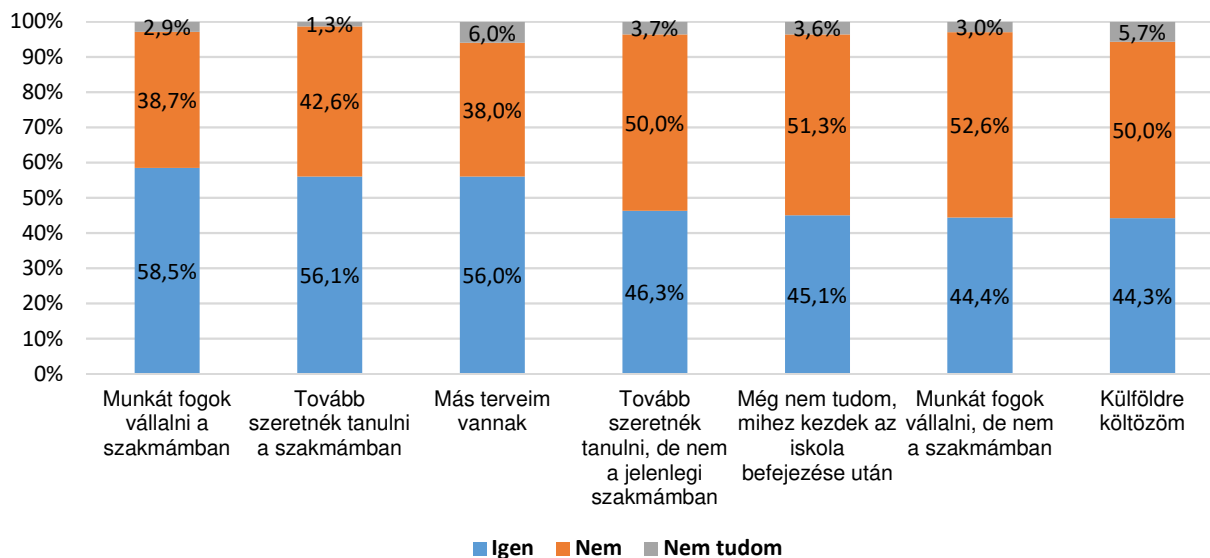

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A felmérésben résztvevő 9. évfolyamos tanulók terveit a vizsgálat eredményei szerint leginkább az befolyásolta, hogy része-e az életének a gazdálkodás valamilyen formája, vagyis a család otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet. Azoknak a tanulóknak, akik azt tervezik, hogy az iskola befejezése után munkát vállalnak a tanult szakmában, 58,5 százaléka otthon is részese a gazdálkodásnak, de hasonló volt az arányuk (56,1%) azon válaszadók körében is, akik a továbbtanulást tervezik szakmán belül.

Hasonlóan a fent vizsgált szempontokhoz, ebben a kérdéskörben is a felsoroltaktól eltérő tervekkel rendelkezők körében jelenik meg markánsan az agrárérinthettségű tanulók csoportja (56,0%). Azon tanulók körében, akik nem a jelenleg tanult szakmában képzelik el a jövőjüket, 45 százalék azoknak az aránya, akik otthon is mezőgazdasággal foglalkoznak (52. ábra). Annak ellenére, hogy a jövőbeni tervekre hatást gyakorol a család mezőgazdasági érintettsége, mégis figyelemreméltó eredmény, hogy az otthon is gazdálkodással foglalkozó családok gyermekeinek 40 százaléka nem szándékozik folytatni a gazdálkodást (legalábbis a vizsgált életkorban).

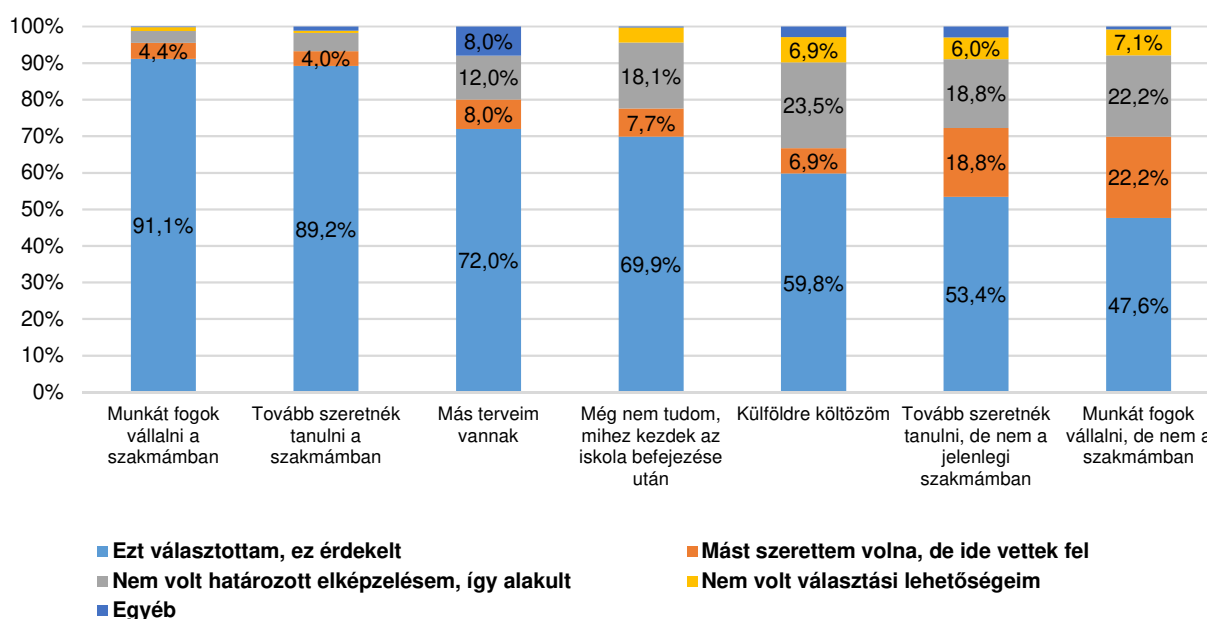
52. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a folytatnak-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az 52. ábra azt szemlélteti, hogy a tanulók jövőbeni elképzelései milyen kapcsolatban állnak az iskolaválasztás okával. Az eredmények alapján megállapítható, hogy **azok a tanulók, akik az adott agrárszakképzést az érdeklődésüknek megfelelően választották, ezt az irányt képzelik el a jövőjüket tekintve is**, hiszen a terveik szerint a szakmájukban munkát vállalni akarók körében 91,1 százalék, a szakmában tovább tanulni akarók között pedig 89,2 százalék volt azoknak az aránya, akik céltudatosan választották az adott agrárszakképző intézményt. Ezzel szemben azon válaszadó tanulók között, akik nem a tanult szakmában tervezik a munkavállalást, vagy továbbtanulást, ez az érték mindössze 47,6, illetve 53,4 százalék volt.

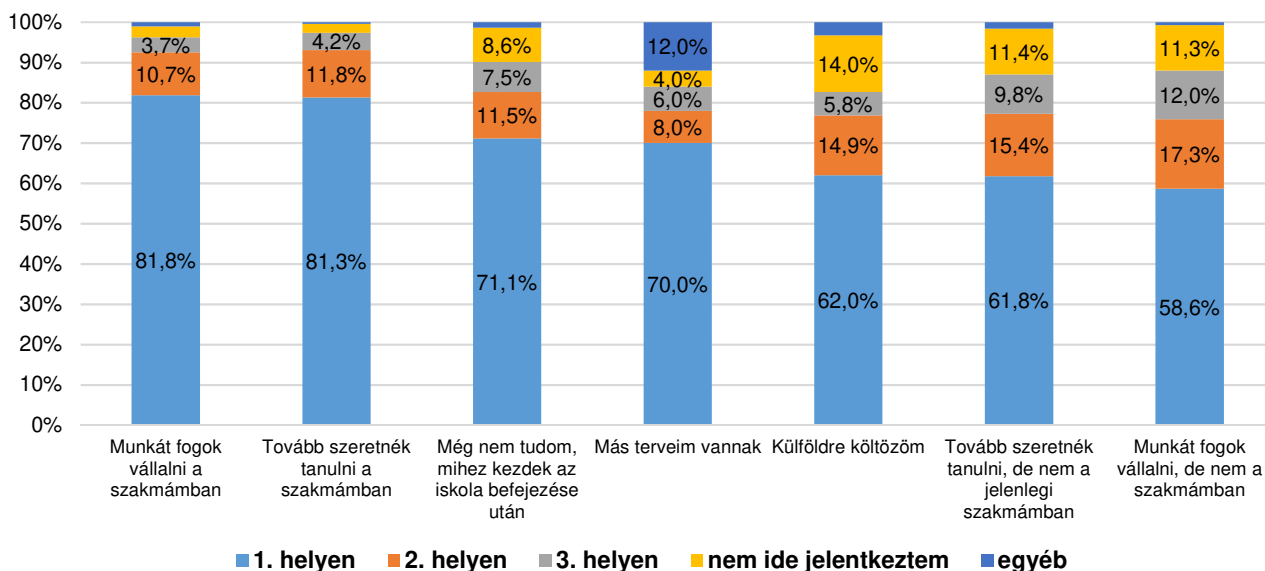
53. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei az iskolaválasztás oka szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Ebben a két csoportban volt a legmagasabb a „kényszer” iskolaválasztók aránya is, akik vagy mást szerettek volna, de az adott intézménybe sikerült csak bejutniuk, vagy nem volt határozott elképzelésük a jövőt illetően. Szintén ezekben a körökben, illetve a külföldre költözést fontolgató diákok között volt mind közül a legmagasabb azoknak a válaszadóknak az aránya (6-7%), akik számára nem volt más választási lehetőség a középiskolai tanulmányokat illetően.

54. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei az iskola megjelölésének sorrendje szerint

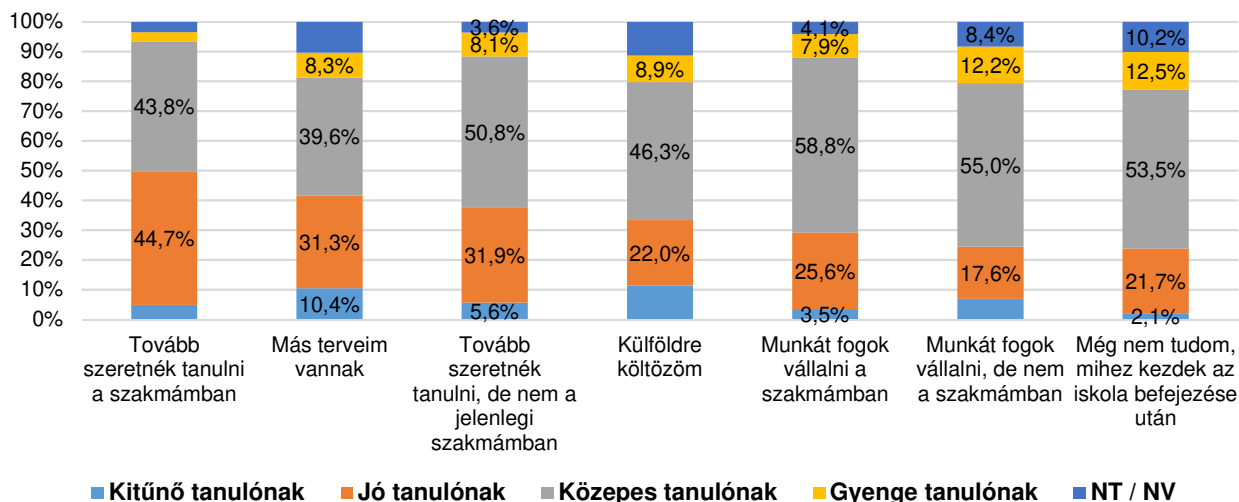
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A fenti megállapítást támasztja alá az is, hogy a **szakma iránt elkötelezett válaszadó tanulók zöme (több mint 80 százaléka) első helyen jelölte meg azt az intézményt, ahol jelenleg tanul.** A más szakmák iránt érdeklődő, illetve a bizonytalan tanulók körében sok esetben a harmadik, vagy azt követő helyen lett megjelölve az adott iskola (10 százalék körül, az elkötelezett hallgató csoportok 4 százalékával szemben), sőt ezekben a válaszadói csoportokban 10 százalék fölötti volt azoknak a gyerekeknek az aránya, akik nem is ezekbe az intézményekbe jelentkeztek (54. ábra).

A tanulók szubjektív tanulmányi szintje az eddigieknél változatosabb képet mutat. A magukat kitűnő tanulónak valló diákok a jövőt külföldön elképzelő csoport körében volt mind közül a legmagasabb, 11,4 százalékkal, ezt követően a más tervekkel rendelkezők között, ahol 10,4 százalék volt az arányuk. Emellett a terveik szerint szakmaelhagyók körében is nagyobb mértékben képviseltették magukat, mint a szándékaik szerint a tanult szakmát folytató tanulók között.

A magukat jó tanulóknak minősítő hallgatók aránya a szakmában tovább tanulni szándékozók között volt a legmagasabb, 44,7 százalék, a szintén továbbtanulást fontolgató tanulók között pedig 31,9 százalék, ami a második legmagasabb érték volt mind közül. A közepes eredménnyel tanuló válaszadók legnagyobb részt a tanult szakmában és a szakmán kívül munkát vállalni szándékozó tanulók között volt a legmagasabb (58,8, valamint 55,0%). A magukat gyenge tanulónak minősítő válaszadók aránya szintén azokban a csoportokban volt a legmagasabb, melyekben nem merül fel a továbbtanulás lehetősége (55. ábra).

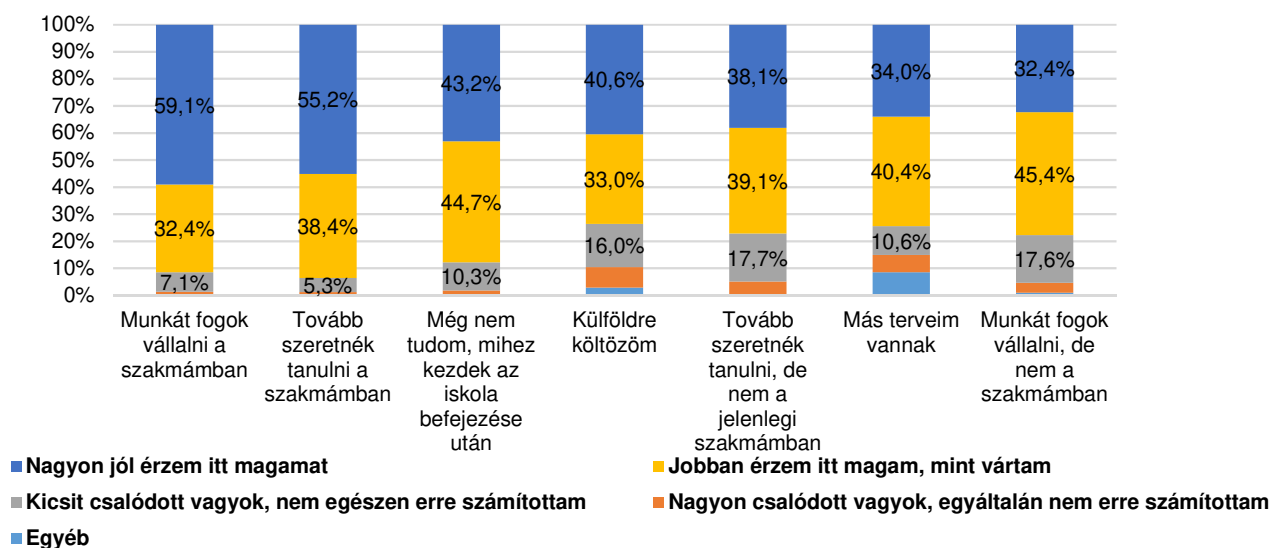
55. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei a szubjektív tanulmányi eredményük szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A megkérdezett tanulók jelenlegi agrárszakképző intézményükkel való elégedettsége szintén összefügg a jövőbeni tervek irányával. **A szakmájuk iránt elkötelezett tanulók inkább elégedettek az iskolájukkal, mint a társaik.** A szakmában elhelyezkedni szándékozó válaszadók körében 59,1 százalék azoknak az aránya, akik nagyon jól érzik magukat az iskolájukban, emellett 32,4 százalékos aránnyal részesednek ebben a körben azok a tanulók, akik jobban érzik magukat az adott intézményben, mint várták. Ezek az értékek a szakmában továbbtanulást tervezők között 55,2, valamint 38,4 százalék voltak. A jelenlegi agrárszakképző intézményben valamilyen mértékben csalódott gyerekek aránya a jövőjüket külföldön elképzelők körében volt a legmagasabb (együtt 23,5%), de a szakmaelhagyók között is magasabb volt az átlagosnál (együtt 21,3 és 22,3%) (56. ábra).

56. ábra: A felmérésben résztvevő tanulók jövőbeni tervei a jelenlegi iskolával kapcsolatos tapasztalatok szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az összefüggés-vizsgálat eredményeit összefoglalva elmondható, hogy **az agrárszakképzésben résztvevő 9. évfolyamos tanulók zöme határozott elképzelésekkel rendelkezik a jövőjét illetően.** Az agráriumban való elhelyezkedés, vagy a választott szakmában/szakterületen történő továbbtanulást **befolyásolja a családi háttér,** gyengébben, ha a szülők agrárvégzettséggel rendelkeznek, vagy az agráriumban foglalkoztatottak, erősebben, ha a család saját gazdaságban végez valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Az előzetes várakozásainkat felülmúlta azon tanulók aránya, akik tudatos tervezéssel választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. Ez a csoport jellemzően célirányosan választott intézményt és elégedettebb az iskolájával, mint társai. Kevésbé szakágspecifikus, mint inkább általános jellemző, hogy **a jövőbeni terveket befolyásolja a jelenlegi tanulmányi teljesítmény:** már a középiskola korai szakaszában is a jó eredménnyel teljesítők gondolkodnak inkább továbbtanulásban, a közepes, vagy gyenge tanulók elsősorban a munkaerőpiacon való elhelyezkedést preferálják az iskola befejezése után.

5. Összegzés és javaslatok

A tanulmányban részletesen bemutatott és elemzett statisztikai adatok és információk, a 7. osztályos tanulókat érintő országos pályaorientációs felmérés, az AM fenntartású intézményekben agrárszakképzésben tanulók körében végzett kérdőíves felmérés, valamint az iskolaigazgatókkal, tanárokkal készített interjúk tapasztalatai alapján a következő megállapítások és javaslatokat fogalmazhatók meg:

- A tág értelemben vett agrárágazati szakterületen 2018 őszén 177 intézményben és 252 feladatellátási helyen összesen 14 647 diák tanult Magyarországon középfokú iskolarendszerű szakképzésben. Az agrár-szakképzésben tanulók 70 százaléka az Agrárminisztérium fenntartása alá tartozó 47 agrárszakképző intézményben tanult 2018-ban. Az elmúlt 5 évben az agrárszakképzésben tanulók száma mintegy ötödével csökkent, annak ellenére, hogy a pályaválasztás előtt álló általános iskolás tanuló körében még kifejezetten magas az agrárterületen továbbtanulni szándékozók aránya.
- A tanulói háttérre vonatkozóan mind a statisztikai adatok, mind az interjúk tapasztalatok azt jelzik, hogy az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző iskolákban a speciális nevelési igényű (SNI-s vagy BTM-es) tanulók száma és aránya évről évre növekszik, a 2016-2017-es tanévben megközelítette a 20 százalékot, de több intézményben is 35 százalék körül alakult. A tanulók alacsony iskolai teljesítményét jelzi a tanulmányi átlag átlagos 3,3-mas szintje (a 2016/2017-es tanévben) valamint a tanulók visszajelzése is, miszerint a felmérésben válaszadó 9. évfolyamon tanulók közel 10 százaléka kifejezetten gyenge tanulónak tartja magát.
- Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrár-szakképző iskolák tanulóinak 15 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, és jelentősek az intézményi és területi eltérések. A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló a gazdasági szempontból kevésbé fejlett területeken, az észak-magyarországi és észak-alföldi megyék szakképző intézményeiben tanul, ahol arányuk több intézményben is megközelíti az 50 százalékot.
- A tanulók szociális háttérével, képességeivel szoros összefüggésben áll a lemorzsolódás mértéke, amely átlagosan 10 százalék körüli. A korai iskolaelhagyás és az évismétlés is elsősorban a 9. évfolyamban jellemző. A lemorzsolódás kockázata elsősorban azokat a kilencedikes tanulókat érinti, akiknek az iskolában szerzett eddigi tapasztalatai nem felelnek meg az előzetes várakozásaiknak, (a válaszadó tanulók bő 10 százaléka), illetve akik kifejezetten csalódottnak érzik magukat (2 százalék).
- Az iskolaválasztást és pályaorientációt érintően fontos kiemelni, hogy a tanulók érdektelenségét, motivátlanságát általánosságban hangsúlyozó iskolaigazgatói véleményekkel ellentétben a felmért 9. évfolyamos tanulók döntő többsége (79,2%) szakközépiskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg és a tanulók közel ugyanekkora aránya a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen.
- A középiskola-választást segítő pályaorientációs eszközrendszer hatékonyságát értékelő tanulói vélemények alátámasztják és megerősítik a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által képviselt törekvések helyességét, miszerint a tanulók által leghasznosabbnak az iskolai nyílt napok bizonyultak. A nyílt napok alkalmával főként az interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, az iskolában tanuló felsőbb éves diákok, vagy korábban végzetek aktív részvételével lebonyolított rendezvények hatékonyak az általános iskolai tanulók

pályaorientációjában. A fentiek mellett a pályaorientációban fontos szerepe van a középiskolák honlapjain közzétett információknak, különösen jó eszköznek bizonyulnak a diákok részvételével készülő bemutatkozó kisfilmek. Fontos visszajelzés az is, hogy a szórólapok, pályaválasztási honlapok, valamint az országos szakmai kiállítások csak mérsékelt szerepet játszanak a tanulók pályaválasztási/iskolaválasztási döntéseiben.

- A pályaorientációs tevékenységek, kampányok célcsoportjának meghatározását illetően fontos információ, hogy a válaszadó tanulók többsége szülei, családtagjai segítségére támaszkodott a középiskola-választás során, és döntésükben meglepően alacsony az általános iskolai osztályfőnökök, pedagógusok szerepe.
- A válaszok elemzése alapján kimutatható, hogy a tanulók szakma- és iskolaválasztását jelentősen befolyásolja a gazdálkodói családi háttér, azaz, hogy a család folytat-e otthon mezőgazdasági tevékenységet.

Az elvégzett kutatás eredményei alapján a pályaorientációs eszközrendszer fejlesztését illetően az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Az általános iskolai tanulók pálya- és iskolaválasztását segítő eszközök közül a nyílt napok, interaktív, élményalapú bemutatkozó programok szerepét a továbbiakban is növelni szükséges.
- Erősíteni kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások pályaorientációs tevékenységekbe történő bevonását. A vállalkozások részvételi aktivitását erősítendő, javasolt egy, a járulék- és támogatási rendszerbe épített érdekeltségi rendszer kialakítása.
- Támogatni szükséges az agrárszakképző iskolák honlapjainak, promóciós eszközeinek (pl. kisfilm) fejlesztését.
- A pályaválasztási tevékenységek során kiemelt szerepet kell kapniuk az általános iskolások szüleit célzó eszközöknek.
- Fontos az általános iskolai pedagógusok, osztályfőnökök pályaorientációban való szerepvállalásának növelése különböző felkészítő tréningek, továbbképzések, tájékoztató rendezvények segítségével.
- Az eredményesebb és hatékonyabb pályaorientáció érdekében javasolt az agrár-szakképző intézmények pályaorientációval foglalkozó munkatársait integráló, a pályaválasztással kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok és jó gyakorlatok átadását, valamint a koordinációt elősegítő szakértői hálózat kiépítése.
- Tekintve, hogy a tanulói vélemények alapján a már agrárszakképzésben résztvevő tanulók pályaorientációban betöltött szerepe nem elhanyagolható, javasolt a diáktanácsadók szakmai felkészítéssel egybekötött, célzott bevonása az agrárszakképzéssel kapcsolatos pályaorientációs tevékenységekbe,
- A pályaorientációs eszközrendszer eredményességének és hatékonyságának méréséhez, továbbfejlesztéséhez szükséges a tanulói vélemények, tapasztalatok folyamatos vizsgálata, melynek megfelelő eszközét jelentheti a jelen kutatás keretében kialakított és tesztelt tanulói kérdőív. Mindemellett javasolt hasonló mérőeszköz kialakítása az intézményvezetők, valamint az agrár-szakképző intézményekben dolgozó pályaorientációs munkatársak számára is.

Forrásjegyzék

- 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről.
- 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről.
- 2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról.
- 1040/2015. (II. 10.) Kormányhatározat. A „Szakképzés a gazdaság szolgálatában” című koncepcióról.
- 1248/2015. (IV. 23.) Kormányhatározat. A Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Koncepcióról.
- 134/2016. (VI. 10.) Kormányrendelet az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként résztvevő szervekről, valamint a Klebelsberg Központtól.
- 1163/2017. (III. 31.) Kormányhatározat a hazai mezőgazdasági gépgyártás az Irinyi terv keretében történő fejlesztési lehetőségeiről.
- Állami Számvevőszék (ÁSZ)(2012): Jelentés a mezőgazdasági középfokú szakoktatás és szaktanácsadás intézményeinek ellenőrzéséről. 2012. október
<https://asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2012/12104j000.pdf>
- Andor, M és Liskó, I. (1999): Iskolaválasztás és mobilitás, Iskolakultúra.
<http://mek.oszk.hu/03600/03672/03672.pdf>
- Berényi Eszter (2015): Kudarcs-rutinok vagy megoldás-keresés – probléma-narratívák a szakképzésben. In: Fehérvári Anikó és Tomasz Gábor (szerk.): Kudarcok és megoldások. OFI, Budapest. 89–108
- Borbély-Pecze, T.B. (2016): Szakképzés és pályaeorientáció – tévutak és lehetőségek. In: Educatio 2016/1. 59-69 pp.
- Borbély-Pecze, T.B.; Gyöngyösi, K.; Juhász, Á. (2013a): Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben. (1. rész) A pályaeorientáció új szemlélete és a hazai helyzet In: Új Pedagógiai Szemle 5-6. 32-49 pp.
- Borbély-Pecze, T.B.; Gyöngyösi, K.; Juhász, Á. (2013b): Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben. (2. rész) Pályaeorientációs szakpolitika – alapelvek és javaslatok. In: Új Pedagógiai Szemle 7-8. 32-47 pp.
- Cedefop (2011a): A magyarországi szakképzés rövid áttekintése. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2011. p. 98.
- Cedefop (2011b): The benefits of vocational education and training. (Letöltve: <http://www.cedefop.europa.eu/node/11742>)
- Csákó, M. (2016): A szakképzés és az európai integráció. In: Educatio 2016/1 3-10 pp.
- ELPGN (2015): Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A Reference Framework for the EU and for the Commission, ELPGN Tools No. 6., Finland <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-development-for-lifelong-guidance/>
- Európai Bizottság (2017): Early school leavers. (European Semester Thematic Factsheet) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester_thematic-factsheet_early-school-leavers_en_0.pdf
- Eurostat (2018): Early leavers from education and training. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training
- Farkas, É. (2007): Rendszerváltás a szakképzésben. A szakképzés szerkezeti, tartalmi átalakulása Magyarországon 1989 után, különös tekintettel az iskolarendszerű szakképzés reformjának jellemzőire a képzést végző intézmények aspektusából, Doktori (PhD) disszertáció, Debrecen
- Hajdu, M., Makó, Á., Nábelek, F., Nagy, D. (2017): Általános iskolások pályaválasztása 2017. Elemzés a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara számára. MKIK Gazdaság- és

Vállalkozáskutató Intézet. 2017. <https://gvi.hu/kutatas/533/altalanos-iskolasok-palyavalasztasa-2017>

- Hamza, E és Rácz, K. és Szabó, D. (2018): Az Agrár-munkaerőpiaci Barométer felmérés eredményei 2016. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Agrárgazdasági Információk sorozat.
- Hegyi-Halmos, N. (2016): Az iskolai pályaeorientáció szerepe és gyakorlata a hazai köznevelési intézményekben – A pedagógusok vélekedései a pályaeorientáció iskolai szerepéről a gimnáziumokban, Doktori (PhD) disszertáció, ELTE
- Hutflesz, M. (2011): A továbbtanulást és a pályaválasztást befolyásoló tényezők megítélése a 7., 8. osztályos tanulók körében, PannonPorta Kft. Szombathely, http://www.pgz.si/upload/File/2012/VAS_AI.pdf
- Jackson, C. (2013): Az Európai Pályaeorientációs szakpolitikai hálózat (ELGPN) szakszótára, ELGPN Glossary, Budapest http://eletpalya.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=3819a188-6e0e-400c-ac64-e2a5894a3ad0&groupId=43711
- Kenderfi, M. (2011): Pályaeorientáció. Szent István Egyetem. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_palyaeorientacio/index.html
- Marope, P.T.M.; Chakroun, B.; Holmes K.P. (2015): Unleashing the Potential Transforming Technical and Vocational Education and Training. Unesco Publishing
- OECD (2011): Skills for Innovation and Research. OECD Publishing. p. 146.
- OFI (2009): A tudás szerepe és tartalma. Letöltve: <http://ofi.hu/tudas-szerepe-es-tartalma>
- Oktatási Hivatal (2017): A lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/lemorzsolodas/ESL_utmutato_2017_2.pdf
- Páskuné Kiss, J. (2015): A pályaeorientáció pszichológiai alapjai, Debreceni Egyetemi Kiadó, Szaktárnet-könyvek 28.
- Polónyi, I. (2004): A felnőttképzés megtérülési mutatói. Kutatás közben. Felsőoktatási Kutató Intézet, Budapest.
- Rosegrant, M. and Cline, S. (2003): Global food security: challenges and policies. Science, 1917–1919.
- Sági, M. (2009): Az iskolaválasztás oksági modellje – a racionaliscselekvés-elmélet alapján <http://ofi.hu/az-iskolavallasztas-oksagi-modellje-racionaliscselekv-es-elmélet-alapjan>
- Solymosi, K. (2013): Iskolaválasztás – a háttérben húzódó motivációk és nézetek In: Vzdelávanie, výskum a metodológia, ISBN 978-80-971251-1-0. <http://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0501SolymosiKatalin.pdf>
- Suhajda, Cs. J. (2017): A pályaeorientációs tevékenység változása és megvalósulás a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra, Doktori (PhD) értekezés, Pécs
- Szilágyi, K. (2012): Munka-pályatanácsadás, mint humán szolgáltatás In: Szilágyi Klára (2012 szerk.): A pályaeorientáció szerepe a társadalmi integrációban, ELTE, TÁTK, Budapest
- The Institute for Higher Education Policy (1998): Reaping the benefits defining the Public and Private Value of Going to College. p. 26. (Letöltve: <http://www.nyu.edu/classes/jepsen/ihepMar98.pdf>)
- Tratnyek, M (2014): Az élethosszig tartó pályaeorientáció szektorközi megközelítése In: Életpálya tanácsadás. 2014. IV. szám. http://epa.oszk.hu/02500/02512/00009/pdf/EPA02512_eletpalya_tanacsadas_2014_04_06-10.pdf
- Varga, J. (szerk.) (2018): A közoktatás indikátorrendszere 2017. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet
- Velkey, G. (2011): A (szak)képzés hazai rendszere, működési zavarai és megújítása. Doktori (PhD) értekezés, Pécs

- Zsoldos, A. (2016): A szakképzés története, jelenlegi helyzete és megítélése Magyarországon, Doktori (PhD) disszertáció, Miskolc
- Xantus, L. (1983): A tanácsadási stratégiák a pályaválasztásban. In: Ritoókné Ádám Magda. (1995) A tanácsadás pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Mellékletek
1. melléklet: Képzések és tanulói létszámok szakmák szerint a 2018. évi tanulói létszám csökkenő sorrendjében (2013-2018)

Szakmák	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)	Képzési helyek (db)	Tanulók (fő)
Mezőgazdasági gépész	42	1325	49	2068	48	2434	42	2430	39	2583	39	2679
Pék	69	2063	73	2415	62	2353	57	2152	60	1969	59	1803
Gazda	50	1202	51	1314	45	1246	28	1236	24	1056	24	1026
Lovász	15	291	16	378	18	578	19	669	17	701	19	740
Virágkötő és virágkereskedő	11	219	20	384	21	445	19	437	20	544	20	617
Húsipari termékgyártó	40	1130	36	1115	29	958	27	843	27	764	25	566
Mezőgazdasági technikus	25	433	25	635	27	751	27	750	32	731	32	529
Kertész	32	662	32	730	36	770	26	609	22	557	24	515
Környezetvédelmi technikus	15	256	16	353	14	345	18	358	25	422	26	434
Mezőgazdasági gépésztechnikus	14	209	16	377	16	377	18	414	19	365	25	403
Kerti munkás	32	474	41	462	35	429	32	409	36	454	36	381
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	0	0	0	0	0	0	1	13	13	212	13	344
Parkgondozó	17	233	27	334	30	395	29	403	32	367	30	308
Erdészeti, vadgazd. technikus	19	461	22	747	15	748	12	778	17	680	13	302
Dísznövénykertész	36	798	32	764	27	488	20	376	12	324	10	301
Pék-cukrász	29	1415	28	1246	24	692	21	313	0	0	15	296
Élelmiszeripari technikus	13	201	13	279	13	266	12	203	16	294	20	292
Erdészeti szakmunkás	16	396	14	398	10	412	7	343	8	316	10	268
Családellátó	0	0	3	43	6	112	15	217	18	252	17	267
Sütőipari és gyorspékségi munkás	4	46	9	149	12	184	13	190	12	184	15	170
Szőlész-borász	5	70	8	158	8	154	7	133	8	159	8	149
Mg-i gépjavító	3	42	4	51	5	73	10	139	10	121	9	129
Mg-i gazdaasszony, falusi vendéglátó	16	406	19	482	22	510	20	484	17	255	13	120
Egyéb ⁷	270	5293	184	3302	119	2025	103	1773	108	1970	114	2008
Összesen	773	17625	738	18184	642	16745	583	15672	592	15280	616	14647

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

⁷ Egyéb: minden olyan képzés, ami 10-nél kevesebb képzési helyen volt elérhető 2018-ban

2. melléklet: Sikeres vizsgát tett tanulók száma az összes szakma szerint a 2018. évi létszám csökkenő sorrendjében (2013-2018)

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Erdészeti és vadgazdálkodási technikus	0	69	258	389	320	460
Mezőgazdasági gépész	33	73	132	595	486	426
Mezőgazdasági technikus	154	204	297	517	417	400
Pék	286	305	352	379	389	360
Mezőgazdasági gépésztechnikus	16	32	149	149	182	244
Élelmiszeripari technikus	0	0	113	103	116	185
Környezetvédelmi technikus	12	6	115	118	146	184
Vadgazdálkodási technikus	42	38	2	0	11	167
Lovász	20	6	55	122	147	166
Gazda	124	193	181	280	199	161
Húsipari termékgyártó	261	216	181	221	161	156
Kerti munkás	124	94	157	149	93	134
Parkgondozó	81	53	120	131	112	117
Kertész	4	11	60	141	121	117
Virágkötő és virágkereskedő	0	0	45	62	74	114
Mezőgazdasági gépjavító	0	34	32	69	117	96
Parképítő és fenntartó technikus	0	0	56	23	25	85
Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	4	9	22	141	64	82
Családellátó	0	0	6	36	51	75
Földmérő, földügyi és térinformatikai technikus	0	0	15	28	8	71
Sütőipari és gyorspékségi munkás	0	12	30	68	69	60
Édesipari termékgyártó	14	8	27	12	23	56
Erdészeti szakmunkás	46	50	76	55	69	56
Virágkötő	0	0	12	27	36	53
Dísznövénykertész	194	171	152	185	131	49
Élelmiszeripari analitikus technikus	0	0	19	27	17	44

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Állattenyésztő és állategészségügyi technikus	0	8	33	47	38	42
Szőlész-borász	0	0	0	27	39	37
Erdésztechnikus	169	171	18	32	25	30
Belovagló	0	13	7	16	11	26
Hulladékgazdálkodó szaktechnikus	0	0	0	13	0	25
Élelmiszeripari szakmunkás	0	0	0	20	37	20
Hulladékgyűjtő és -szállító	0	0	5	4	7	15
Mezőgazdasági munkás	0	0	3	0	6	15
Sütő- és cukrászipari szaktechnikus	0	0	0	27	14	15
Virágdekoratőr	0	0	0	17	7	15
Biogazdálkodó	0	0	0	0	0	14
Élelmiszeripari gépésztechnikus	0	0	0	17	11	13
Környezetvédelmi-mérés szaktechnikus	0	0	0	22	9	13
Települési környezetvédelmi szaktechnikus	0	0	0	15	0	13
Állatgondozó	13	17	8	44	2	12
Falusi vendéglátó	0	7	10	13	10	10
Patkolókovács	0	5	0	0	7	9
Állattartó szakmunkás	0	0	0	0	0	7
Növényvédelmi szaktechnikus	0	0	0	0	10	7
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	0	0	0	0	0	6
Vidékfejlesztési szaktechnikus	0	4	0	7	8	5
Csontozó munkás	0	0	0	4	0	3
Mézeskalács-készítő	3	0	13	0	5	3
Agrár áruforgalmazó szaktechnikus	0	0	0	4	0	0
Agrárgazdasági gépszerelő, gépjavító	24	0	11	25	0	0
Agrárkörnyezetgazda	0	37	0	0	0	0
Agrárközgazdasági és áruforgalmazó technikus	25	25	12	0	0	0
Agrár-közgazdasági és -áruforgalmazó technikus	42	49	0	17	14	0
Agrárrendész	10	6	7	0	0	0

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Agrártechnikus	5	0	0	0	0	0
Állategészségügyi technikus	20	25	0	0	0	0
Állattenyésztő	18	7	0	0	0	0
Állattenyésztő (baromfi és kisállat)	0	0	8	6	0	0
Állattenyésztő (sertés)	10	0	0	6	0	0
Állattenyésztő (szarvasmarha)	8	12	9	0	0	0
Állattenyésztő technikus	17	0	0	0	0	0
Általános állattenyésztő	26	24	26	0	0	0
Bor- és pezsgőgyártó szaktechnikus	0	0	0	17	0	0
Bor- és pezsgőgyártó technikus	44	37	14	10	11	0
Borász	38	51	36	3	0	0
Családi gazdálkodó	0	0	0	0	0	0
Csatornamű-kezelő	0	0	0	0	0	0
Dísznövény- és zöldségtermesztő	20	0	0	0	4	0
Édesiparitermék-gyártó	0	14	0	0	0	0
Élelmiszer-analitikus technikus	0	0	0	0	0	0
Élelmiszer-higiénikus	26	12	8	7	4	0
Élelmiszer-ipari gépész	0	0	0	0	0	0
Élelmiszer-ipari technikus (a szakterület megjelölésév)	0	0	0	0	0	0
Élelmiszer-minősítő technikus	0	13	0	0	0	0
Energetikai környezetvédő	16	17	8	9	0	0
Erdészeti gépésztechnikus	7	0	8	0	0	0
Erdőművelő	6	0	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőitalipari szaktechnikus	0	0	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőitalipari technikus	0	7	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőital-ipari termékgyártó	6	7	4	0	0	0
Faiskolai kertész	0	0	0	0	0	0
Földmérő és térinformatikai technikus	67	48	32	22	19	0

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Földmérő, térképész és térinformatikai technikus	0	6	0	0	0	0
Fűszernövény-termesztő	0	20	3	0	0	0
Gyógy- és fűszernövénytermesztő	0	0	0	0	0	0
Gyógynövénytermesztő	2	30	0	0	0	0
Gyümölcsstermesztő	26	23	18	0	0	0
Hulladékfeldolgozó gép-kezelő	0	0	2	0	0	0
Hulladékgazdálkodási technológus	46	24	0	0	0	0
Hulladékgazdálkodó	30	80	34	25	25	0
Hús- és baromfiipari szaktechnikus	0	0	0	9	6	0
Hús- és baromfiipari technikus	8	8	0	0	0	0
Húsiipari szakmunkás	25	41	42	0	0	0
Húskészítmény gyártó	0	0	4	0	0	0
Kertész és növényvédelmi technikus	35	12	15	6	5	0
Kertész- és növényvédelmi technikus	0	14	0	0	0	0
Környezetvédelmi mérés-technikus	44	72	16	14	17	0
Környezetvédelmi technikus (a szak megjelölésével)	18	0	0	0	0	0
Lótarló és -tenyésztő	84	68	58	34	0	0
Lótenyésztő	29	64	47	0	0	0
Lovastúra-vezető	12	8	0	0	0	0
Mezőgazdasági gazdaasszony	0	11	0	0	0	0
Mezőgazdasági gépszerelő, gépjavító	186	216	161	51	1	0
Mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó	0	0	0	0	0	0
Motorfűrész-kezelő	0	0	0	0	6	0
Növénytermesztési gépüzemeltető, gépkarbantartó	313	267	310	33	0	0
Növénytermesztő és növényvédelmi technikus	0	10	0	0	0	0
Növénytermesztő gépész	12	73	0	0	0	0
Nukleáris energetikus	14	10	11	12	9	0
Parképítő és -fenntartó technikus	135	72	24	33	46	0
Pék-cukrász	411	385	392	313	241	0

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sütőipari munkás	25	17	8	2	0	0
Sütő- és cukrászipari technikus	136	145	39	55	57	0
Sütő- és cukrászipari technikus	136	145	39	55	57	0
Sütő- és cukrászipari technikus	136	145	39	55	57	0
Sütő- és cukrászipari technikus	136	145	39	55	57	0
Sütő- és cukrásztechnikus	0	18	0	0	0	0
Szennyvíztechnológus	6	5	8	4	7	0
Szőlő- és gyümölcsstermesztő	4	12	16	0	0	0
Szőlőtermesztő	10	7	0	1	0	0
Tartósítóipari szakmunkás	0	0	0	0	0	0
Tartósítóipari termékgyártó	21	11	0	0	0	0
Tejipari szakmunkás	0	0	0	0	0	0
Tejtermékgyártó	12	17	2	0	0	0
Települési környezetvédelmi technikus	32	33	12	7	13	0
Természet- és környezetvédelmi technikus	71	38	10	8	30	0
Természetvédelmi szaktechnikus	0	0	0	6	0	0
Virágkötő-berendező	0	0	0	0	0	0
Víz- és csatornaműkezelő	0	0	7	0	0	0
Vízgazdálkodó	95	48	6	0	7	0
Vízműkezelő	14	5	0	0	0	0
Vízügyi technikus	40	48	85	32	17	0
Zöldség- és gyümölcsfeldolgozó	0	0	5	7	3	0
Zöldség- és gyümölcsstermesztő	0	0	0	0	12	0
Zöldségtermesztő	83	104	94	10	0	0

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

3. melléklet: A lányok, az évfolyamismétlők, a sikeres vizsgát tett tanulók és a hátrányos helyzetű sikeres vizsgát tett tanulók aránya az összes szakma szerint (2018)

Szakmák	Lányok aránya (%)	Évfolyamismétlők aránya (%)	Sikeres vizsgázók aránya (%)	Hátrányos helyzetű sikeres vizsgázók aránya (%)
Állatgondozó	17,4	0,0	100,0	0,0
Állattartó szakmunkás	36,7	14,4	100,0	0,0
Állattenyésztő és állategészségügyi technikus	54,3	0,0	79,2	0,0
Belovagló	78,0	0,0	92,9	0,0
Biogazdálkodó	26,7	0,0	93,3	0,0
Családellátó	67,8	4,1	100,0	14,7
Családi gazdálkodó	57,5	9,4	0,0	0,0
Csontozó munkás	0,0	8,8	100,0	0,0
Dísznövénykertész	60,5	6,3	94,2	0,0
Édesipari termékgyártó	80,4	10,1	66,7	11,9
Élelmiszeripari analitikus technikus	66,7	0,0	78,6	0,0
Élelmiszeripari gépésztechnikus	0,0	0,0	56,5	0,0
Élelmiszeripari szakmunkás	61,5	0,0	100,0	15,0
Élelmiszeripari technikus	59,2	0,3	95,4	0,5
Erdészeti és vadgazdálkodási technikus	9,3	0,0	86,3	1,3
Erdészeti gépésztechnikus	0,0	0,0	0,0	0,0
Erdészeti szakmunkás	3,0	12,7	65,9	9,4
Erdésztechnikus	13,9	0,8	96,8	0,0
Erjedés- és üdítőital-ipari termékgyártó	75,0	0,0	0,0	0,0
Erjedés- és üdítőitalipari szaktechnikus	40,0	0,0	0,0	0,0
Faiskolai kertész	35,7	0,0	0,0	0,0
Falusi vendéglátó	49,1	1,9	100,0	10,0
Földmérő, földügyi és térinformatikai technikus	19,8	2,5	76,3	1,1
Gazda	21,1	5,8	99,4	10,5
Gyógy- és fűszernövénytermesztő	30,0	0,0	0,0	0,0
Hulladékgazdálkodó szaktechnikus	58,6	3,4	100,0	0,0
Hulladékgyűjtő és -szállító	19,4	2,8	100,0	0,0

Szakmák	Lányok aránya (%)	Évfolyamismétlők aránya (%)	Sikeres vizsgázók aránya (%)	Hátrányos helyzetű sikeres vizsgázók aránya (%)
Hús- és baromfiipari szaktechnikus	0,0	0,0	0,0	0,0
Húsipari termékgyártó	4,2	6,9	86,2	9,4
Kertész	44,9	12,0	96,7	5,8
Kerti munkás	29,7	6,8	97,8	13,1
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	70,6	9,3	100,0	33,3
Környezetvédelmi technikus	46,5	0,9	75,4	0,8
Környezetvédelmi-mérés szaktechnikus	58,3	0,0	81,3	0,0
Lovász	80,7	3,9	93,3	2,2
Mézeskalács-készítő	100,0	6,3	100,0	0,0
Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	71,7	1,7	91,1	5,6
Mezőgazdasági gépész	1,1	8,0	91,8	3,7
Mezőgazdasági gépésztechnikus	3,7	1,2	80,3	1,6
Mezőgazdasági gépjavító	0,0	0,0	100,0	2,1
Mezőgazdasági munkás	14,0	10,0	100,0	0,0
Mezőgazdasági technikus	35,3	1,3	84,7	3,0
Motorfűrész-kezelő	0,0	0,0	0,0	0,0
Növényvédelmi szaktechnikus	25,0	0,0	100,0	0,0
Parképítő és fenntartó technikus	37,1	0,7	85,0	1,0
Parkgondozó	31,5	4,2	100,0	11,1
Patkolókovács	0,0	0,0	100,0	0,0
Pék	44,2	10,2	92,8	4,9
Pék-cukrász	69,6	6,8	0,0	0,0
Sütő- és cukrászipari szaktechnikus	80,0	0,0	100,0	0,0
Sütőipari és gyorspékségi munkás	42,4	0,6	100,0	13,3
Szőlész-borász	42,3	2,7	86,0	0,0
Tartósítóipari szakmunkás	48,3	0,0	0,0	0,0
Tejipari szakmunkás	87,5	12,5	0,0	0,0
Vadgazdálkodási technikus	7,0	0,0	95,4	0,0

Szakmák	Lányok aránya (%)	Évfolyamismétlők aránya (%)	Sikeres vizsgázók aránya (%)	Hátrányos helyzetű sikeres vizsgázók aránya (%)
Vidékfejlesztési szaktechnikus	12,5	0,0	100,0	0,0
Virágdekoratőr	100,0	5,9	100,0	0,0
Virágkötő	83,1	0,8	96,4	3,6
Virágkötő és virágkereskedő	94,0	4,4	83,8	0,7
Összes	35,8	5,9	88,7	3,9

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

4. melléklet: A tanulók létszáma az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények feladatellátási helyein iskolatípus szerint, 2018

Iskola (Feladatellátási hely) neve	Szak- gimnáziumi	Szak- iskolai	Szakközép- iskolai	Összes
	tanuló létszám			
AM DASzK, Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	25		189	214
AM DASzK, Sellyei Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	16		95	111
AM DASzK, Ujhelyi Imre Mezőgazdasági és Közgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	27		92	119
AM DASzK, Vépi Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	60		193	253
AM DASzK, Apponyi Sándor Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskolája és Kollégiuma	16		140	156
AM DASzK, Teleki Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma			68	68
AM DASzK, Csapó Dániel Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium	71		99	170
AM KASZK - Táncsics Mihály Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma			166	166
AM KASZK-Dr. Szepesi László Mezőgazdasági, Erdészeti Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	39		26	65
AM KASZK-Varga Márton Kertészeti és Földmérési Szakgimnáziuma és Kollégiuma	56			56
AM ASZK, Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium, Jánoshalma	29		245	274
AM KASZK - Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium			141	141
Bárczay János Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	20		60	80
Baross László Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	17		190	207
Bársony István Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	45		104	149
Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	16		225	241
Bedő Albert Erdészeti Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	18		150	168
Bereczki Máté Élelmiszeripari és Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Sportiskola	24		92	116
Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	150		169	319
Csukás Zoltán Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	23		116	139
Damjanich János Gimnázium és Mezőgazdasági Szakképző Iskola	11			11
Debreczeni Márton Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola			279	279
Dr. Entz Ferenc Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	4		155	159
Dr. Entz Ferenc Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Eötvös József Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	17		141	158
Fáy András Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			108	108
FM ASzK - Bartha János Kertészeti Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája	14		123	137
FM ASzK - Mátra Erdészeti, Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	146		27	173
FM ASzK - Pétervásárai Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	12		128	140
Fodor József Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	21		72	93
Galamb József Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	37		136	173
Gregus Máté Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	51		33	84
Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	46		78	124

Iskola (Feladatellátási hely) neve	Szak- gimnáziumi	Szak- iskolai	Szakközép- iskolai	Összes
	tanuló létszám			
Jávorka Sándor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	17		185	202
Kenderesi Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			234	234
Kétegyházi Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			116	116
Kinizsi Pál Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	21		197	218
Kiskunfélegyházi Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	50		219	269
Kiss Ferenc Erdészeti Szakgimnázium	31			31
Kocsis Pál Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Szakgimnázium és Szakközépiskola	47		116	163
Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	86		128	214
Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola Tiszaberceli Mg-ii Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája			30	30
Lipthay Béla Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			169	169
Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola	16	26	243	285
Pálóczi Horváth István Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium			174	174
Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	44			44
Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola Telephelye			174	174
Pettkó-Szandner Tibor Lovas Szakközépiskola és Kollégium			154	154
Roth Gyula Erdészeti, Faipari, Kertészeti, Környezetvédelmi Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	127			127
Roth Gyula Erdészeti, Faipari, Kertészeti, Környezetvédelmi Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Soproni Telephelye /Lippai János Kertészeti Szakképző Iskola és Kollégium/			16	16
Serényi Béla Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	15		54	69
Soós István Borászati és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	50		31	81
Széchenyi István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	44		324	368
Széchenyi István Mg-i és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Brózik Dezső Tagintézménye			115	115
Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	46		122	168
Székács Elemér Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	48		118	166
Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola			191	191
Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium	27			27
Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	53			53
Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Kismezei utcai Sütő, Cukrász és Gépész Tanüzeme			104	104
Tokaji Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	12		128	140
Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	48		166	214
Török János Mezőgazdasági és Egészségügyi Szakgimnázium és Szakközépiskola	27		133	160
Vay Ádám Gimnázium, Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium			196	196
Veres Péter Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	18		231	249
Westsik Vilmos Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	26		176	202

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

5. melléklet: A tanulók által megjelölt foglalkozások a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint a jelölések számának sorrendjében

Szakmák	Válaszadók száma (fő)	Megoszlás (%)
egyéb szakmák	3992	43,3
állatokat gondoznék	1312	14,2
gépeket szerelnék, javítanék	1123	12,2
süteményeket, kenyeret sütnék	785	8,5
süteményeket, kenyeret sütnék; állatokat gondoznék	540	5,9
gépeket szerelnék, javítanék; állatokat gondoznék	346	3,8
süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	273	3,0
növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	265	2,9
növényeket termeszténék	129	1,4
gépeket szerelnék, javítanék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	118	1,3
süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék	80	0,9
gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék	71	0,8
gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; állatokat gondoznék	63	0,7
gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	61	0,7
gépeket szerelnék, javítanék; növényeket termeszténék	42	0,5
gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék	17	0,2
Összesen	9217	100,0

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoportja

6. melléklet: **A tanulók kérdőív****KÉRDŐÍV**

az agrárszakképzésben résztvevő 9. évfolyamos tanulók részére

Kedves Tanuló!

Az alábbi kérdőívben a pályaválasztással, iskolaválasztással kapcsolatos kérdéseket találsz. A célunk az, hogy a kérdőív segítségével minél jobban megismerjük az agrárszakképzésben tanulók iskolai tapasztalatait, igényeit, jövőbeni terveit annak érdekében, hogy javuljanak a képzési feltételek és az elhelyezkedési lehetőségek. A kérdőív kitöltése név nélkül történik. Arra kérünk, hogy a kérdésekre megfontolt, őszinte válaszokat adj! Segítő együttműködésedet ezúton is köszönjük!

I. Pályaválasztás körülményei**1. Mi volt neked fontos, amikor középiskolát választottál? Több választ is megjelölhetsz!**

- Érdekeljen, amit tanulok
- Olyat tanuljak, amiben jó vagyok
- Az otthonom közelében tanuljak
- Barátaim, osztálytársaim iskolaválasztása
- Szüleim, hozzátartozóim tanácsa
- Szüleim, hozzátartozóim példája
- Jó munkát kapjak, ha befejezem az iskolát
- Egyéb, és pedig:

2. Ki segített neked a legtöbbet a középiskola kiválasztásában? Több választ is megjelölhetsz!

- Általános iskolai osztályfőnököm, tanárom
- Pályaválasztási tanácsadó
- Családtagjaim
- Barátaim, osztálytársaim
- Nálam idősebb diákok
- Ismerős, aki az általam választott szakmában dolgozik
- Egyéb, és pedig:

3. Hol kaptad a leghasznosabb segítséget a középiskola kiválasztásához? Több választ is megjelölhetsz!

- Pályaválasztási kiállításokon
- Iskolai nyílt napokon
- Szórolapokból, hirdetésekéből
- Pályaválasztást segítő internetes oldalakon
- Szakképző iskolák honlapján
- Kiállításokon, vásárokon (pl. OMÉK, FarmerExpo)
- Egyéb, és pedig:

4. A középiskolai jelentkezésnél hányadik helyen jelölted meg a jelenlegi iskoládat? Csak egy választ jelölj meg!

- Első helyen
- Második helyen
- Harmadik helyen vagy azt követően
- Nem ide jelentkeztem
- Egyéb, és pedig:

5. Miért éppen ebben az iskolában kezdted meg a középfokú tanulmányaidat? Csak egy választ jelölj meg!

- Ezt választottam, ez érdekelt
- Másat szerettem volna, de ide vettek fel
- Nem volt határozott elképzelésem, így alakult
- Nem volt választási lehetőségeim
- Nem emlékszem/Nem tudom
- Egyéb, és pedig:

II. Iskolai tapasztalatok

6. Milyenek az eddigi tapasztalataid a jelenlegi iskoládról? Csak egy választ jelölj meg!

- Nagyon jól érzem itt magamat
- Jobban érzem itt magam, mint vártam
- Kicsit csalódott vagyok, nem egészen erre számítottam
- Nagyon csalódott vagyok, egyáltalán nem erre számítottam
- Nem tudom megítélni / Nem szeretnék válaszolni
- Egyéb, és pedig:

Kérünk, válaszolj az alábbi kérdésekre is! Minden kérdésnél csak egy választ jelölj meg!

7. Van az iskolában tanulmányi ösztöndíj?

Van Nincs Nem tudom

8. Van az iskolában tanuló szerződésesjuttatás?

Van Nincs Nem tudom

9. Van az iskolában korrepetálás, felzárkóztatás?

Van Nincs Nem tudom

10. Van az iskolában tehetséggondozás?

Van Nincs Nem tudom

11. A felsoroltak közül mi van az iskoládban? Több választ is megjelölhetsz!

- Új iskolaépület, tantermek
- Új taneszközök
- Új informatikai eszközök
- Modern, jól felszerelt tanüzem/tangazdaság
- Jó kollégiumi ellátás
- Jó tanárok
- Közvetlen, családias légkör
- Jó gyakorlat szerzési lehetőség
- Szakma iránt érdeklődő osztálytársak, tanulók
- Egyéb dolog, amit fontosnak gondolsz még az iskoládról:

12. Kérünk, jelöld meg, azokat az állításokat, melyekkel egyetértesz! Csak egy választ jelöld meg!

- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor változatos feladataim lesznek
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor képességeimet/tehetségemet hasznosíthatom
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor a magam ura lehetek
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor új gépekkel dolgozhatok
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor a legújabb informatikai eszközöket használhatom
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor mindig új dolgokat tanulhatok
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor biztosan lesz munkahelyem
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor elégedett leszek a fizetésemmel

13. Szerinted mit fogsz csinálni, miután befejezted az iskolát? Csak egy választ jelöld meg!

- Munkát fogok vállalni a szakmában
- Munkát fogok vállalni, de nem a szakmában
- Tovább szeretnék tanulni a szakmában
- Tovább szeretnék tanulni, de nem a jelenlegi szakmában
- Külföldre költözöm
- Még nem tudom, mihez kezdek az iskola befejezése után
- Más terveim vannak:

III. Digitális eszközhasználat

Kérünk, válaszolj az alábbi kérdésekre is! Minden kérdésre csak egy választ jelöld meg!

14. Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskoládban a tanórákon a tanár Power Point-os bemutatót tart?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom mi az

15. Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskoládban a tanórákon a tanulók is használnak Power Point-os bemutatókat?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom mi az

16. Mennyire jellemző, hogy a dolgozatokat számítógépen íjátok?

Gyakran előfordul | Néha előfordul | Soha nem fordul elő | Nem tudom mi az

17. Mennyire jellemző, hogy digitális tananyagot használtok tanórán (pl. Youtube video)?

Gyakran előfordul | Néha előfordul | Soha nem fordul elő | Nem tudom mi az

18. Mennyire jellemző, hogy az interneten elérhető oktatóprogramokat használtok tanórán?

Gyakran előfordul | Néha előfordul | Soha nem fordul elő | Nem tudom mi az

19. Mennyire jellemző, hogy okos (digitális) táblát használtok tanórán?

Gyakran előfordul | Néha előfordul | Soha nem fordul elő | Nem tudom mi az

20. Mennyire jellemző, hogy okostelefonnal vagy tablettel tanultok tanórán?

Gyakran előfordul | Néha előfordul | Soha nem fordul elő | Nem tudom mi az

21. Sorold fel azokat a tantárgyakat, ahol használtok informatikai eszközöket, beleértve a szakmai gyakorlatot is!

22. Hallottál-e már a következő fogalmakról

Válaszok	Igen és tudom mit jelent	Igen, de nem tudom mit jelent	Még nem hallottam róla
Mesterséges intelligencia	☐	☐	☐
Felhő alapú IKT rendszer	☐	☐	☐
Big Data (adat dőmping) analitika	☐	☐	☐
Precíziós gazdálkodás	☐	☐	☐
E-mezőgazdaság	☐	☐	☐
Távérzékelés és térinformatika	☐	☐	☐
Talajinformációs rendszer	☐	☐	☐
Hozamtérkép	☐	☐	☐
Erőgép vezérlő rendszer	☐	☐	☐
Helyspecifikus tápanyag gazdálkodás	☐	☐	☐
Időjárás állomás	☐	☐	☐

IV. Általános adatok

23. Milyen tanulónak tartod magad? Csak egy választ jelölj meg!

- Kitűnő tanulónak
- Jó tanulónak
- Közepes tanulónak
- Gyenge tanulónak
- Nem tudom megítélni / Nem szeretnék válaszolni

24. Kérünk, jelöld meg azokat a dolgokat, amelyek otthonodban megtalálhatók! Több választ is megjelölhetsz!

☐	Számítógép internet kapcsolat nélkül
☐	Számítógép internet kapcsolattal
☐	Saját számítógéped (amit csak te használsz) internet kapcsolat nélkül
☐	Saját számítógéped (amit csak te használsz) internet kapcsolattal
☐	Saját okos telefonod internet kapcsolat nélkül
☐	Saját okos telefonod internet kapcsolattal
☐	Saját szobád
☐	Saját íróasztalod
☐	Saját könyveid (nem tankönyvek)

25. Válaszd ki melyik iskolában tanulsz! [Legördülő menüből]

26. Mi a szakmád, amit tanulsz? [Legördülő menü]

27. Van-e szüleidnek vagy nevelőszüleidnek agrár képzettsége (mezőgazdasági, élelmiszeripari vagy erdészeti)?

- Igen, van
- Nincs
- Nem tudom

28. Kérünk válaszolj igennel, ha szüleid vagy nevelőszüleid a mezőgazdaságban, élelmiszeriparban vagy erdészetben dolgoznak!

- Igen
- Nem
- Nem tudom

29. Gazdálkodtok otthon (pl. foglalkoztok-e növénytermesztéssel vagy állattenyésztéssel)?

- Igen
- Nem
- Nem tudom

30. Egyéb, fontosnak tartott észrevétel a jelenlegi tanulmányaid kapcsán, ami a kérdőív kitöltése közben eszedbe jutott és szívesen megosztanád velünk.

***Sokat segítettél, nagyon köszönjük, hogy kitöltötted a kérdőívet!
Ha bármilyen kérdésed van a kutatással kapcsolatban, itt érsz el bennünket:
Rácz Katalin, Agrárgazdasági Kutató Intézet
racz.katalin@aki.gov.hu***

7. melléklet: **Az agrárszakközépiskolaválasztás szempontjai a felmért tanulók körében, szakmák szerint**

Tanult szakma		Mi volt neked fontos, amikor középiskolát választottál?						jó munkát kapjak, ha befejezem az iskolát
		érdekeljen, amit tanulok	olyat tanuljak, amiben jó vagyok	az otthonom közelében tanuljak	barátaim, osztálytársaim iskolaválasztása	szüleim, hozzátartozóim tanácsa	szüleim, hozzátartozóim példája	
erdészet	fő	187	70	24	8	42	26	130
	%	81,3%	30,4%	10,4%	3,5%	18,3%	11,3%	56,5%
mezőgazdasági (növénytermesztés, állattenyésztés)	fő	467	228	111	27	89	57	253
	%	75,1%	36,7%	17,8%	4,3%	14,3%	9,2%	40,7%
gépész	fő	373	199	77	10	63	39	280
	%	71,6%	38,2%	14,8%	1,9%	12,1%	7,5%	53,7%
egyéb	fő	110	42	24	8	31	9	74
	%	71,0%	27,1%	15,5%	5,2%	20,0%	5,8%	47,7%
környezetvédelmi, földmérési	fő	75	24	35	7	34	7	63
	%	69,4%	22,2%	32,4%	6,5%	31,5%	6,5%	58,3%
élelmiszeripari	fő	294	126	74	47	88	14	211
	%	62,4%	26,8%	15,7%	10,0%	18,7%	3,0%	44,8%
kertészeti	fő	93	56	53	14	44	7	70
	%	51,4%	30,9%	29,3%	7,7%	24,3%	3,9%	38,7%
összesen	fő	1599	745	398	121	391	159	1081
	%	69,9%	32,6%	17,4%	5,3%	17,1%	6,9%	47,2%

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)